PLAN UPRAVLJANJA DESTINACIJOM 2025.-2029.

GRAD SLUNJ

Slunj,srpanj 2025.

Izrađivač:

Turistička zajednica grada Slunja
Ulica braće Radić 7, 47 240 Slunj
Tel. 00385 (0)47 777 630
E-mail: info@slunj-rastoke.hr

Sadržaj:

1. UVOD ... 3
Zahvale ... 4
2. PROFIL DESTINACIJE SLUNJ RASTOKE ... 5
2.1. Lokacija ... 5
2.2. Prometna povezanost ... 6
2.3. Udaljenost od glavnih emitivnih tržišta ... 6
2.4. Geografska obilježja ... 7
2.5. Klimatska obilježja ... 7
2.6. Broj stalnih stanovnika ... 7
2.7. Broj turista ... 8
2.8. Prosječna duljina boravka ... 8
2.9. Turistički kapaciteti ... 8
2.10. Ugostiteljski sadržaji ... 8
2.11. Najpopularnije turističke atrakcije ... 9
2.12. Glavni turistički sadržaji: ... 9
2.13. Prostor – turističke zone i površine ... 9
2.14. Turistička infrastruktura ... 10
3. ANALIZA STANJA ... 12
3.1. Turistički proizvodi i usluge ... 12
3.1.1. Smještaj ... 12
3.1.2. Ugostiteljstvo ... 17
3.1.3. Turističke atrakcije ... 18
3.1.4. Turističke usluge ... 24
3.2. Resursna osnova ... 25
3.2.1. Kultura i baština ... 25
3.2.2. Priroda i okoliš ... 37
3.3. Javna turistička infrastruktura ... 42
3.4. Komunalna infrastruktura ... 44
3.4.1. Energetska infrastruktura ... 46
3.4.2. Telekomunikacijska infrastruktura, dostupnost interneta, pošta i elektroničke komunikacije ... 47
3.4.3. Vodoopskrba i odvodnja ... 47

3.4.4. Gospodarenje otpadom ... *49*
3.5. Prometna infrastruktura ... *50*
3.6. Analiza stanja digitalizacije ... *52*
3.6.1. Infrastruktura digitalne tehnologije ... *52*
3.6.2. Sigurnost i privatnost ... *53*
3.6.3. Izazovi i preporuke za poboljšanje ... *53*
3.7. Analiza stanje pristupačnosti destinacije osobama s invaliditetom ... *55*
3.7.1. Izazovi i preporuke ... *55*
3.8. Analiza orgnaniziranosti i dostupnosti usluga u destinaciji ... *57*
3.8.1. Prijevoz i povezanost ... *58*
1.1.1. Infrastruktura i komunalne usluge ... *58*
3.9. Analiza stanja i potreba ljudskih potencijala ... *58*
3.10. Analiza komunikacijske aktivnosti ... *60*
3.11. Analiza konkurencije ... *63*
3.12. Izrada izvješća o analizi stanja ... *64*
4. POTENCIJAL ZA RAZVOJ I PODIZANJE KVALITETE TURISTIČKIH PROIZVODA ... *66*
5. OBVEZNI POKAZATELJI ODRŽIVOSTI ... *70*
5.1. Obavezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na društvene aspekte održivosti ... *71*
5.1.1. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom ... *71*
5.1.2. Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja destinacijom ... *72*
5.1.3. Pristupačnost destinacije ... *73*
5.1.4. Sigurnost destinacije ... *74*
5.2. Obavezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na okolišne aspekte održivosti ... *75*
5.2.1. Upravljanje vodnim resursima ... *75*
5.2.2. Gospodarenje otpadom ... *76*
5.2.3. Zaštita bioraznolikosti ... *77*
5.2.4. Održivo upravljanje energijom ... *78*
5.2.5. Ublažavanje i prilagodba klimatskim promjenama ... *78*
5.3. Obvezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na ekonomske aspekte održivosti ... *79*
5.3.1. Turistički promet ... *79*
5.3.2. Poslovanje gospodarskih subjekata u turizmu ... *80*
5.4. Obvezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na prostorne aspekte održivosti destinacije i organizaciju turizma ... *82*
5.4.1. Turistička infrastruktura ... *82*
5.4.2. Održivo upravljanje destinacijom ... *83*
5.4.3. Održivo upravljanje prostorom ... *84*
6. RAZVOJNI SMJER S MJERAMA I AKTIVNOSTIMA ... *85*

6.1. Swot analiza *85*
6.2. Identifikacija općih načela i ciljeva turizma *86*
6.2.1. Analiza tržišta *87*
6.2.2. Analiza ciljanih tržišta *90*
6.3. Strateški pravaci i prioritet *92*
6.4. Identificiranje ciljeva turizma destinacije Slunj Rastoke *94*
6.5. Mjere i aktivnosti *96*
7. SMJERNICE I PREPORUKE ZA DIONIKE RAZVOJA *101*
7.1. Smjernice i preoporuke za jedinicu lokalne samouprave *101*
7.2. Smjernice i preporuke za turističku zajednicu *102*
7.3. Smjernice i preporuke zadruge dionike u trizmu i upravljanju turizmom u destinaciji *103*
8. POPIS PROJEKATA *104*
8.1. Projekti koji pridonose provedbi mjera potrebnih za doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti . *104*
8.2. Projekti posebnog značenja za razvoj destinacije *109*
9. MJERENJE NAPRETKA I IZVJEŠĆIVANJE O PROVEDBI PLANA UPRAVLJANJA DESTINACIJOM SLUNJ RASTOKE *120*
10. ZAKLJUČAK *122*
Popis tablica: *123*
Popis grafikona: *123*
Popis karata: *123*
Popis slika: *123*
Popis literature: *125*

1. UVOD

Pravna osnova za izradu i donošenje Plana upravljanja destinacijom (u daljnjem tekstu: Plan) proizlazi iz Zakona o turizmu („Narodne novine" broj 156/23). Plan predstavlja planski dokument za razvoj održive destinacije Slunj Rastoke te se izrađuje za razdoblje od četiri godine.

Svrha je Planom odrediti smjer razvoja destinacije u skladu s aktima strateškog planiranja, prostornim planovima, planom upravljanja kulturnim dobrima i drugim važećim planovima i propisima s ciljem postizanja konkurentnosti, otpornosti i održivosti destinacije. Integrirano upravljanje destinacijom na temelju Plana je upravljanje svim elementima destinacije kroz procese vođenja, utjecaja i koordinacije koji pridonose razvoju turizma u smjeru održivosti, pri čemu se uzimaju u obzir ekonomski, društveni, prostorni i ekološki utjecaji, priroda i okoliš, potrebe turista, lokalnog stanovništva i poduzetnika.

Plan se izrađuje u sljedećim fazama:
• pokretanje izrade Plana,
• izrada prijedloga Plana,
• javno savjetovanje o prijedlogu Plana,
• donošenje Odluke Turističkog vijeća Turističke zajednice grada Slunja o upućivanju prijedloga Plana na usvajanje predstavničkom tijelu,
• usvajanje Plana od strane Gradskog vijeća grada Slunja,
• objava Plana u službenom glasniku Grada Slunja i na mrežnim stranicama Turističke zajednice grada Slunja,
• dostava popisa projekata Ministarstvu turizma i sporta.

Pristup izradi Plana upravljanja destinacijom Slunj Rastoke polazi od načela otvorenosti, multidisciplinarnosti te uključenosti razvojnih dionika, kako je određeno čl. 25 st. 4 Zakona o turizmu („Narodne novine" 156/2023).

Ključni okvir za izradu ove studije su Smjernice i upute za izradu plana upravljanja destinacijom, koje je izdalo Ministarstvo turizma i sporta u rujnu 2024., u daljnjem tekstu: Smjernice, a koje su temeljene na Zakonu o turizmu (NN 156/23) te Pravilniku o metodologiji izrade plana upravljanja destinacijom (NN 112/2024) od 27.09.2024., u daljnjem tekstu: Pravilnik.

Metodološki pristup osmišljen je tako da se osigura zastupljenost svih relevantnih dionika u procesu izrade Plana, kako bi se osigurala kontinuirana informiranost i podrška za implementaciju. Uključenost dionika osigurana je provođenjem intervjua s predstavnicima dionika ključnim za razvoj turizma na području destinacije te kroz prezentaciju rezultata širokom spektru dionika.

Grad Slunj pripada III. razini turističke razvijenosti, stoga se, sukladno Smjernicama, Plan sastoji od analize stanja, popisa resursne osnove, obveznih pokazatelja održivosti na razini destinacije, razvojnog smjera s mjerama i aktivnostima potrebnim za njegovo ostvarenje, prijedloga smjernica i preporuka za razvoj ili unaprjeđenje destinacije, popisa projekata koji pridonose provedbi mjera potrebnih za doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti na razini destinacije, popisa projekata od posebnog značaja za razvoj destinacije te osnovnih odrednica postupka izvješćivanja.

Rad na izradi Plana upravljanja destinacijom Slunj – Rastoke uključivao je sveobuhvatno prikupljanje i analizu kako sekundarnih, tako i primarnih izvora podataka. U okviru sekundarnih istraživanja, analizirani su brojni relevantni podaci, uključujući: demografske pokazatelje (Popis stanovništva 2021. te ostali objavljeni podaci), gospodarske pokazatelje, stanje prometne i komunalne infrastrukture, podatke o komercijalnim turističkim kapacitetima i turističkom prometu (prema podacima Državnog zavoda za statistiku i sustava eVisitor Hrvatske turističke zajednice), prostorno-plansku dokumentaciju Grada Slunja, izvješća javnih poduzeća (elektrodistribucija, vodovod, kanalizacija, javni prijevoz i dr.), strateške dokumente

koji se odnose na gospodarski i turistički razvoj Grada Slunja. Uz to, provedena su i primarna istraživanja, među kojima se posebno ističe anketno istraživanje stavova lokalnog stanovništva, turista i posjetitelja. Ova su istraživanja omogućila dublji uvid u percepcije, potrebe i očekivanja lokalne zajednice, kao ključnih dionika održivog razvoja destinacije.

Zahvale

Izrada Plana upravljanja destinacijom Slunj Rastoke ne bi bila moguća bez suradnje, stručnog doprinosa i otvorenosti brojnih dionika koji su svojim podacima, iskustvom i prijedlozima omogućili kvalitetnu analizu te oblikovanje smjernica za održivi razvoj destinacije.

Zahvaljujemo svim institucijama i organizacijama koje su sudjelovale u prikupljanju i dostavi podataka: Komunalnom društvu Lipa, Autoprometu Slunj, Javnoj vatrogasnoj postrojbi Slunj, Hrvatskoj elektroprivredi (HEP) Karlovac, Financijskoj agenciji (FINA) Karlovac, Hrvatskom zavodu za zapošljavanje – Područni ured Slunj, Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje (odjel statistika), Vodovodu i kanalizaciji podružnica Slunj, Dom zdravlja Karlovačke županije (Slunj), JU Natura Viva, kao i Gradu Slunju te Odjelu za gospodarstvo Karlovačke županije ispostava Slunj, koji su bili ključni partneri u ovom procesu.

Posebnu zahvalnost upućujemo turističkom gospodarstvu, osobito Hotelu Mirjana i restoranu Ambar, na suradnji i vrijednim podacima koji su pomogli pri analizi postojećeg stanja. Također, zahvaljujemo pružateljima usluga smještaja koji su s velikom susretljivošću prihvatili ankete o zadovoljstvu turista te ih podijelili svojim gostima. Njihova podrška omogućila je prikupljanje vrijednih povratnih informacija izravno od turista, što je značajno doprinijelo razumijevanju njihovih dojmova i oblikovanju daljnjih smjernica za razvoj destinacije.

Zahvaljujemo Razvojnoj agenciji Karlovačke županije na dostavljenim sugestijama te Vlatki Ružić na stručnim savjetima koji su pridonijeli kvaliteti izrade Plana.

Posebnu zahvalnost izražavamo Srednjoj školi Slunj za provođenje ankete o zadovoljstvu lokalnog stanovništva. Zahvaljujemo ravnateljici prof. Paulini Cindrić, nastavnicima i učenicima smjera ekonomist, čiji je trud omogućio kvalitetan uvid u stavove lokalne zajednice.

Na kraju, iskreno zahvaljujemo svim dionicima, pojedincima i institucijama koji su sudjelovali u ovom projektu, podijelili svoja znanja i dali prijedloge koji su značajno doprinijeli sadržaju i kvaliteti ovog dokumenta.

2. PROFIL DESTINACIJE SLUNJ RASTOKE

2.1. Lokacija

Plan upravljanja destinacijom Slunj Rastoke obuhvaća područje grada Slunja. Grad Slunj jedan je od 5 gradova u sastavu Karlovačke županije. Smješten je na obalama rijeka Korane i Slunjčice. Godine 1993. ustrojen je kao jedinica lokalne samouprave, dijeljenjem ranije Općine Slunj na 3 teritorijalne cjeline: Općinu Cetingrad, Grad Slunj i Općinu Rakovica. Upravno- teritorijalni ustroj grada obuhvaća 67 naselja: Arapovac, Bandino Selo, Blagaj, Bukovac Perjasički, Crno Vrelo, Cvijanović Brdo, Cvitović, Čamerovac, Donja Glina, Donja Visočka, Donje Primišlje, Donje Taborište, Donji Cerovac, Donji Furjan, Donji Kremen, Donji Lađevac, Donji Nikšić, Donji Poloj, Donji Popovac, Dubrave, Glinsko Vrelo, Gornja Glina, Gornja Visočka, Gornje Primišlje, Gornje Taborište, Gornji Cerovac, Gornji Furjan, Gornji Kremen, Gornji Lađevac, Gornji Nikšić, Gornji Popovac, Grobnik, Jame, Klanac Pejasički, Kosa, Kosijer Selo, Kutanja, Kuzma Perjasička, Lađevačko Selište, Lapovac, Lumbardenik, Mali Vuković, Marindolsko Brdo, Miljevac, Novo Selo, Pavlovac, Podmelnica, Polje, Primišlje, Rabinja, Rastoke, Salopek Luke, Sastavak, Slunj, Slunjčica, Snos, Sparednjak, Stojmerić, Šlivnjak, Točak, Tržić Primišljanski, Veljun, Veljunska Glina, Veljunski Ponorac, Videkić Selo, Zapoljak i Zečev Varoš.

Grad Slunj danas predstavlja urbano središte jugoistočnog dijela Karlovačke županije s većim brojem središnjih funkcija, zbog čega mu usko gravitiraju područja susjednih općina Cetingrada i Rakovice.

Prosječna gustoća naseljenosti je vrlo mala, samo 10,68 stanovnika po km^2, što je znatno ispod prosjeka Republike Hrvatske, gdje je prosječna gustoća naseljenosti 75,4 stanovnika/ km^2. Sam grad zauzima površinu od 392,54 km^2.

Karta 1. Administrativne granice Grada Slunja

Izvor: Level projekt d.o.o. (2023.), Strategija zelene urbane obnove Grada Slunja

Karta 2. Naselja na području Grada Slunja

Izvor: Level projekt (2023.), Strategija zelene urbane obnove Grada Slunja

2.2. Prometna povezanost

Kroz grad Slunj prolazi glavna magistralna cesta koja vodi prema Plitvičkim jezerima te srednjem i južnom Jadranu. U području grada Slunja prolazi mreža državnih i županijskih prometnica, pri čemu bi valjalo izdvojiti cestu prema Velikoj Kladuši i istočnom dijelu Bosne i Hercegovine. Osnovu cestovne mreže u naselju čine odvojci asfaltiranih lokalnih i županijskih cesta. U Slunju postoji stajalište za autobuse kroz koji prolaze lokalni i nacionalni autobusni prijevoznici.

2.3. Udaljenost od glavnih emitivnih tržišta

Udaljenost od glavnog grada i glavnih emitivnih tržišta:
Berlin 1158,30 km
Zagreb 104,38 km
Pariz 1476 km
Seoul 11093,38 km
Budimpešta 445 km

2.4. Geografska obilježja

Prema geografskim karakteristikama, Slunj pripada području Slunjske zaravni, oko 50 km južno od Karlovca, uz granicu s Bosnom i Hercegovinom. Dio je Dinarskog gorskog sustava, a prostire se SZ od Male Kapele i Plitvičkih jezera te S od Ličke Plješivice. Najveći dio područja je brdovit, s riječnim dolinama, krškim vrtačama i dolovima. Tla su uglavnom tvrda, niti izrazito šumovita i gorovita, niti močvarna, drugim riječima - prijelazna. Prijelaznost ovog kraja utjecala je i na sociokulturni profil, koji je poznat iz povijesno kulturnog naslijeđa. Grad Slunj nalazi se u brdskom području središnje Hrvatske, na važnoj prometnici koja se pruža u smjeru sjever – jug, uz cestu Karlovac – Plitvička jezera. Prema administrativno-teritorijalnoj podjeli pripada Karlovačkoj županiji. Smjestio se na 258 m nadmorske visine na obalama rijeke Slunjčice, u blizini njezina utoka u Koranu (obuhvaća i ušće Slunjčice u Koranu - Rastoke).
Sjeverno predgrađe grada Slunja, Rastoke, razvilo se na prostoru ulijevanja, odnosno rastočju rijeke Slunjčice u rijeku Koranu. U mjestu se spajaju tradicijska arhitektura i krajobraz ispunjen slapovima i brzacima. Život na slunjsko-rastočkom području obilježen je tokovima dvama rijeka – Slunjčice i Korane.

2.5. Klimatska obilježja

Gledajući klimatsku regionalizaciju po Köppenovoj klasifikaciji, područje grada Slunja pripada tipu klime koji se označava formulom Cfwbx, odnosno toplo – umjerenoj kišnoj klimi. Grad Slunj tako pripada srednjoeuropskoj kontinentalnoj klimi, dok prema Thornthwait-ovoj klasifikaciji pripada humidnoj klimi. Klimatske karakteristike grada Slunja uvjetovane su njegovim položajem na prijelaznom prostoru između kontinentalnog dijela Panonske nizine i Hrvatskog primorja, stoga je klima umjereno kontinentalna, dok otvorenost prostora prema sjeveru uvjetuje jači utjecaj kontinentalnih klimatskih osobina. S obzirom na blizinu grada Ogulina te isti tip klime, podaci za detaljniju klimatsku analizu preuzeti su iz meteorološke postaje Ogulin.

Prema podacima meteorološke postaje Ogulin za razdoblje od 1949. do 2018. godine, najtopliji mjeseci (s najvišom apsolutnom maksimalnom temperaturom) su srpanj i kolovoz. S druge strane, mjesec s najnižom minimalnom temperaturom je siječanj. Mjesec s najvišom srednjom temperaturom je srpanj, s prosječnom temperaturom od 20,0 °C, dok je najhladniji mjesec s najnižom srednjom temperaturom siječanj, s prosječnom temperaturom od 0,3 °C. Trend srednje godišnje temperature pokazuje porast od 1,3 °C na meteorološkoj postaji Ogulin od 1995. do 2017. godine. Najsunčaniji mjeseci su srpanj, kolovoz i lipanj, dok su mjeseci s najmanje sunca prosinac, siječanj i studeni.

Prosječna količina padalina tijekom godine iznosi 1.180 mm. Najvlažniji mjesec s najviše kiše je studeni, u kojem prosječno padne 172,1 mm kiše, dok je mjesec s najmanje kiše srpanj, s prosječnom količinom padalina od 105,0 mm kiše. Relativna vlažnost zraka najizraženija je u studenom, prosincu i siječnju, dok je najmanje izražena u travnju i svibnju. U vlažnijim mjesecima prisutnije su i ostale pojave poput magle, mraza i snijega, dok se snijeg na području javlja u razdoblju od listopada pa sve do travnja. Temeljem analiza stanja klimatskih promjena za buduća vremenska razdoblja u gradu Slunju,za razdoblje do 2040. s pogledom na 2070., projicira se porast srednje godišnje temperature zraka između 1,2 i 2,6 °C. U periodu do 2040. godine u čitavoj se Hrvatskoj i na području Slunja očekuje gotovo jednoličan porast temperature od 1 do 1,5 °C te se taj trend porasta nastavlja do 2070. godine. Uz to, očekuje se neznatno povećanje broja sušnih razdoblja. Na području grada Slunja neće doći do promjene u srednjem broju dana s maksimalnom brzinom vjetra većom ili jednakom 20 m/s. Pretpostavlja se da će zimi doći do značajnog smanjenja snježnog pokrova – odnosno vode, smanjenja broja ledenih dana, uz smanjenje srednjeg broja kišnih razdoblja. Isto tako, u razdoblju 2011.-2040. godine, povećat će se broj dana s toplim noćima.

2.6. Broj stalnih stanovnika

Prema popisu stanovništva iz 2021. godine, područje grada Slunja broji 4 224 stalna stanovnika, s prosječnom naseljenosti od 10,68 stanovnika/ km^2.

Od 4.224 stanovnika, 1.576 (37,31%) živi u samom gradu Slunju, dok ostatak stanovnika živi u obližnjim naseljima. Prvo naselje po broju stanovnika nakon Slunja je Cvitović s 230 stanovnika (5,54%), zatim slijede Gornje Taborište s 205 stanovnika

(4,85%), Donje Taborište s 181 stanovnikom, (4,29%) te Donji Nikšić sa 170 stanovnika (4,05%), dok ostala naselja imaju udjele manje od 4% u ukupnom stanovništvu grada. Tri naselja na području Slunja (Cvijanović Brdo, Kutanja i Rabinja) su bez stanovnika. U Slunju postoji 1.809 kućanstava.

2.7. Broj turista

U 2024. godini, u destinaciji Slunj Rastoke zabilježena su **50.673 dolaska** turista i **91.018 noćenja** turista. U ukupnom turističkom prometu, gledajući top 10 zemalja, najveći broj noćenja ostvarili su gosti iz Njemačke, Hrvatske, Koreje, Francuske, Italije, Mađarske, Španjolske, Nizozemske, Austrije, Švicarske, SAD-a. Po dobnoj strukturi, najveći udio (26%) u ukupnom broju noćenja ostvarili su gosti između 25. i 34. godine života.

2.8. Prosječna duljina boravka

U prosjeku turisti ostaju 1,80 dana u destinaciji Slunj Rastoke.

2.9. Turistički kapaciteti

U 2024. godini u destinaciji Slunj Rastoke registrirana su ukupno 154 smještajna objekata s 862 ležaja.

Brojčano, po kategorijama, smještajni objekti registiriani su kao:

- Hotel (4 zvjezdice): 1
- Objekti na OPG-u
  - sa 3 sunca: 1
  - s 4 sunca: 1
- Kamp u domaćinstvu (3 zvjezdice): 1
- Objekti u domaćinstvu (sobe, apartmani, kuće za odmor):
  4 zvjezdice: 11
  3 zvjezdice: 124
  2 zvjezdice: 11
  1 zvjezdica: 3
  Nema kategorizaciju: 1

2.10. Ugostiteljski sadržaji

Ugostiteljsku ponudu destinacije Slunj Rastoke čini dvadesetak ugostiteljskih objekata koji predstavljaju raznolikost kuhinje slunjskog kraja. Spoj je to moderne i domaće kuhinje, prilagođenih godišnjim dobima, a zaokružuju je vrhunski destilati mjesne destilerije i nekoliko sorti domaćeg vina. To su: restoran Ambar, Restoran Mirjana Rastoke, Restoran Petro, konoba Pod rastočkim krovom, Restoran Pino, Restoran Feniks, Restoran Grand, Bistro Kum, Bistro Centar, Bistro Besttek, Pečenjara Jure, Zalogajnica Deni, Fast food Kvart, Objekt jednostavnih i brzih usluga Hrana.

Na području destinacije postoji nekoliko kafića u kojima turisti mogu uživati u jutarnjoj kavi ili popodnovnom opuštanju: Caffe bar Buk, Caffe bar Tin, Caffe bar Tijara, Caffe bar Leo, Caffe bar Vodena ovca, Caffe bar Baza, Pub Gajba, Rock caffe.

Večernje opuštanje i zabavu, osim u kafićima, turisti mogu doživjeti u Disco klubu Rupa.

Obiteljsko poljoprivredna gospodarstva koja nude ugostiteljske usluge su: OPG Tree elements, OPG Duduković. Domaći proizvodi kao što su rakija, likeri, džin, sir, mogu se degustirati u Destileriji Magdić i na OPG-u Novković.

2.11. Najpopularnije turističke atrakcije

Ključne karakteristike koje definiraju Slunj kao turističku destinaciju su :

Prirodne atrakcije:

- Značajni krajobraz rijeke Slunjčice,
- rijeka Korana,
- rijeka Mrežnica,
- šuma Jelvik.

Kulturno povijesna baština:

- Rastoke (zaštićena ruralna cjelina),
- Trg Zrinskih i Frankopana (s kipom Milana Neralića – rođenog Slunjanina, prvog Hrvata osvajača olimpijske medalje i crkvom Presvetog Trojstva - važnim duhovnim i kulturnim centrom grada),
- ruševine Starog grada – čije zidine datiraju iz 14. stoljeća, doba Frankopana, i koji je za vrijeme Vojne krajine bio važna utvrda u borbi s Osmanlijskim carstvom.
- Napoleonov magazin – ruševine kamenog skladišta žita i oružja iz doba francuske administracije s početka 19. stoljeća

2.12. Glavni turistički sadržaji:

Glavni turistički sadržaji u destinaciji Slunj Rastoke su:

- Aktivni i rekreativni turizam: biciklizam, jahanje, rafting, kajaking, planinarenje, pješačenje, ribolov, lov, sportska dvorana kao cjelogodišnji infrastrukturni resurs za rekreativne aktivnosti, sportsku pripremu, turnire i druge sportsko-rekreativne sadržaje
- Seoski i i gastronoski turizam: autentična kuhinja, degustacija domaćih proizvoda (sir, rakija, liker, džin), kupnja domaćih proizvoda s praga (brašno, pekmez, med, krumpir...), smještaj u tradicionalnim objektima i na obiteljskim gospodarstvima,
- Ugostiteljska ponuda
- Kongresni turizam: hotel s kongresnom dvoranom kapaciteta 180 osoba, teambuilding ponuda
- Kulturni turizam: festivali psihodelične glazbe – Modem Festival, BearStone; kulturno-sportska događanja – sportski turniri, Motosusreti, Dani mlina, Dani grada Slunja; znamenitosti (zaštićena kulturna baština); običaji (zbor), tradicija (božićno kolo Ej, janje moje, smotre folklora); spomenici (spomenik poginulim hrvatskim braniteljima); kino,
- Zabavno edukativni sadržaji: vođene šetnje, kostimirane ture, edukativne ture, razgled imanja u vodeničarskom naselju Rastoke sa sadržajima poput privatne etno zbirke, muzejskog prikaza mlina, ribnjaka, povrtnjaka, vilinskog vrta i drugim sadržajima koji su prilagođeni obiteljima,
- Transferi: autobusni prijevoz i prijevoz kombi vozilima.

2.13. Prostor – turističke zone i površine

Na području grada Slunja predviđena su sljedeća izdvojena građevinska područja za ugostiteljsko turističku namjenu (T) u kojima je dopuštena izgradnja svih vrsta građevina ugostiteljsko turističke namjene planiranih Prostornim planom, sa pratećim i pomoćnim građevinama, kao i izdvojena građevinska područja ugostiteljsko turističke namjene hoteli (T1), turističko naselje (T2), kamp (T3) i robinzonski turizam (T4), u kojima je dopuštena izgradnja ugostiteljskih objekata navedene skupine, sa pratećim i pomoćnim građevinama, kako slijedi:

Zone ugostiteljsko-turističke namjene:
- Turističko naselje Donje Primišlje 2 (T1/T2/T3/T4) – 8,33ha (5,11ha neizgrađeno)
- Turističko naselje Donje Primišlje 1 (T1/T2/T3/T4) – 1,68ha (neizgrađeno)
- Turističko naselje Donje Primišlje 3 (T23) – 3,32ha (2,12ha neizgrađeno)
- Turističko naselje Veljunska Glina/Rabinja (T3) – 2,08ha (neizgrađeno)
- Turističko naselje Bandino selo/Kosjer selo (T41) – 1,84ha (neizgrađeno)
- Turističko naselje Veljunska Glina (T42) – 0,91ha (neizgrađeno)
- Robinzonski turizam Gornji Popovac (T4) – 1,75ha (neizgrađeno)
- Turističko naselje Gornja Visočka/Bukovac Perjasički 1 (T25/T33) – 7,41ha (neizgrađeno)
- Turističko naselje Gornja Visočka/Bukovac Perjasički 2 (T26/T3) – 6,85ha (neizgrađeno)
- Turističko naselje Gornja Visočka (T27/T3) – 3,36ha (neizgrađeno)
- Zona Slunj – Rastoke (T24/T32) – 4,48ha (4,20ha neizgrađeno).

Turistička namjena:
- Hotel i auto-kamp Kuzma Perjasička (T1/T3) – 4,24ha (3,75ha neizgrađeno)
- Kamp odmorište Veljun (T3) – 1,05ha (0,91ha neizgrađeno)
- Auto-kamp (T3) – 1,36ha (neizgrađeno)
- Turistička namjena – Gornje Taborište 2 (T1/T2/T3) – 6,67ha (6,67ha neizgrađeno)
- Turistička namjena – turističko naselje Veljun (T1/T2/T3) – 8,25ha (neizgrađeno)
- Turistička namjena – Gornji Nikšić (T1/T2/T3) – 9,31ha (neizgrađeno)
- Turistička namjena – Furjan (T1/T2/T3) – 3,68ha (neizgrađeno)
- Turistička namjena – Slunj (T1/T2/T3) – 1,91ha (1,29 ha neizgrađeno)
- Blagaj (T2/T3) – 6,48 ha (neizgrađeno)
- Crno Vrelo 1 (T3) – 1,175 ha (neizgrađeno)
- Crno Vrelo 2 (T4) – 3,029 ha (neizgrađeno)
- Crno Vrelo 3 (T) – 2,209 ha (neizgrađeno)
- Čamerovac (T3) – 0,808 ha (neizgrađeno)
- Donje Primišlje (T2) – 2,523 ha (neizgrađeno)
- Gornje Primišlje (T3) – 1,97 ha (neizgrađeno)
- Gornji Kremen (T4) – 1,292 ha (neizgrađeno)
- Grobnik (T3) – 1,8731 ha (neizgrađeno)
- Mjesto Primišlje 1 (T3, T4) – 1,132 ha (neizgrađeno)
- Mjesto Primišlje 2 (T3, T4) – 2,214 ha (neizgrađeno)
- Mjesto Primišlje 3 (T) – 1,96 ha (neizgrađeno)
- Mjesto Primišlje 4 (T3, T4) – 5,324 ha (neizgrađeno)
- Mjesto Primišlje 5 (T3) – 1,11 ha (neizgrađeno)
- Polje (T3) – 1,17 ha (neizgrađeno)
- Slunjčica (T) – 2,4 ha (neizgrađeno)
- Stojmerić (T) – 0,974 ha (neizgrađeno).

2.14. Turistička infrastruktura

Kongresni kapacitet destinacije čini **Kongresni centar „Rastoke“**. Dvorana s kapacitetom za 180 osoba, unutar hotela Mirjana & Rastoke, smještenog u naselju Donji Nikšić, opremljena je najnovijom “smart” multimedija opremom i sadržajima za sve potrebe. Za manje grupe dvorana je djeljiva na dvije zvučno izolirane cjeline, svaka s vlastitom opremom.

Za edukacije, prezentacije i manje sastanke, u Rastokama je izgrađen **Turističko inforamativni centar Rastoke**. Opremljen je multifunkcionalnom dvoranom kapaciteta 40 sjedećih mjesta (s projektorom i platnom) te info centrom s info pultom i multifunkcionalnim interaktivnim sadržajem. Isti je opremeljen sadržajem namijenjenim za ranjive skupine (slijepim i slabovidnim osobama).

Svim rekreativcima i ljubiteljima prirode i nordijskoga pješačenja na području destinacije ponuđeno je šest **pješačkih staza** i sedam uređenih **biciklističkih staza**. Sve staze za nordijsko hodanje i biciklizam imaju svoju oznaku.

Šetnica Vodene tajne dio je javne turističke infrastrukture u naselju Rastoke.

Kupalište s javnim sanitarnim čvorom, sportskim sadržajima, sadržajima za djecu, kabinama za presvlačenje, uređenim ulazima u vodu, rampom za invalide, prostorom za piknik i vatru na otvorenom, šternom za vodu, tuševima, garderobom, uređen je na javnom gradskom kupalištu ispod Koranskog mosta.

Slika 1. Slunj

3. ANALIZA STANJA

3.1. Turistički proizvodi i usluge

3.1.1. Smještaj

Prema podacima iz sustav eVisitor, u prosincu 2024. godine na području destinacije Slunj Rastoke smještajnu uslugu čine 154 objekta, s ukupnim brojem smještanih kapaciteta od 862 kreveta.

Na području destinacije najzastupljeniji su objekti u domaćinstvu – ukupno 139 objekata s kapacitetom od 673 kreveta. Registriran je jedan hotel s četiri zvjezdice, koji je aktivan i otvoren za turiste te raspolaže s 43 kreveta. Unutar sustava e-Visitor evidentiran je i jedan hotel komfor (pansion), za koji u 2024. godini nije zabilježena nijedna prijava turista. Dva su objekta registrirana kao smještaj na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima (OPG), s ukupno 20 kreveta. Riječ je o dvjema ruralnim kućama s oznakom tri sunca te trima apartmanima i dvjema sobama s četiri sunca. Jedan je objekt registriran kao restoran bez kategorizacije, ali s kapacitetom od osam kreveta. Preostalih deset objekata čine ostali ugostiteljski objekti, ukupnog kapaciteta 69 kreveta. Od toga devet objekata ima kategorizaciju s tri zvjezdice, dok jedan objekt nije kategoriziran. Unutar ove skupine registriran je i jedan hostel, za koji tijekom 2024. godine također nije evidentirana nijedna prijava turista. Smještajnom ponudom destinacije Slunj Rastoke u komercijalne svrhe dominira ponuda privatnog smještaja.

Njih 118, tj. 85% ima kategoriju 3 zvjezdice (79 apartmana, 19 kuća za odmor, 76 soba, 28 studio apartmana, 7 kamp parcela, 3 kamp mjesta,). 6,5% objekata, tj. 9 objekta u domaćinstvu ima 4 zvjezdice (9 apartmana, 2 kuće za odmor, 5 soba, 1 studio apartman). Istu brojku, njih 9, tj. 6,5% objekata u domaćinstvu ima 2 zvijezdice (4 apartmana, 2 kuće za odmor, 2 sobe, 2 studio apartmana). 2 objekta u domaćinstvu (1%) imaju 1 zvijezdicu, te svega 0,7% objekta, tj. 1 objekt u domaćinstvu, nema kategoriju.

Vezano za kamping ponudu, na području destinacije, osim jednog kampa u domaćinstvu (kojeg čine 3 kamp mjesta s 3 zvjezdice i 7 parcela s 3 zvjezdice), nije registrirana kamping ponuda. U sklopu festivala, tj. orgnaiziranog kampiranja, u mjesecu kolovozu zabilježeno je 22.290 noćenja, što čini cca. 25% ukupnih noćenja ostvarenih na razini destinacije.

Graf . Popunjenost po kategoriji objekta

Izvor: E-visitor

U mjesecu kolovozu, hotel s četiri zvjezdice bio je popunjen više od 95 %. Komfor hotel u 2024. godini nije imao prijava turista. Objekti u domaćinstvu u kolovozu 2024. godine ostvarili su popunjenost od 80 %. Među njima, najbolje su bili popunjeni objekti s četiri zvjezdice (više od 95 %), dok su objekti s manjim brojem zvjezdica imali nižu popunjenost: tri zvjezdice 81 %, dvije zvjezdice 70 %, jedna zvjezdica 69 %, a objekti bez kategorizacije 48 %. Ostali ugostiteljski objekti ostvarili su popunjenost od 64 %, pri čemu je najmanju popunjenost (5 %) imao objekt bez kategorije.Najmanju popunjenost zabilježili su novootvoreni objekti u 2024. godini te objekti na OPG-u: objekti s tri sunca imali su 34,29 % popunjenosti, dok objekti s četiri sunca nisu zabilježili prijave turista.

Na razini cijele godine, u razdoblju od siječnja do studenog, najbolju popunjenost ostvaruju hoteli, s 80 %. Aktivni objekti u domaćinstvu bilježe popunjenost od 70 %, dok je ukoliko se uzmu u obzir svi objekti u domaćinstvu (aktivni i neaktivni) popunjenost na razini godine samo 16 %.

Smještajna ponuda je pretežno locirana u centru Slunja (70 objekata) i okolnim naseljima: Donje Taborište (14 objekata), Rastoke (11 objekata), Gornje Taborište (9 objekata), Podmelnica (8 objekata), Veljun (7 objekata), Cvitović (4 objekta), Gornji Popovac (4 objekta), Donji Nikšić (3 objekta), Donji Cerovac (3 objekta), Blagaj (2 objekta), Čamerovac (2 objekta), Glinsko Vrelo (2 objekta), Lapovac (2 objekta), Lumbardenik (2 objekta), Pavlovac (2 objekta), Sastavak (2 objekta), Lađevačko Selište (1 objekt), Miljevac (1 objekt), Novo Selo (1 objekt), Donji Furjan (1 objekt), Dubrave (1 objekt), Gornji Cerovac (1 objekt), Gornji Nikšić (1 objekt), Polje (1 objekt), Točak (1 objekt).

Tablica 1. Turistički promet 2022., 2023., 2024. godine u destinaciji Slunj Rastoke

Godina	Vrsta turista	Dolasci	Noćenja	Prosječno trajanje boravka (u danima)	Udio dolasci	Udio noćenja
2022.	Domaći	7.343	12.718	1,73	**19,43%**	**14,29%**
	Strani	30.440	76.265	2,51	**80,57%**	**85,71%**
	Ukupno:	**37.783**	**88.983**	**2,36**	100,00%	100,00%
2023.	Domaći	6.559	10.705	1,63	**13,86%**	**12,32%**
	Strani	40.779	76.164	1,87	**86,14%**	**87,68%**
	Ukupno:	**47.338**	**86.869**	**1,84**	100,00%	100,00%
2024.	Domaći	6.907	11.402	1,65	**13,63%**	**12,53%**
	Strani	43.766	79.616	1,82	**86,37%**	**87,47%**
	Ukupno:	**50.673**	**91.018**	**1,80**	100,00%	100,00%

Izvor: E-visitor

Prema podacima sustava eVisitor može se zaključiti kako turistički promet na području destinacije Slunj Rastoke ima tendenciju rasta. U ukupnom turističkom prometu prednjače strani turisti, s više od 80% udjela. Najveći broj noćenja ostvarili su gosti iz Njemačke, Koreje, Francuske, Italije, Mađarske, Španjolske, Nizozemske, Austrije, Švicarske, SAD-a.

Tablica 2. Turistički promet u destinaciji Slunj Rastoke 2024. godine po zemlji podrijetla turista

Država	Dolasci	Noćenja	Udio dolazaka	Udio noćenja
Hrvatska	6.907	11.402	13,63%	12,53%
Njemačka	3.185	10.725	6,29%	11,78%
Koreja, Republika	5.793	6.019	11,43%	6,61%
Francuska	1.819	5.807	3,59%	6,38%

Italija	2.653	4.498	5,24%	4,94%
Mađarska	2.749	4.411	5,42%	4,85%
Španjolska	3.320	4.295	6,55%	4,72%
Nizozemska	1.235	3.541	2,44%	3,89%
Austrija	1.328	3.183	2,62%	3,50%
Švicarska	955	3.040	1,88%	3,34%
SAD	1.849	2.786	3,65%	3,06%
Poljska	2.043	2.768	4,03%	3,04%
Češka	2.011	2.526	3,97%	2,78%
Izrael	967	2.163	1,91%	2,38%
Tajvan, Kina	1.808	1.869	3,57%	2,05%
Ujedinjena Kraljevina	700	1.749	1,38%	1,92%
Australija	830	1.732	1,64%	1,90%
Belgija	713	1.495	1,41%	1,64%
Portugal	522	1.377	1,03%	1,51%
Kina	1.235	1.373	2,44%	1,51%
Danska	218	1.077	0,43%	1,18%
Slovačka	841	1.058	1,66%	1,16%
Rumunjska	585	1.012	1,15%	1,11%
Ostale azijske zemlje	826	984	1,63%	1,08%
Slovenija	562	937	1,11%	1,03%
Kanada	613	903	1,21%	0,99%
Indija	519	726	1,02%	0,80%
Grčka	437	706	0,86%	0,78%
Brazil	199	639	0,39%	0,70%
Ukrajina	382	480	0,75%	0,53%
Malta	205	468	0,40%	0,51%
Japan	254	430	0,50%	0,47%
Meksiko	114	385	0,22%	0,42%
Bosna i Hercegovina	162	374	0,32%	0,41%
Litva	233	372	0,46%	0,41%
Švedska	134	309	0,26%	0,34%
Finska	66	307	0,13%	0,34%
Srbija	165	283	0,33%	0,31%
Irska	104	255	0,21%	0,28%
Južnoafrička Republika	115	253	0,23%	0,28%
Ostale zemlje Južne i Srednje Amerike	95	217	0,19%	0,24%
Bugarska	115	212	0,23%	0,23%
Argentina	110	196	0,22%	0,22%
Novi Zeland	129	175	0,25%	0,19%
Tajland	134	173	0,26%	0,19%
Norveška	50	148	0,10%	0,16%
Letonija	73	126	0,14%	0,14%
Cipar	49	122	0,10%	0,13%
Hong Kong, Kina	97	105	0,19%	0,12%
Turska	39	95	0,08%	0,10%
Rusija	62	92	0,12%	0,10%
Ostale europske zemlje	35	80	0,07%	0,09%
Ujedinjeni Arapski Emirati	11	67	0,02%	0,07%
Albanija	21	64	0,04%	0,07%

Ostale afričke zemlje	32	51	0,06%	0,06%
Indonezija	42	50	0,08%	0,05%
Estonija	33	46	0,07%	0,05%
Čile	29	44	0,06%	0,05%
Ostale zemlje Sjeverne Amerike	28	34	0,06%	0,04%
Makedonija	28	31	0,06%	0,03%
Maroko	11	28	0,02%	0,03%
Bjelorusija	21	27	0,04%	0,03%
Crna Gora	24	27	0,05%	0,03%
Jordan	7	19	0,01%	0,02%
Luksemburg	7	18	0,01%	0,02%
Kazahstan	10	14	0,02%	0,02%
Island	4	12	0,01%	0,01%
Ostale zemlje Oceanije	7	9	0,01%	0,01%
Lihtenštajn	5	5	0,01%	0,01%
Makao, Kina	3	5	0,01%	0,01%
Katar	1	4	0,00%	0,00%
Kuvajt	2	2	0,00%	0,00%
Tunis	2	2	0,00%	0,00%
Kosovo	1	1	0,00%	0,00%
Oman	0	0	0,00%	0,00%

Izvor: E-visitor

Najveći broj noćenja turista u destinaciji Slunj Rastoke ostvaren je u mjesecima kolovozu i srpnju (55 %). Sljedeći najzastupljeniji mjeseci po broju ostvarenih noćenja su svibanj, lipanj, rujan i listopad (u kojima je ostvareno 27 % ukupnih turističkih noćenja). 18 % turstičkih noćenja ostvareno je u ostatku godine (siječanj, veljača, ožujak, travanj, studeni, prosinac).

Tablica 3. Turistički promet 2024. godine u destinaciji Slunj Rastoke po mjesecima

Mjesec	Dolasci domaći	Dolasci strani	DOLASCI UKUPNO	Noćenja domaći	Noćenja strani	NOĆENJA UKUPNO
2024/01	463	624	**1.087**	883	903	**1.786**
2024/02	703	647	**1.350**	1.085	832	**1.917**
2024/03	410	1.887	**2.297**	603	2.336	**2.939**
2024/04	493	2.667	**3.160**	675	3.490	**4.165**
2024/05	582	4.254	**4.836**	882	5.480	**6.362**
2024/06	431	4.971	**5.402**	599	6.430	**7.029**
2024/07	704	7.473	**8.177**	1.195	11.350	**12.545**
2024/08	793	10.545	**11.338**	1.875	35.300	**37.175**
2024/09	396	4.760	**5.156**	592	6.123	**6.715**
2024/10	451	3.688	**4.139**	698	4.533	**5.231**
2024/11	843	1.354	**2.197**	1.270	1.701	**2.971**
2024/12	638	896	**1.534**	1.045	1.138	**2.183**
Ukupno:	**6.907**	**43.766**	**50.673**	**11.402**	**79.616**	**91.018**

Izvor: E-visitor

Prisutnost sezonalosti je prikazana sljedećim grafikonom.

Graf 1. Turistički promet 2024. godine u destinaciji Slunj Rastoke po mjesecima

Izvor: E-visitor

U ostvarenim noćenjima 2024. godine, 52.312 noćenja na području destinacije Slunj Rastoke su ostvarili muškarci (57%). Žene su ostvarile 38.706 noćenja i u ukupnim noćenjima sudjeluju s udjelom od 43%.

Tablica 4. Udio noćenja prema dobi u destinaciji Slunj Rastoke u 2024. godini

Turist starost (godine)	2024 Broj noćenja	Udio	Turist starost (godine)	2024 Broj noćenja	Udio
0-5	1.569	2%	25-34	23.393	26%
6-11	3.285	4%	35-44	16.477	18%
12-17	3.729	4%	45-54	13.142	14%
18-24	7.415	8%	55-64	12.319	14%
25-34	23.393	26%	65-120	9.689	11%
Ukupno				**91.018**	100%

Izvor: E-visitor

Najzastupljenija dobna skupina, u ukupnom broju noćenja, su osobe između 25 i 34 godine, tzv. predstavnici generacije Z. Usporede li se podaci ove skupine turista na razini mjeseca kolovoza, u kojem je ostvaren najveći turistički promet, tj. 41% svih noćenja, vidljivo je da je 68% turista starosti 25-34 godine ostvarilo svoj dolazak u mjesecu kolovozu, kada se na području destinacije Slunj Rastoke održava festival psihodelične glazbe. Predstavnici generacije Z često se karakteriziraju kao turisti skloniji smještaju koji nije unificiran, ne žele platiti više nego što nešto vrijedi, i vrlo su skloni putovanju u druge zemlje. Kao motiv putovanja obično spominju povezivanje s ljudima, zainteresiranost za ekološki turizam, glazbene festivale, razna događanja, pustolovni turizam, festivale pića i hrane i sl. Vole aktivnosti poput planinarenja ili pak kampiranje i autentična iskustva te smještaj po ekološkim kriterijima. Skloni su trošiti novac na usluge koje pružaju lokalni pojedinci i tvrtke, osjetljivi su i na održivost, ili pokušaje smanjenja ugljičnog otiska. Kod planiranja, najvažniji im je kriterij recenzije onih koji su prethodno koristili neku uslugu.

Druga najzastupljenija dobna skupina na području destinacije Slunj Rastoke u 2024. godini su turisti između 35 i 44 godine, tzv. milenijalci. Karakterizira ih se kao osobe digitalnog doba, sklone potrošnji, ali samo na stvari koje zaista žele, te kao osobe otvorene prema različitim i novim kulturama, okusima i putovanjima u inozemstvo.

3.1.2. Ugostiteljstvo

U destinaciji Slunj Rastoke u 2023. godini posluje 29 ugostiteljskih objekata, koji predstavljaju raznolikost kuhinje slunjskog kraja. Brojčano gledajući, zastupljeni su po vrstama kako slijedi:

- Hotel: 1
- Restoran: 3
- Bistro: 4
- Caffe bar: 10
- Disco klub: 1
- Zalogajnica: 1
- Pečenjarnica: 1
- Objekt jednostavnih usluga u šatoru: 1
- Objekt brze prehrane: 1
- Objekt jednostavnih usluga u nepokretnom vozilu (ili priključnm vozilu): 1
- Objekt jednostavnih brzih usluga: 2
- Gostionica: 1
- Caffe bar i buffet: 1
- Slastičarnica i caffe bar: 1

Njihova ponuda spoj je moderne i domaće kuhinje, prilagođene godišnjim dobima, a zaokružuju ju vrhunski destilati mjesne destilerije i nekoliko sorti domaćeg vina. Između ostalih, tu je restoran hotela **Mirjana Rastoke**, koji svojim gostima nudi širok izbor jela domaće i internacionalne kuhinje, riblje i vegetarijanske specijalitete, jela od divljači, ličku janjetinu i teletinu ispod peke. Također, u smjeru Zagreba, uz državnu cestu D1, nalazi se restoran **Pino**. Restoran Pino svojim gostima nudi širok izbor domaćih specijaliteta i specijaliteta internacionalne kuhinje te jela pripremljena s ražnja. Iznad rijeke Slunjčice, pored državne ceste D1, u smjeru Plitvičkih Jezera, smjestio se restoran **Feniks**. Kuhinja restorana temelji se na korištenju domaćih namirnica iz vlastitog uzgoja i tradicionalnoj kuhinji. Iznad Rastoka, ispod Napoleonovog magazina, smjestio se Ambar**.** Restoran **Ambar** svojim gostima nudi tradicionalne namirnice slunjskog kraja objedinjene domaćim receptima i modernim tehnikama pripreme. Idealno je mjesto za uživanje u vrhunskim vinima, izvrsnim jelima i pogledom na Rastoke, Slunj i okolne rijeke.

Gotova jela nudi bistro **Besttek**, smješten nekoliko minuta vožnje od Rastoka u smjeru Cetingrada. U samom centru Rastoka, u rustikalnoj atmosferi, bistro **Kum** nudi širok izbor pizza. Pri samom ulasku u Kum, očarava ambijent koji je pomno uređen s puno pažnje do samih detalja.Udaljen svega nekoliko koraka od gradskog parka, bistro **Centar** nudi odličan izbor hrane s roštilja, a poznat je po slasnim čevapima pripremljenim po originaloj recepturi. Buffet **Petro**, u centru Rastoka, nudi pastrvu direktno iz rijeke Slunjčice, jela od divljači, palentu i domaće specijalitete.

Ugostiteljske usluge na OPG-u slabo su razvijene, iako za to postoje dobri preduvjeti. Trenutno su registrirana 2 OPG-a koja pružaju usluge smještaja i prehrane u domaćinstvu.

Na području Slunja ima jedna mlada vinarija, OPG Igor Obrovac, koja trenutno nema otvorenu kušaonu. Međutim, vina ove vinarije uključena su u vinske karte većine mjesnih restorana.

Na području destinacije ističe se destilerija Magdić s proizvodnjom rakija, likera i džina. U prostorima destilerije, na svom imanju u Donjem Taborištu, nude vođene degustacije uz prethodnu najavu. Pored destilerije ističe se i kušaona sira, OPG Novković, u Točku.

3.1.3. Turističke atrakcije

3.1.3.a. Prirodni resursi

Rijeka Korana tipična je krška rijeka središnje Hrvatske, raznovrsnog toka, dužine 134 km koji bogato meandrira, ponire sa slapova ili se lagano prelijeva preko brojnih kaskada, da bi nestao pod zemljom i ponovo se pojavio na površini. Izvire na istoku Like. Svojim tokom nizvodno u smjeru Karlovca formira granicu između Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Odatle teče u smjeru sjevera i spaja se s rijekom Kupom kod Karlovca.

Slunjčica ili Slušnica je kratka rijeka kršnog područja i lijeva pritoka Korane. Izvire 6,5 km južno od Slunja na 240 m.n.v. Njezin tok, ili bolje rečeno tokovi, presudni su za bioraznolikost, georaznolikost i ekološku ravnotežu krškog kraja i stvaraju prirodni predio velike krajobrazne vrijednosti. Zbog svoje krajobrazne vrijednosti, rijeka Slunjčica zaštićena je 1964. godine u kategoriji značajnog krajobraza (Rješenje Zavoda za zaštitu prirodu br. 24/1-1964. od 17. siječnja 1964). Ono obuhvaća cijeli tok Slunjčice i jedan km Korane (od mosta nizvodno). O važnosti Slunjčice za očuvanje biološke raznolikosti svjedoči činjenica da je uvrštena u Nacionalnu ekološku mrežu i EU ekološku mrežu NATURA 2000. Ove dvije rijeke, posebice Slunjčica, čine okosnicu života u slunjskom kraju, kako kroz prošlost, tako i danas. **Slapovi Slunjčice**, njih 23, ulijevaju se u rijeku Koranu. Među njima izdvajaju se Hrvojev slap, Vilinska kosa i Buk, čiji vizualni i auditivni dojam, zajedno s pričama o njihovom nastanku, čine jednu od ključnih točaka za doživljaj Slunja i Rastoka.

Rijeka Mrežnica je očuvani krški vodotok prepoznatljiv po brojnim sedrenim slapovima, kanjonskim krajobrazima i vrijednoj geološkoj baštini.

Sedra je vrsta šupljikavog vapnenca koji nastaje taloženjem kalcita iz vode uz pomoć sedrotvornih organizama, stvarajući pritom barijere i jezerca. Za stvaranje sedre važni su i povoljni fizikalno-kemijski uvjeti. Krške rijeke, pa tako i Slunjčica, predstavljaju otopinu kalcijevog karbonata jer protječu kroz vapnenački teren. Sedrotvorna vegetacija na slapovima je stanišni tip koji je vrlo dobro razvijen u Slunjčici, a zaštićen je Pravilnikom o staništima.

Sedrene barijere svjedoče o „tehnologiji“ koju je razvila priroda te tako stvorila specifičan stanišni tip. Specifičnost sedre i biljnog i životinjskog života temelj su za razvitak kulturnog i prirodnog turizma ovog područja zbog posebnosti, bioraznolikosti te stupnja zaštićenosti. Bioraznolikost se odražava u velikom broju biljnih i životinjskih vrsta koje žive na ovom području. Sama ta činjenica utječe na percepciju destinacije Slunj Rastoke kao prostora u kojem se i kroz turističku perspektivu daje naglasak na promociji, uz veliko poštovanje i brigu za očuvanjem raznolikosti biljnih i životinjskih vrsta. Na zaštićenom području evidentirana je 101 različita biljna vrsta, od drveća koje uspijeva na strmom i teškom tlu obalnog pojasa Korane (crni grab, crni jasen, mukinja, javor gluhac) do grmolikog bilja (crna hudika, ruj i drijen) te prizemne bujne vegetacije koja voli vlažno tlo (visibaba, jaglaca, šašika, ljubičice bijele i zelene, ciklama, preslica, zdenčina paprat i oslad ili “zekazula”, kako se naziva ovdje). Ovo je područje bogato gljivama, od kojih su neke vrste otrovne. Od 14 strogo zaštićenih biljnih vrsta, 2 su subendemi. Ugrožene vrste su vršačka sljezolika i pčelinja kokica. Osjetljive vrste: plivajuća pirevina, kožasti kacun, trozubi kacun, mali kacun, nedovoljno poznate: puzavi celer, žabovlatka, koncasti sit. Bogati svijet faune na području Značajnog krajobraza Slunjčice ugrožen je ponajviše radi gubitka staništa životinjskih vrsta koje obitavaju ovdje. Na širem području Slunjčice kartirano je 10 stanišnih tipova, koji su razvrstani u nekoliko glavnih skupina, od površinskih kopnenih i močvarnih voda, preko travnjaka i šuma, pa sve do aktivnih seoskih i urbaniziranih područja. Od ugroženih vrsta sisavaca nalazimo šišmiše, vidru i vjevericu. Najugroženije vrste slatkovodnih riba u Slunjčici su potočna pastrva, obični lipljen, bolen i nosara, dok u vodama Slunjčice obitavaju, također ugrožene, zmija ribarica i gatalinka. Za područje Značajnog krajobraza Slunjčica, karakteristične su ugrožene vrste ptica iz roda pastirica te vodenkos. Njih nalazimo uz slapove na sedrenim barijerama, a gnijezde se u starim mlinicama, ruševinama Staroga grada i na stijenama uz Slunjčicu. Ptičje vrste koje naseljavaju sloj grmlja su grmuša, kos, drozd, zviždak i zeba. Rubove šume naseljavaju žutarica, zelendur, cvorak i grlica, dok na poljoprivrednim područjima nalazimo rusog svračka, strnadicu i jurčicu. Od rizičnih vrsta zabilježen je sivi sokol. Njezina prisutnost uvjetovala je karakteristike staništa i nastanka i održanja bioraznolikosti, a specifični primjerci biljnih i životinjskih vrsta, kao ugroženih ili specifičnih oblika života u ovom kraju, atraktivni su elementi za stvaranje imidža destinacije kao centra ekologije i mjesta suživota prirode i čovjeka.

3.1.3.b. Kulturno-povijesna baština

Na turističkoj karti Slunj je prepoznat po Rastokama. Naselje Rastoke su 1962. zaštićene kao prirodna i graditeljska rijetkost. Zbog osobitog arhitektonskog izgleda naselja mlinica i njihove funkcije, Rastoke su kao ruralna cjelina zaštićene 1969. godine kao spomenik kulture i upisane u Registar nepokretnih spomenika kulture Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu. Godine 2008. upisane su kao kulturno-povijesna ruralna cjelina u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske.
U Rastokama se rijeka Slunjčica rastače u dužini više od 500 metara i preko niza sedrenih barijera i slapova ulijeva u rijeku Koranu. Koristeći prirodnu snagu vode za pokretanje mlinskog kamenja na slapištima i slapovima, visine minimalno 4-5 metara, napravljene su mlinice. Prve mlinice, u pisanim zapisima, spominju se u 17. stoljeću. Do početka 19. stoljeća u Rastokama su bile samo mlinice za meljavu. Za vrijeme kratkotrajne francuske administracije, uz mlinice, počinju se graditi i objekti za stanovanje. Rastoke su većinom nastanjene krajem 19. i početkom 20. stoljeća. Danas u Rastokama živi oko 50 stanovnika u 20-tak domaćinstava. Jedan dio domaćinstava bavi se turizmom (ugostiteljstvo, smještaj, turizam, OPG, maloprodaja i sl.). Manji dio, oko 10% domaćinstava, ne bavi se turističkom djelatnošću.

Javnom turističkom infrastrukturom u naselju Rastoke upravlja Grad Slunj. Isti kontrolira pristup jednom dijelu javne turističke infrastrukture, šetnici Vodene tajne, kroz digitalizaciju kupnje karata za posjet lokaciji. Stanovnici Grada Slunja oslobođeni su plaćanja naknade (uz izdavanje, od strane Grada, propusnice koja na sebi sadrži QR kod), dok svi posjetitelji i turisti za korištenje dijela javne turističke infrastrukture, šetnice Vodene tajne, plaćaju 5 eura.

Na dijelu javne površine u Rastokama, Grad Slunj je uredio štand sa tri prodajna mjesta, na kojima mjesni OPG-i i proizvođači mogu izložiti i prodavati svoje proizvode.

Za naselje Rastoke i njegovo šire područje (koje obuhvaća Ladihovićevu ulicu, Ulicu Nikole Turkalja, Ulicu Gojka Šuška, Ulicu braće Radića, Plitvičku ulicu, Školsku ulicu, Ulicu kralja Zvonimira) vrijedi poseban prometni režim za turističke autobuse i osobne automobile kategorije M1 kapaciteta (8+1), za koje je Grad Slunj propisao visinu naknade za zaustavljanje i parkiranje, uvjete oslobađanja od plaćanja naknade te prekršajne sankcije. Grad Slunj je također digitalizirao kontrolu, kao i naplatu zaustavljanja i parkiranja turističkih autobusa.

Rastoke se mogu obići na više načina:

- uz naplatu, korištenjem šetnice Vodene tajne Slunja i obilaskom privatnih imanja,
- besplatno, bez korištenja dijela šetnice Vodene tajne i obilaska privatnih imanja.

Doživljaj Rastoka, vizure slapova i tradicionalnih kameno-drvenih kuća i mlinica, koje su nekoć služile za mljevenje žita, kao i pristup do svih ugostiteljsko-turističkim objektima i objektima u privatnom vlasništvu, su slobodni i besplatni.

Od nekadašnje 22 mlinice, koje su sredinom 20. stoljeća u Rastokama proizvodile brašno, danas još jedino mlinica obitelji Jareb, u sklopu OPG Jarebovi mlinovi, proizvodi brašno na tradicionalni način u obiteljskom mlinu žličaru. Od ostalih mlinica, mlinica na imanju Slovin Unique Rastoke može se pogledati kao muzejski postav i ista se može pokrenuti na vodeni pogon. Uz ove dvije mlinice, mlinica obitelji Skukan je treća mlinica koja je do danas ostala u funkciji i u kojoj se može prezentirati umijeće mlinarenja. Ostale mlinice trenutno imaju drugu funkciju (kao sobe za iznajmljivanje, caffe bar, skladišni prostori i sl.). Jedan dio mlinica je stradao od zuba vremena ili nije obnovljen od ratnih oštećenja 90.-tih godina prošlog stoljeća.

Osim kroz Rastoke, turisti mogu istražiti povijest grada šetajući pored crkve Presvetog Trojstva, prema Starom gradu Slunju, do Napoleonovog magazina (pa prema Rastokama). Na njihovom putu ih čekaju interpretacijske karte koje pričaju o povijesti i značenju starih građevina koje Grad Slunj vjerno čuva i uređuje, a tu je i aplikacija TZ Slunj putem koje gosti mogu pratiti točke za posjećivanje i slušati o znamenitostima koje posjećuju.

Jedna od najpoznatijih povijesnih ličnosti Slunja je Milan Neralić. Svestrani sportaš, sportski pedagog i mačevalac, Milan Neralić, rođen je u Slunju 26. veljače 1875. godine. Na Olimpijskim igrama u Parizu, 1900. godine, u kategoriji profesionalnih učitelja mačevanja, u disciplini sablje, osvojio je brončanu medalju. Time je ušao u povijest kao prvi Hrvat koji se natjecao na olimpijskim igrama i osvojio olimpijsku medalju. Njemu u čast, u Neralićevom rodnom mjestu, Slunju, podignut je brončani kip.

3.1.3.c. Događaji i manifestacije

Događaji i manifestacije u destinaciji Slunj Rastoke povezani su s bogatom baštinom u sklopu koje se danas nude brojni koncerti, izložbe, performansi i radionice. Na području grada Slunja djeluje nekoliko udruga koje sudjeluju u kreiranju događanja i manifestacija. Kulturno-umjetnička društva, Crveni križ, Vatrogasno društvo, Moto klub, Zajednica sportskih udruga, Udruga branitelja, knjižni klub, dramska skupina, škole te drugi dionici, zajedno s Pučkim otvorenim učilištem i Turističkom zajednicom te Grada Slunja, svojim programima, radionicama, akcijama, koncertima, predstavama, izložbama i inicijativama pružaju doživljaje za stanovništvo i turiste.

Kroz cijelu godinu organiziraju se kulturna, sportska i edukativna događanja. Neke od značajnijih događanja u destinaciji Slunj Rastoke po mjesecima su:

Veljača	Neralićevi dani, Maškare
Ožujak/travanj	Obilježavanje Uskrsa
Svibanj	Mostovi plešu, Foto kapljica, Parada povijesnih postrojbi
Lipanj	Zbor, Wellbeing vikend na vodi
Srpanj	Bearstone festival, Mala škola ribolova i Ribarska večer, Koranski susreti, Malonogometni turnir, Moto susreti
Kolovoz	Modem festival, Dani grada Slunja, Proslava sv. Roka, Slunjska večer bećarca
Rujan	Rastoke trail, Folklorni susreti Raduj nam se Slovin grade, Dani mlina, Proslava sv. Mihovila
Listopad	Jesenska šetnja, Jesen u Cvitoviću
Studeni	Dan sjećanja
Prosinac	Bož`ćevanje na mostovima Slunja

NERALIĆEVI DANI
U suradnji s mjesnim školama i Zajednicom sportskih udruga, Turistička zajednica grada Slunja, organizacijom vođene kostimirane ture obilježava mjesec u kojem je u Slunju rođen Milan Neralić, prvi Hrvat osvajač olimpijske medalje. Mjesec veljača je i mjesec u kojem je ovaj slavni Slunjanin umro.

MAŠKARE
Pučko otvoreno učilište organizira maskiranu povorku za djecu i izbor najbolje maske uz zabavni program.

OBILJEŽAVNJE USKRSA
U organizaciji Crvenog križa Slunj, tradicionalno se Uskrs obilježava organizacijom radionice izrade pisanica tradicionalnom tehnikom (iglom i voskom).

MOSTOVI PLEŠU
Plesni performansi u Rastokama i radionice plesa koje vode gostujući profesionalni pedagozi. Odlična zabava i relaksacija u prirodnom okruženju iznad slapova rijeke Slunjčice u kombinaciji s likovnim radionicama inspiriranim ljepotama Rastoka, tradicionalnom arhitekturom i životom na rastočju slapova.

FOTO KAPLJICA
Fotografsko druženje u Rastokama. Sudjelovati mogu svi – amateri, profesionalci i ne-fotografi.

PARADA POVIJESNIH POSTROJBI
Susret brojnih pripadnika povijesnih postrojbi iz Hrvatske, u spomen na povijesnu bitku kod austrijske utvrde Predil iz 1809. Godine, u kojoj su sudjelovali vojnici 4. graničarske slunjske pukovnije. Šarenilo povijesne odjeće i bogat program dodatno oživi šetnice u Rastokama i prostor uz Gradinu i Trg.

ZBOR U LAĐEVCU
Ispred mjesne crkve u Lađevcu, slavi se blagdan sv. Vida uz misno slavlje, okupljanje puka (u slunjskom kraju znano kao "zbor") i nastupe KUD-ova.

WELLBEING NA VODI
Mjesec opuštanja, wellbeinga i aktivnog odmora u prekrasnom prirodnom okruženju rijeka Slunjčice i Korane.
Uz rijeku Slunjčicu održava se program šumske kupke, zvučne kupke i yoge, u kombinaciji s radionicama i predavanjima iz područja wellbeinga. Nakon predaha, uz wellbeing program, u večernjim satima na mostu iznad rijeke Slunjčice slijedi koncert "Jazz na vodi". Ovaj manji koncert na otvorenom kombinira glazbu s likovnim izričajem i vinom. Također, program se kombirnira uz aktivnosti kao što su: vođene vježbe istezanja, radionicu veslanja na dasci, kupanje u rijeci, nordijsko hodanje i biciklijadu.

BEARSTONE FESTIVAL
Okupljanje ljubitelja rock glazbe, umjetnosti i prirode. Element glazbe u Bear Stone festivalu predstavljen je bendovima iz žanrova kao što su desert rock, psychedelic rock, fuzz rock te raznolikih eksperimentalnih podžanrova. Umjetnost je predstavljena psihodeličnim instalacijama i vrhunskim video projekcijama koje dodatno obogaćuju festivalski program, a jedinstvena lokacija na kojoj se nalazi je ono što Bear Stone festival istinski razlikuje od ostalih festivala.

MALA ŠKOLA RIBOLOVA & RIBARSKA VEČER
Zabava Ribičkog društva Slunjčica i ljetno druženje na rijeci Korani uz radionice, natjecanje u sportskom ribolovu, glazbu, piće i riječne riblje specijalitete.

KORANSKI SUSRETI
Tradicionalna manifestacija, ispod mosta na rijeci Korani, koja se sastoji od glazbenog programa na otvorenom te rekreativnog sportsko-zabavnog natjecanja ekipa u igrama na vodi.

NOĆNI MALONOGOMETNI TURNIR
Noćni malonogometni turnir i zabava u Slunju. Turnir se održava u petak i subotu, na način da je odigravanje skupina u petak, dok se završnica odigrava u subotu.

MOTOSUSRETI
Moto susret MK Poskok Slunj. Uz moto defile, održavaju se koncerti na otvorenom, zabavni program i ugostiteljska ponuda uz glazbu.

DANI GRADA SLUNJA

Postani vatrogasac na jedan dan
Zabavno događanje u organizaciji Dobrovoljnog vatrogasnog društva Slunj, za sve one koji žele osjetiti adrenalin, koji je dobro poznat vatrogascima, koristiti vatrogasne mlaznice i armature te naučiti kako spriječiti požar.

Sportski ujedinjeni u zdravlju
Manifestacija u organizaciji Crvenog križa Slunj, u kojoj se djeca kroz druženje okušavaju u raznim aktivnostima i sportskim igrama.

Memorijalni ribički kup
Članovi Športskog ribolovnog društva Slunjčica organiziraju Memorijaln ribički kup uz rijeku Slunjčicu.

Izložbeni korzo
Izložbeni korzo slavi baštinu slunjskog kraja. Program se odvija duž šetnice u Rastokama, uz pogled na slapove rijeka Slunjčice i Korane, a sadrži lokalne proizvode, hranu, pića te prikaz tradicionalnih nošnji i običaja slunjskog kraja. Uz izvedbe narodnih pjesama, program uključuje i performanse raznih umjetnika te povijesni prikaz naslijeđa, od srednjovjekovnih vremena i Frankopana, preko Vojne krajine i francuske uprave, pa sve do danas.

Slika 2. Prikaz nematerijalne baštine u sklopu manifestacije Izložbeni korzo

Brđanijada, Dan pobjede i domovinske zahvalnosti i Dan hrvatskih branitelja
Brđanijada je natjecanje u tradicionalnim seoskim igrama starih sportova, kao što su bacanje kamena, skok u dalj, gađanje limenki, nošenje vode i dr. U večernjim satima, na Trgu Zrinskih i Frankopana, održava se koncert.

Dan grada Slunja
Povodom obilježavanja Dana grada Slunja, održava se hodnja Putevima Oluje, Sveta misa, polaganje vijenaca, svečana sjednica Grada Slunja te večernji glazbeni program.

Zvijezde pod zvijezdama
Zvijezde pod zvijezdama, naziv je za noć poezije, na otvorenom, pod zvijezdama, uz šum slapova i opuštajući žubor vode.

MODEM
Festival psihodelične glazbe i kulture, u čijem fokusu nije samo glazba, već i ekologija i respekt te ljubav prema prirodi i poštivanje iste.

RASTOKE TRAIL
Rastoke Trail je sportski događaj koji okuplja ljubitelje sporta i prirode na jedinstvenoj lokaciji. Start utrke je u Rastokama. Na izbor se nude duga, kratka, rekreativna ili obiteljska staza, koje prate tok rijeke Slunjčice, Korane ili šumski put kroz Melnicu i Glavicu.

PROSLAVA SV. ROKA
Ispred mjesne crkve u Cvitoviću održava se proslava blagdana sv. Roka, uz misno slavlje, okupljanje puka (u slunjskom kraju znano kao "zbor") i nastupe KUD-ova.

SLUNJSKA VEČER BEĆARCA
Svi ljubitelji bećarca, najpopularnijeg napjeva ovih prostora i zaštićenog svjetskog kulturnog dobra nematerijalne baštine, mogu uživati u Slunjskoj večeri bećarca.

FOLKLORNI SUSRETI RADUJ NAM SE SLOVIN GRADE
Pučka fešta slunjskog kraja, Raduj nam se, Slovin grade, održava se povodom blagdana Male Gospe. Ovaj događaj okuplja brojna kulturno – umjetnička društva koja prikazuju pjesme, ples, narodne nošnje i običaje slunjskog kraja.

Slika 3. Radionice izrade tijesta

DANI MLINA
Dani mlina su jesensko događanje kojim se slavi dolazak jeseni i naslijeđe mlinarenja. Cjelodnevni program manifestacije sastoji se od Priča iz mlina, tijekom kojih posjetitelju mogu vidjeti kako u Rastokama snaga slapova okreće vodena kola i pokreće mlinsko kamenje, poslušati priče i lokalne legende te istražiti povijest mlinarstva, pogledati performanse, sudjelovati na radionicama i besplatnim vođenim turama. Tijekom cijelog dana posjetitelji mogu uživati u glazbi, umjetničkim performansima i ugostiteljskoj ponudi iznad slapova rijeke Slunjčice.U sklopu Dana mlina **traje Tjedan restorana,** u kojem slunjski restorani nude jela koja u sebi sadrže namirnicu iz mlina.

MIHOLJA (MIVOLJA) U NIKŠIĆU
Proslava sv. Mihovila, zaštitnika crkvice u Šušnjari. Proslava se održava u mjesnoj crkvi, uz liturgije. Okupljeni vjernici nakon mise zadržavaju se ispred crkve na razgovoru i zabavi. Također, nastupaju kulturno – umjetnička društva u narodnim nošnjama svojeg kraja.

JESENSKA ŠETNJA
Tematske ture u organizaciji Turističke zajednice grada Slunja i proslava Dana europske baštine.

JESEN U CVITOVIĆU
Tradicionalna gastro – etno manifestacija ispred Mjesnog doma Cvitović, uz kestenijadu i izbor najbolje masnice slunjskog kraja.

DAN SJEĆANJA
Dan sjećanja na progonstvo i okupaciju Slunja obilježava se uz prigodan program, 16. studenog, svake godine.

BOŽ`ĆEVANJE NA MOSTOVIMA SLUNJA
Uz Rastoke, Slunj nudi brojne sadržaje po cijelom gradu, poput vožnje autobusom Djeda Božićnjaka, koncerata u dvorani Pučkog otvorenog učilišta i na gradskom trgu, ali i radionica izrade tradicionalnih ukrasa. Program se održava od prvog do posljednjeg vikenda Adventa te za doček Nove godine.

3.1.4. Turističke usluge

Turistička zajednica grada Slunja djeluje po načelu destinacijskog menadžmenta, a osnovana je radi promicanja i razvoja turizma područja i gospodarskih interesa pravnih i fizičkih osoba koje pružaju ugostiteljske usluge i usluge u turizmu ili obavljaju druge djelatnosti neposredno povezane s turizmom. Tijekom glavne sezone, na adresi Rastoke 2, otvoren je Turističko-informativni centar, u kojem posjetitelji mogu dobiti sve informacije o turističkoj ponudi destinacije, besplatne brošure na različitim jezicima, biciklističke karte i karte za hodanje, plan grada ili odgovore na sva relevantna pitanja iz sfere turizma.

Na području Slunja aktivna su 4 obrta i 1 turistička agencija, koji nude usluge organizacije izleta za područje destinacije i pružaju usluge aktivnog turizma (najam električnih bicikla, vožnja qudovima, rafting, kayaking i sl.). Dio poslova, pogotovo organizaciju rafting tura na rijeci Mrežnici, provode turističke agencije okolnih područja te 1 obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo s područja destinacije. Upisano je 9 licenciranih lokalnih turističkih vodiča, dio njih aktivno vodi pješačke ture i kostimirane ture.

Zastupljena je malopodaja u 29 trgovina (21 u Slunju i 8 u naseljima oko Slunja), od toga dio trgovina prodaje prehrambene proizvode i suvenire. Dio prodaje odvija se u prodavaonicama, a dio na na štandovima postavljenim na javnim i privatnom prostorima u naselju Rastoke. Na prostoru tržnice, u centru Slunja, prodaja se odvija na otvorenom kroz cijelu godinu, svakog četvrtka. U prodavaonici u centru Rastoka, obrt za trgovinu domaćim proizvodima prodaje proizvode lokalnih proizvođača i hrvatskih proizvođača. Isto tako, u Rastokama je moguće kupiti domaće brašno direktno s obiteljsko poljoprivrednog gospodarstva (direktno iz mlina žličara).

3.2. Resursna osnova

3.2.1. Kultura i baština

3.2.1.a. Povijesni razvoj Slunja

Prostor Slunja okarakteriziran je tokovima rijeka Korane i Slunjčice, koje su duboko usječenim kanjonima, sa strmim i nepristupačnim obalama, od začetaka naseljavanja utjecale na prostorno oblikovanje, prometnu organizaciju, povezanost i međuodnos pojedinih povijesnih cjelina. Grad Slunj ima bogatu povijest i kulturnu baštinu, a njegov urbani oblik odražava tu povijest. Zahvaljujući ostacima dviju gradina, Suhi Slunj i Grkov Vrh, može se zaključiti da se na tom području odvijao život još u prapovijesno doba. Na temelju ostataka rimskog naselja na Kneževu Brdu, u naselju Točak, i fragmentarnog nalaza rimskog epigrafskog spomenika podno brda Kurjevac, u naselju Gornje Primišlje, može se zaključiti kako je povijesni kontinuitet nastavljen i u antičko doba. Smatra se da se današnji grad Slunj razvio iz srednjovjekovnog naselja.[1]

Slika 4. Prvi plan Starog grada Slunja.

Izvor: TABLINUM d.o.o. (2019). Konzervatorska podloga za Urbanistički plan uređenja kulturno – povijesne urbanističke cjeline SLUNJ. Zagreb

Točan datum izgradnje Starog grada Slunja je nepoznat. No, poznato je da su Kraljevskom darovnicom hrvatsko-ugarskog kralja Karla I. Roberta (1288.-1342.), 1323. godine, u posjed župe Drežnik sa Slunjem došli knezovi Krčki-Frankopani[2]. Povjesničar i arheolog, Milan Kruhek, vjeruje da su utvrdu izgradili upravo Frankopani u 14. st. kao svoje novo sjedište, baš kao i nedaleki Tržac.[3] U arhitektonskom smislu, riječ je bila o poligonalnoj, sedmerokutnoj građevini izgrađenoj na strmoj litici iznad rijeke Slunjčice, što joj je pružalo izniman strateški položaj u slučaju napada.[4]
Potkraj 16., ili početkom 17. stoljeća nepoznati autor prikazuje nukleus starog grada prvim planom Starog grada Slunja. Također, istočno od Starog grada, na planu je ucrtana i građevina sa oznakom „monasterio“, odnosno građevina pravokutnog tlocrta i sakralnog karaktera, otprilike na poziciji današnje crkve Sv. Marije Magdalene.[5]

Za razliku od Starog grada Slunja, Grad Slunj se prvi puta spominje u pisanim izvorima 1390. godine, kao već utvrđeni grad, i to u ugovoru o zakupu kojim je Ivan Krčki dao grad Slunj, sa svim pripadajućim posjedima, u zakup knezu Pavlu Šubiću Zrinskom. Zbog spora o isplati zakupnine između Frankopana i Šubića Zrinskih, napravljena je isprava koja svjedoči da 1409. godine postoji i naselje, odnosno trgovište Slunj, izgrađeno na suprotnoj strani kanjona Slunjčice. Naselje Slunj bilo je smješteno na platou trapezoidnog oblika oko franjevačkog samostana, što danas predstavlja prostor Trga Zrinskih i Frankopana.[6]

[1] Buljan, Josip (2022). Povijesne lokacije Slunja; članak Prvog hrvatskog vojnostručnog magazina. Posjećeno 24.1.2025. na mrežnim stranicama: https://hrvatski-vojnik.hr/povijesne-lokacije-slunja/

[2] Ibid

[3] Kruhek Milan, Horvat Zorislav (1993). Stari grad Slunj: od knezova Krčkih-Frankopana do krajiške obrambene utvrde. Mala biblioteka godišnjaka zaštite spomenika kulture Hrvatske. Zagreb

[4] Buljan, Josip (2022). Povijesne lokacije Slunja; članak Prvog hrvatskog vojnostručnog magazina. Posjećeno 24.1.2025. na mrežnim stranicama: https://hrvatski-vojnik.hr/povijesne-lokacije-slunja/

[5] TABLINUM d.o.o. (2019). Konzervatorska podloga za Urbanistički plan uređenja kulturno-povijesne urbanističke cjeline SLUNJ. Zagreb. Dostupno na mrežnim stranicama: https://www.slunj.hr/images/dokumenti/KONZERVATORSKA%20UPU%20SLUNJ%202019%20radno-signed.pdf

[6] Kruhek Milan, Horvat Zorislav (1993). Stari grad Slunj: od knezova Krčkih-Frankopana do krajiške obrambene utvrde. Mala biblioteka godišnjaka zaštite spomenika kulture Hrvatske. Zagreb

Formatted
Formatted ...
Formatted ...
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Centered
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT), 9 pt, Font color: Text 2, Croatian (Croatia)
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT), 9 pt, Font color: Text 2, Croatian (Croatia)
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT), 9 pt, Font color: Text 2, Croatian (Croatia)
Formatted ...
Formatted: Font: (Default) Times New Roman,
Formatted: Font: 11 pt, Polish
Formatted ...
Formatted ...
Formatted ...
Formatted: Font: 11 pt, Polish
Formatted ...
Formatted: Font: 11 pt, Polish
Formatted ...
Formatted ...
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted ...
Formatted: Justified
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted ...
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted ...
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)

Feudalni grad Slunj i slunjsko naselje činili su jedinstven povijesni, strateški i funkcionalni životni prostor sve do kraja 16. stoljeća, kada je naselje, napadom Turaka, potpuno razrušeno, a feudalni se grad pretvara u graničnu obrambenu utvrdu.

Izborom Ferdinanda Habsburškog za kralja započinje sustavno ulaganje u organizaciju vojne granice te Slunj 1579. godine postaje sjedište kapetanije. Uslijed okupacije i pustošenja Slunja od strane Osmanlijske vojske, prostor Slunja sve više naseljavaju vojni obveznici s ciljem obrane granice, dok se samo stanovništvo s prostora iseljava[7].

Prvi prikazi šire gradske okolice današnjeg Slunja sežu u 1660. godinu, a izradio ih je autor Martin Stier, koji, između ostalog, prikazuje izgrađen most preko rijeke Slunjčice, koji je povezivao tada feudalni i građanski dio Slunja, na mjestu današnjeg tzv. Moćanovog mosta.[8]

Slika 5 Detaljan pogled na Slunj sa sjevera (veduta: Martin Stier, 1660)

Izvor: TABLINUM d.o.o. (2019). Konzervatorska podloga za Urbanistički plan uređenja kulturno-povijesne urbanističke cjeline SLUNJ

Smatra se da u to vrijeme nije postojalo naselje vodenica na prostoru današnjih Rastoka, zbog razdoblja čestih pokušaja Osmanlija da preuzmu utvrdu Slunj, zbog čega udaljeno nezaštićeno naselje vodenica ne bi uspjelo opstati. Nasuprot navedenom, u zaštićenom podnožju Slunjske utvrde, na Stierovoj veduti, vidljiva je mlinica nizvodno od mosta, dok je nasuprot feudalnoj utvrdi prikazano napušteno naselje slunjskih građana – visoki toranj crkve samostana, ruševni ulazni toranj sa zapadne strane te dijelom oštećeni vanjski zidovi.

Slika 6. Slunj - prikaz grada i šira sutuacija; autor Johann Adreas Schillinger (1746.)Izvor: TABLINUM d.o.o. (2019). Konzervatorska podloga za Urbanistički plan uređenja kulturno-povijesne urbanističke cjeline SLUNJ.

[7] Slunj. Portal za kulturni turizam. Posjećeno 25.1.2025. na mrežnim stranicama: http://www.kulturni-turizam.com/hrv/sadrzaj/slunj/2287/opsirnije/.

[8] TABLINUM d.o.o. (2019). Konzervatorska podloga za Urbanistički plan uređenja kulturno-povijesne urbanističke cjeline SLUNJ. Posjećeno 24.1.2025. na mrežnim stranicama: https://www.slunj.hr/images/dokumenti/KONZERVATORSKA%20UPU%20SLUNJ%202019%20radno-signed.pdf.

Formatted ...
Formatted ...
Formatted: Font: 11 pt
Formatted: Font: 11 pt
Formatted ...
Formatted: Normal, Left
Formatted: Font: 11 pt
Formatted: Font: (Default) +Body (Gill Sans MT), 11 pt, Check spelling and grammar
Formatted ...
Formatted ...
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted ...
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted ...
Deleted: ¶

Godine 1746., autor Johann Andreas Schillinger, prvi put prikazuje Rastoke kao naselje vodenica te donosi prikaz grada i širu situaciju oko grada Slunja.[9]

Slika 8. Slunj - detalj prikaza grada i šira situacija (oznaka B - naselje vodenica); autor Johann Andreas Scillinger (1746.)

Izvor: TABLINUM d.o.o. (2019). Konzervatorske podloge za Urbanistički plan uređenja kulturno-povijesne urbanističke cjeline SLUNJ.

Slika 9. Plan okolice Slunja na ušću Korane i Slunjčice s rijedlogom utvršivanja ; nepozanti autor (oko 1750. godine)

Izvor: TABLINUM d.o.o. (2019). Konzervatorska podloga za Urbanistički plan uređenja kulturno-povijesne urbanističke cjeline SLUNJ.

Slika 7. Slunj - detalj prikaza grada i šira situacija autor Johann Andreas Schillinger (1746.)

Izvor: TABLINUM d.o.o. (2019). Konzervatorske podloge za Urbanistički plan uređenja kulturno-povijesne urbanističke cjeline SLUNJ.

Radi temeljnije interpretacije, na slikama su uvećani pojedini detalji kako bi opis bio potkrijepljen jasnijim uvidom u same slike. Na slikama su prikazani detalji obnovljenog naselja na lijevoj obali Slunjčice, odnosno ograđeni prostor oko franjevačkog samostana i desetak novih objekata uz ucrtani put (komunikaciju) koji sa sjevera, uz stari grad, mostom preko Slunjčice, kroz naselje prolazi prema jugu. Sjeveroistočno od starog grada ucrtana je i označena crkvica sv. Marije, dok je na drugoj slici vidljiv most preko mlinica, od kojih one u prvom planu na rubovima zemljišta lijeve obale Korane koriste gotovo okomiti pad vode u nizu slapa. U pozadini su prikazane zidine. Starog grada Slunja te naznaka tornja crkve građansko-trgovačkog naselja Slunj s lijeve obale Slunjčice.[10]

[9] TABLINUM d.o.o. (2019). Konzervatorska podloga za Urbanistički plan uređenja kulturno-povijesne urbanističke cjeline SLUNJ. Posjećeno 24.1.2025. na mrežnim stranicama: https://www.slunj.hr/images/dokumenti/KONZERVATORSKA%20UPU%20SLUNJ%202019%20radno-signed.pdf

[10] TABLINUM d.o.o. (2019). Konzervatorska podloga za Urbanistički plan uređenja kulturno-povijesne urbanističke cjeline SLUNJ. Posjećeno 24.1.2025. na mrežnim stranicama: https://www.slunj.hr/images/dokumenti/KONZERVATORSKA%20UPU%20SLUNJ%202019%20radno-signed.pdf

Formatted: Font: (Default) +Body (Gill Sans MT), 11 pt
Formatted: Font: 11 pt, Not Bold
Formatted: Font: 11 pt
Formatted: Font: 11 pt
Formatted: Font: 11 pt, Not Bold
Formatted: Font: 11 pt, Not Bold
Formatted: Font: 11 pt
Formatted: Font: 11 pt
Formatted: Font: 11 pt
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Centered
Formatted ...
Formatted ...
Formatted ...
Formatted: Centered
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted ...
Formatted: Font: 11 pt
Formatted ...
Formatted: Font: 11 pt
Formatted: Font: 11 pt
Formatted: Font: 11 pt
Formatted: Font: 11 pt, Not Bold
Formatted: Font: 11 pt
Formatted: Font: 11 pt
Formatted: Font: 11 pt
Formatted: Font: 11 pt
Deleted: ¶
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Centered
Formatted ...
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)

Nadalje, na nacrtu Plan okolice Slunja na ušću Korane i Slunjčice sa prijedlogom utvrđenja, nepoznatog autora iz oko 1750. godine, iznimno je značajno to što je na njemu osim mosta preko Korane, ucrtan most preko rijeke Slunjčice, i to na mjestu današnjeg mosta sv. Ivana Nepomuka. Putevi, odnosno komunikacije, su posebno označene, te se nacrtom komunikacija usmjerava preko navedenog mosta, lijevom obalom Slunjčice, kao i današnja Stara cesta prema slunjskom naselju, izbjegavajući tako utvrdu. Također, na nacrtu se prvi puta, sjeveroistočno od Rastoka, na obroncima, ucrtava lokalitet „Contumacz“[11] odnosno prostor karantene.[12] Tijekom francuske vladavine (1809. do 1813. godine) vratilo se i starosjedilačko stanovništvo u okolicu Slunja, nakon što su krajišnici pod vodstvom maršala Marmonta 1810. godine potisnuli Turke na istok i učvrstili novu graničnu liniju (fr. Cordon) novim graničnim čardacima i stalnim stražama. Od tog francuskog naziva potječe i naziv „Kordun“ koji se zadržao do današnjih dana.[13] Sredinom 18. st. se grade vodenice za mlinarenje, no uspostavom francuske vladavine 1809. godine, uz postojeće mlinice, grade se stambene kuće, ceste, mostovi te magazini, kulminirajući značajno bolji nivo infrastrukture. Navedeno se može uvidjeti na prikazu Plana vodopada Slunjčice sa okolicom, nepoznatog autora iz oko 1810. godine. Na prikazu je vidljiv značajan broj mlinica ucrtan na području Rastoka, formiranje trokutastog oblika središnjeg prostora naselja s istaknutom crkvom sa zvonikom te ucrtane građevine uz ceste prema jugu i uz cestu koja vodi do lokaliteta Contumaz, koji je još očuvan. Također, na nacrtu se uviđa da je karantena jasno odijeljena od lokaliteta te da se unutar njegovih fortifikacijsko oblikovanih zidina nalaze dvije nejednake zgrade. Kao što je napomenuto u uvodu, teren je taj koji uvjetuje na koji način će oblik parcela, položaj i gabariti samih kuća biti oblikovani, dok su okućnice slobodno raspoređene unutar tokova vode. Mlinovi i kuće su građene od kamena, s hrastovim planjcima kao potporama na vapnenačkim temeljima, a krovišta su pokrivena crijepom ili šindrom, tako da se može reći da dominira ruralna arhitektura dinarsko-posavskog tipa.

Slika 10. Plan vodopada Slunjčice sa okolicom iz oko 18/10. godine nepoznatog autora

Izvor: TABLINUM d.o.o.(2019) Konzervatirska podloga za Urbanistički plan uređenja kulturno-povijesne urbanističke cjeline SLUNJ.

Nakon povlačenja Francuza iznova je uspostavljena apsolutistička austrijska vladavina, za vrijeme koje se unaprjeđuje gospodarska djelatnost mlinarenja na prostoru Rastoka te se gradi nova infrastruktura koja se održava i obnavlja. Na katastarskom planu iz 1864. godine može se vidjeti konačno definiran glavni gradski trg trokutastog oblika okružen novoizgrađenim stambenim i javnim objektima, kao što su škola, zatvor, zgrada kotarskog suda i ureda te župni dvor. Također, na najužem ulaznom dijelu trga se formiraju dva najveća objekta: kapetanov stan i stan upravnog časnika, koji zajedno s ostalom novoizgrađenom infrastrukturom, odražavaju urbani karakter za razliku od ruralnijeg ambijenta s nizom samostojećih manjih drvenih kuća s vrtovima na sjevernom i južnom prilazu gradu. Nadalje, pod austrijskom se upravom, na temelju njihovih topografskih izmjera izrađivanih u razdoblju od 1806. do 1887. godine, može uvidjeti najznačajnija promjena, a to je

[11] „Contumacz“ – kontumacija ili kontumac je karantena, veći prostor ili veća zgrada gdje su se trgovci i njihova roba čistili dimom, octom ili u pari zbog sprječavanja moguće zaraze

[12] TABLINUM d.o.o. (2019). Konzervatorska podloga za Urbanistički plan uređenja kulturno-povijesne urbanističke cjeline SLUNJ. Posjećeno 24.1.2025. na mrežnim stranicama: https://www.slunj.hr/images/dokumenti/KONZERVATORSKA%20UPU%20SLUNJ%202019%20radno-signed.pdf

Formatted ...
Formatted ...
Formatted ...
Formatted ...
Deleted:
Formatted ...
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Centered
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT), 9 pt, Check spelling and grammar, Ligatures: Standard + Contextual
Formatted ...
Formatted ...
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted ...
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Justified

Slika 11. Katastarski plan iz 1864. godine

Izvor: TABLINUM d.o.o. (2019). Konzervatorska podloga za Urbanistički plan uređenja kulturno-povijesne urbanističke cjeline SLUNJ.

oblikovanje novog trga jugozapadno od srednjovjekovnog središta (današnjeg Trga dr. Franje Tuđmana). Također, na topografskoj izmjeri je vidljiva Nova cesta (oznaka A), građanska škola (oznaka B), zgrada kotarskog i poreznog ureda na novoformiranom zapadnom trgu – današnja zgrada Gradskog poglavarstva (oznaka C) te zgrada kotarskog i općinskog suda na današnjem spoju Ulice braće Radić i Školske ulice (oznaka D). Nova cesta (oznaka A) je izgrađena 1883. godine, tako da se nadovezala na cestu kroz Rastoke te od mosta sv. Ivana Nepomuka nastavila prema glavnom trgu. Danas je djelomično iskorištena za trasu magistrale, a djelomično pretvorena u šetnicu. Osim navedenog, u vrijeme austrijske vladavine, gradi se i vodovod te se radi otvaranje novih komunikacija i destinacija, grade hoteli i odmorišta za putnike.[14]

Ukidanjem Vojne krajine, 1873. godine, i uspostavom civilne vlasti, Slunj dobiva status grada, što uzrokuje polaganu urbanizaciju do tada ruralnog područja. Tijekom II. svjetskoga rata, došlo je do stradanja velikog broja objekata koji su naknadno obnovljeni.[15]

Slika 12. Habsburgovška državna topografska izmjera razdoblja od 1869. do 1887. godine

Izvor: TABLINUM d.o.o. (2019). Konzervatorska podloga za Urbanistički plan uređenja kulturno-povijesne urbanističke cjeline SLUNJ.

[14] TABLINUM d.o.o. (2019). Konzervatorska podloga za Urbanistički plan uređenja kulturno-povijesne urbanističke cjeline SLUNJ. Posjećeno 24.1.2025. na mrežnim stranicama: https://www.slunj.hr/images/dokumenti/KONZERVATORSKA%20UPU%20SLUNJ%202019%20radno-signed.pdf

[15] Ibid

Formatted: Font: 11 pt, Not Bold
Formatted: Font: 11 pt, Not Bold
Formatted: Font: 11 pt
Formatted: Font: 11 pt
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Font: 11 pt
Formatted: Font: (Default) +Body (Gill Sans MT), 11 pt
Formatted: Font: 11 pt
Formatted: Font: 11 pt
Formatted: Font: 11 pt
Formatted: Font: 11 pt
Formatted: Font: 11 pt, Croatian (Croatia)
Formatted: Font: 11 pt, Croatian (Croatia)
Formatted: Font: 11 pt, Croatian (Croatia)
Formatted: Font: 11 pt, Croatian (Croatia)
Formatted: Font: 11 pt, Croatian (Croatia)
Formatted: Font: 11 pt, Croatian (Croatia)
Formatted: Font: 11 pt, Polish
Formatted: Font: 11 pt, Polish
Formatted: Font: 11 pt
Formatted: Font: 11 pt, Polish
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Centered
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT), 9 pt, Check spelling and grammar, Ligatures: Standard + Contextual
Deleted: *19*
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted ...
Formatted: Centered
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Centered
Formatted ...
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)

Slika 13. Karta iz razdoblja 1976. /1977.

Izvor: TABLINUM d.o.o. (2019). Konzervatorska podloga za Urbanistički plan uređenja kulturno-povijesne

Pedesetih godina dvadesetog stoljeća srušeni su objekti kapetanov stan i stan upravnog časnika, koji su definirali zapadni ulaz na srednjovjekovni trg te su njihove parcele do danas ostale neadekvatno popunjene. Prema projektima Krunoslava Tonkovića, 1955. i 1962. godine, gradi se magistralna cesta Karlovac-Slunj, odnosno započinje gradnja mostova preko rijeka Korane i Slunjčice te se time nastavlja proces izmjene naselja iz izvornog srednjovjekovnog trga-naselja u sjever-jug izduženu formu, odnosno mijenja se slika naselja, na način da nekadašnje povijesne prometnice, koje su prateći krajobraznu konfiguraciju i prirodna obilježja povezivale Rastoke, stari grad i srednjovjekovno naselje, sada postaju sekundarne ulice, a gradski trg sa župnom crkvom doživljava svojevrsnu izolaciju[16]. Nova magistrala Karlovac – Slunj je ravnom linijom presjekla izvornu organizaciju i plan prostora, pri čemu se Slunj etablira kao važno tranzitno naselje te doživljava svoju konačnu metamorfozu. Pri gradnji magistrale, nekolicina građevina se morala srušiti te zamijeniti novom izgradnjom koja naglašava novi pravac pružanja te novi ambijent za heterogenu izgradnju na neizgrađenim parcelama duž magistrale.

Zapadnu stranu magistrale formira zatvoreni ulični niz stambeno- poslovnih jednokatnica s kraja 19. i druge polovice 20. stoljeća zbijene jedne uz druge, dok na istočnoj strani prevladavaju prizemnice, zidane malogradske i drvene kuće od kojih je dio sačuvao položaj i stariju strukturu 19. stoljeća. Disharmoniju u oblikovanju istočne strane ulice izazvalo je nepotrebno uvlačenje zgrade robne kuće od uličnog niza te gradnja nekoliko recentnih stambenih katnica[17].
Tijekom 80.-tih godina 20. stoljeća, Slunj se počinje i gospodarski razvijati, poglavito kroz razvoj obrtništva i malog poduzetništva, no taj se proces naprasno prekida početkom Domovinskog rata.[18]
Grad Slunj u budućnosti svoj razvoj vidi u daljnjem razvoju sive, plave i zelene infrastrukture, revitalizacije neiskorištenih prostora i zgrada, turizma, poljoprivrede, obrtništva te čiste industrije na temelju prirodnih rješenja te načela održivog razvoja, jer upravo za te djelatnosti ima izražene predispozicije i jedinstvene prirodne resurse.

[16] TABLINUM d.o.o. (2019). Konzervatorska podloga za Urbanistički plan uređenja kulturno-povijesne urbanističke cjeline SLUNJ. Posjećeno 24.1.2025. na mrežnim stranicama: https://www.slunj.hr/images/dokumenti/KONZERVATORSKA%20UPU%20SLUNJ%202019%20radno-signed.pdf
[17] Ibid

Formatted: Font: 11 pt, Font color: Auto
Formatted: Font: 11 pt, Not Italic, Font color: Auto
Formatted: Font: 11 pt, Not Italic, Font color: Auto
Deleted: *20*
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Font: (Default) +Body (Gill Sans MT), 11 pt, Croatian (Croatia)
Formatted: Font: 11 pt, Not Italic, Font color: Auto
Formatted: Font: 11 pt, Not Italic, Font color: Auto
Formatted: Font: 11 pt, Not Italic, Font color: Auto
Formatted: Font: 11 pt, Not Italic, Font color: Auto
Formatted: Font: 11 pt, Not Italic, Font color: Auto
Formatted: Font: 11 pt, Not Italic, Font color: Auto
Formatted: Font: 11 pt, Not Italic, Font color: Auto
Formatted: Font: 11 pt, Not Italic, Font color: Auto
Formatted: Font: 11 pt, Not Italic, Font color: Auto
Formatted: Font: (Default) Times New Roman, 11 pt, Font color: Auto
Deleted: ¶ ...
Formatted: Font: 11 pt, Not Italic, Font color: Auto
Formatted: Font: 11 pt
Formatted: Font: 11 pt, Croatian (Croatia)
Formatted: Font: 11 pt, Croatian (Croatia)
Formatted: Font: 11 pt, Croatian (Croatia)
Formatted: Font: 11 pt, Croatian (Croatia)
Formatted: Font: 11 pt
Formatted: Font: 11 pt, Croatian (Croatia)
Formatted: Font: 11 pt, Croatian (Croatia)
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Font: (Default) +Body (Gill Sans MT), 11 pt, Croatian (Croatia)
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Deleted: ¶ ...
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Font: (Default) +Headings (Gill Sans MT)
Formatted: Justified

3.2.1.b. Kulturna dobra

Na području grada nema zaštićenih nepokretnih kulturnih dobara upisanih na Listu kulturnih dobara nacionalnog značenja.

Kulturna baština upisana u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske su:

- Kulturno povijesna ruralna cjelina Rastoke (Z-3922)
- Kulturno povijesna cjelina grada Slunja (Z-3173)
- Ruševine starog grada Slunja (Z-275)
- Ruševine utvrde Furjan (Z-3555)
- Ruševine starog grada Blagaja (Z-277)
- Ruševine starog grada Kremena (Z-279)
- Crkva sv. Trojstva (Z-3413)
- Crkva sv. Arhanđela Mihajla (Z-7266)
- Kapela sv. Marije Magdalene (P-64154)

Karta 3. Zaštićena kulturna baština na području Grada Slunja

Izvor: Level project d.o.o. (2023.), Strategija zelene urbane obnove Grada Slunja

Kulturno-povijesna ruralna cjelina Rastoke je zaštićeno kulturno dobro stavljeno na listu zaštićenih kulturnih dobara (Z-3922). Naselje je smješteno na mjestu gdje Slunjčica utječe u 17 metara niži kanjon Korane. Sredinom 18. st. fenomen slapova iskorišten je za gradnju mlinica za potrebe opsluživanja slunjske vojske i okolnih utvrda. U početku se grade vodenice za mlinarenje, no uspostavom francuske vladavine 1809. godine, uz postojeće mlinice, grade se stambene kuće. Oblik parcela, položaj i gabariti kuća uvjetovani su oblikom terena, a okućnice slobodno raspoređene unutar tokova vode. Unatoč promjenama, dominira ruralna arhitektura dinarsko-posavskog tipa, s mlinovima i kućama na temeljima od kamena vapnenca, sa stijenama od hrastovih planjki, pod dvostrešnim krovištima sa skošenim ili poluskošenim zabatima, pokrivenim crijepom ili šindrom.

Kulturno -povijesna cjelina grada Slunja je zaštićeno kulturno dobro s liste zaštićenih kulturnih dobara (Z-3173). Jezgra današnjeg grada je burg sagrađen za stanovanje knezova Krčkih-Frankopana u drugoj polovici 14. st., na utoku Slunjčice u Koranu. Godine 1409., razvilo se naselje na suprotnoj obali, oko franjevačkog samostana i crkve. U 16. st. Burg postaje granična utvrda, a naselje je spaljeno od Osmanlija. Tijekom 17. st. Slunj je vojno uporište, 1775. sjedište Slunjske pukovnije, 1881. sjedište kotarske oblasti, kada se grade javno historicističke zgrade, a centar naselja premješta se u jugoistočni dio, gdje je uređen park. Sačuvano je urbanističko oblikovanje iz starijih slojeva, oblik najstarijeg trga iz 16. st., komunikacije naselje-stari grad-Rastoke, župna crkva, pojedinačne zgrade 18. i 19. st.

Ruševine starog grada Slunja su zaštićeno kulturno dobro s liste zaštićenih kulturnih dobara (Z-275). Grad su u blizini utoka rijeke Slunjčice u Koranu podigli Frankopani u drugoj polovini 14. st. Izvorni izgled grada mijenjan je u 16., 17. i 18. st. Srednjovjekovna jezgra je sedmerokutnog tlocrta okružena bedemima ojačanim kružnim polukulama iz 16. st. Nakon prvobitne, isključivo stambene namjene, zbog opasnosti od Osmanlija u 16. st., postao je utvrda, a nakon smanjivanja opasnosti mjesto za život krajiških časnika. Nakon što je izgubio svoju najvažniju funkciju, početkom 19. st., počinje propadati.

Ruševine utvrde Furjan je zaštićeno kulturno dobro s liste zaštićenih kulturnih dobara (Z-3555). Utvrda poznata i pod nazivom Sokolac, smještena je izvan naselja, na povišenom položaju, na litici iznad potoka Furjašnica, podno brda Mašvina. Tlocrt je prilagođen konfiguraciji terena i prirodnim obilježjima pa je obrambeni zid koji okružuje plato brda nepravilnog poligonalnog tolocrta, u čijem je istočnom dijelu smještena kula kružnog tlocrta. Danas je sačuvan dio obrambenog zida i veći dio kule. Utvrda se prvi puta spominje 1449. godine, u vlasništvu grane Frankopana, od 1578. godine u turskim je rukama, a od 1717. godine preuzima ju austrougarska vojska. Iako se utvrda spominje prvi puta tek u 15. st., moguće je postojanje ranije utvrde ili feudalnog burga.

Ruševine starog grada Blagaja su zaštićeno kulturno dobro sa liste zaštićenih kulturnih dobara (Z-277). Stari grad smješten je izvan naselja, na stijeni nad kanjonom rijeke Korane, a prvi se puta spominje 1461. godine u vlasništvu knezova Blagajskih. Od 1574. godine mjesto je vojne posade i kasnije sjedište Blagajske kumpanije. Godine 1865. je razrušen i od tada napušten. Prema sačuvanom nacrtu iz 1701. godine, burg je bio nepravilnog tlocrta s glavnom obrambenom kulom pravokutnog tlocrta, predvorjem i dvorištem, opasan zidinama ojačanim sa dvije polukružne kule. Od grada su danas sačuvane samo ruševine.

Ruševine starog grada Kremena su zaštićeno kulturno dobro sa liste zaštićenih kulturnih dobara (Z-279). Stari grad Kremen smješten je na povišenom položaju, na desnoj obali rijeke Korane. Nekada srednjovjekovna utvrda bila je plemenitaški grad Ladihovića sve do 1442 godine, kada prelazi u vlasništvo Slunjskih Frankopana, a od 1454. plemića Marka od Čave i nakon toga Herendića iz Bužima u Lici te slunjske grane Frankopana. U turskoj vlasti je od 1582. do 1699 godine. Stari grad Kremen obnovljen je 1713. godine po nacrtima M. Clausa, kao građevina nepravilnog trokutnog tlocrta s kvadratnon kulom. Spaljen je krajem 18. st. i od tada je u ruševinama.

Crkva sv. Trojstva je sakralna građevina na listi zaštićenih kulturnih dobara pod oznakom (Z-3413). Smještena na najstarijem slunjskom trgu, nasuprot Starom gradu. Podignuta je i obnovljena 1726. godine, pokraj srušenog franjevačkog samostana. Jezgra joj je bila srednjovjekovna jednobrodna franjevačka crkva sv. Benedikta, koja je više puta popravljana i dograđivana. Iz te je crkve na Trsat 1583.godine prenesena i najstarija svetinja – kip Majke Božje Slunjske. S lijeve i desne strane obnovljenoj su crkvi dodane kapelice, tako da se poslije doimala kao trobrodna. Crkva je pregradnjama potpuno barokizirana i prilagođena potrebama slunjskog puka. Crkva je oduvijek bila važna društvena i duhovna točka lokalnog stanovništva. U par navrata pretrpjela je stradanja, jednom u požaru 1872. godine te drugi put u Domovisnkom

ratu, nakon čega je obnavljanja.

Crkva sv. Arhanđela Mihajla je sakralna građevina na listi zaštićenih kulturnih dobara pod oznakom (T-7266). Crkva smještena u središtu grada Slunja, u parku, sagrađena je od kamena krajem 19. st. prema projektu izrađenom i odobrenom od Kraljevskog vladinog građevinskog odsjeka. Jedna je od rijetkih projektiranih crkvi na području Korduna te vrijedan reprezent historicističke sakralalne arhitekture. Izniman je njezin urbanistički značaj u formiranju soliterne historicističke obodne izgradnje gradskog parka. Crkva je jednobrodna, pravokutnog tlocrta, s užim polukružnim svetištem i zvonikom koji se u plitkom rizalitu izdiže iznad glavnog pročelja.

Kapela sv. Marije Magdalene je sakralna građevina u statusu preventivno zaštićenog dobra na listi zaštićenih kulturnih dobara pod oznakom (P-6415). Smještena je sjeveroistočno od Starog grada Slunja, na povišenom položaju unutar gradskog groblja, a glavnim je pročeljem orijentirana sjeverozapadno. Sagrađena je u drugoj polovici 19. stoljeća na mjestu na kojem su se prema nacrtima iz 16. i 17. stoljeća nalazili stražarski toranj i crkva. Kapela je jednobrodna, s lađom pravokutnog tlocrta, užim poligonalnim svetištem i zabatnim zvonikom iznad glavnog pročelja. Glavnim pročeljem dominira provokutni ulazni otvor uokviren kamenim dovratnicima i nadvratnikom koji prate oblik ulaza. U desnom donjem uglu glavnog pročelja nalazi se spolija – ugrašena kamena nadgrobna ploča, pretpostavlja se iz rimskog vremena.

Pored službeno zaštićenih dobara, značajnu vrijednost za lokalnu zajednicu ima i **Napoleonov magazin**. Radi se o velikoj kamenoj građevini u blizini slunjske utvrde, koja je najvjerojatnije korištena kao vojarno-skladišni objekt tijekom francuske administracije u Ilirskim provincijama početkom 19. stoljeća. Magazin je jedna od rijetkih povijesnih građevina u Slunju koja nije stradala u ratnim razaranjima, no trenutačno je ugrožen propadanjem uslijed zanemarivanja. Preporučuje se razmotriti mogućnost pokretanja inicijative za zaštitu Napoleonovog magazina kao kulturnog dobra lokalnog značaja, s ciljem njegove zaštite, očuvanja i valorizacije kroz buduće kulturne, edukativne ili turističke sadržaje.

Slika 14. Rastoke

3.2.1.c. Kulturna baština

Formatted: Font: 11 pt

Kulturna baština Grada Slunja odražava njegovu važnu ulogu u graničnom području od srednjovjekovlja do razdoblja Vojne krajine, kroz brojne povijesne i arhitektonske znamenitosti. Graničnost u razdoblju srednjeg vijeka (do kraja turskih osvajanja) nije izraz marginalnosti - područje ima veliku koncentraciju srednjovjekovnih gradova i utvrda - graditeljstvo takvih razmjera pokazatelj je razvijenosti feudalne socioekonomske strukture i gustoće naseljenosti stanovništva. Danas su na području grada Slunja: Blagaj, Furjan i Slunj, kao i više drugih gradova-tvrđava, koji su svojevrsni simboli hrvatskog srednjovjekovlja. Graničnost ovog područja ima i značenje prijelaza i mjesta susreta, ali i borbe. Tokom turskih ratova, od 15. do 17. stoljeća, Slunjska ploča jest "kanal" najučestalijih turskih prodora u hrvatske i susjedne zemlje s učestalijim turskim prodorima, u razdobljima mira ne prestaju "mali rat" i "ratna privreda". Koncept graničnosti ovog područja također je vezan za njegova prirodna obilježja. Prisutnost vode bila je ključna za prehranjivanje vojske, od vremena borbe s Osmanlijama do pretvaranja slunjskog područja u austrougarski vojni garnizon.

Od povijesnih ličnosti, najpoznatiji predstavnici knezova Frankopana Slunjskih su Juraj, koji je bio sudionik Cetinskog sabora, i Franjo, koji je bio hrvatski ban. Slunjska utvrda svjedok je neprestanih ratnih stradanja i pustošenja, no istovremeno i otpora i obrane kraja. Njen povijesni, ali i kulturni značaj, neizbježan su dio u pričama o slunjskom kraju. Franjo Frankopan Slunjski (1536. -1572.) proslavio se obranama od turskih napada, kojima je ujedno uspješno branio svoje posjede: Gore, Gornju i Donju Kladušu, Krstinju, Cetin, Kremen, Letovanić i Slunj. Od 1567. godine bio je hrvatsko-slavonski ban, zajedno sa zagrebačkim biskupom i kasnijim kardinalom, Jurjem Draškovićem. Obojica su kao neposredni organizatori obrane od Turaka dobili od Sabora naslove 'braniči domovine', a Franjo još i naslov 'mač i štit ostataka Ilirije'. Nakon nestanka slunjske loze Frankopana, Slunj je potpuno ušao u sastav Vojne krajine. Možemo zaključiti da je Franjo Slunjski jedna je od najprepoznatljivijih osoba slunjske povijesti uz koje se vežu mnoge zanimljivosti i avanture koje podupiru priče o oskudici, teškom životu, ali isto tako o nepokolebljivom duhu naroda i njihovim neprestanim borbama za preživljavanje u ovom specifičnom prirodnom prostoru.

Uz Franju Frankopana Slunjskog, jedna od poznatijih povijesnih ličnosti je i Milan Neralić. Svestrani sportaš, sportski pedagog i mačevalac, Milan Neralić, rođen je u Slunju, 26. veljače 1875. godine. Ušao je u povijest kao prvi Hrvat koji se natjecao na olimpijskim igrama i osvojio olimpijsku medalju. Na Olimpijskim igrama u Parizu 1900. godine, u kategoriji profesionalnih učitelja mačevanja, u disciplini sablje, osvojio je brončanu medalju.

3.2.1.d. Arhitektura i tradicijski obrti

Naselje Rastoke su 1962. godine zaštićene kao prirodna i graditeljska rijetkost. Zbog osobitog arhitektonskog izgleda naselja mlinica i njihove funkcije, Rastoke su kao ruralna cjelina zaštićene 1969. godine kao spomenik kulture i upisane u Registar nepokretnih spomenika kulture Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu. Godine 2008., upisane su kao kulturno-povijesna ruralna cjelina u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske.

Mlinice su kulturni marker Rastoka i jedan od važnih elemenata imidža područja. Najveći broj objekata datira iz prijelaza 19. na 20. stoljeće. Samo ime upućuje na njihovu funkciju, a smještaj na prirodni resurs koji ih pokreće – voda. Materijali koji su u prošlosti korištenju za njihovu izgradnju su prvenstveno bili drvo i sedra, dva prirodna materijala od kojih jedan čini voda. U mlinicama se tako spaja kultura izrasla iz prirodnih uvjeta kao reprezentativni primjer suživota čovjeka i prirode, života čovjeka na vodi.

Tradicijska rezidencijska arhitektura građena je uz mlin ili u njegovoj neposrednoj blizini. Najčešće je to katnica, redovito pravokutnog tlocrta, s karakterističnim ganjkom (drvenim balkonom) uzduž bar jednog pročelja. Za potrebe djelatnosti mlinarenja na parceli je morala biti suša – nadstrešnica za smještaj kola, štala te svinjci i kokošinjci. S obzirom na to da se svaki prostor nastojao potpuno iskoristiti, potkrovlja mlinova koristila su se kao spremište za žito, a potkrovlja suša za držanje sijena – odnosno kao šajer. Stanovanje je, dakle, bilo vezano za djelatnost mlinarenja, kojim je „upravljala“ voda. Mlinarenje i tradicijska arhitektura, kako mlinova tako i ona stambena, specifičnosti su ovog kraja koje na najbolji način prenosi jedinstveni suživot čovjeka i prirode, iskorištavanje prirodnih resursa za egzistencijalne potrebe bez narušavanja prirodne ravnoteže.

Tradicionalna tekstilna proizvodnja nekoć je bila sastavnim i nezaobilaznim dijelom rastočke svakodnevice. Konoplju i lan, osnovne tekstilne sirovine, Rastočani su svakog proljeća sijali na nedalekim poljima. Dozrelim biljkama bi prvo otukli sjeme, a zatim otučene vlati slagali u snopove i odnosili u plićake Korane na namakanje U koranskim plićacima snopove nisu namakali samo Rastočani, već i susjedi iz okolnih sela. Tekstilna proizvodnja, odnosno valjanje sukna, bila je komplementarna mlinarenju, što čini poveznicu kulturnog aspekta s prirodnim, kao specifičnim karakteristikama destinacije. Voda u prošlosti „drži" kulturu i egzistenciju slunjsko-rastočkog kraja, a u budućnosti se oživljuju elementi tradicijskog kao vraćanja na održivi način života s prirodom koju potpomaže znanje novih, ekoloških, tehnologija.

3.2.1.e. Legende

Najpoznatija legenda jest ona o vilama u Rastokama, a govori o ovim nestašnim stvorenjima koje su u prošlosti mlinarima krale konje i cijelu noć na njima jahale. U ranu zoru sljedećeg dana začuđeni mlinari pronalazili su umorne konje sa sitnim pletenicama na grivi. Prema legendi, vile se i dan danas mogu vidjeti u Rastokama, a omiljeno mjesto na kojem se okupljaju je slap Vilina kosa. Legende su izvrstan resurs koji u narativnom obliku prožima specifične lokalitete i imaginaciju koja čini kvalitetnu podlogu kreativnim industrijama, ali i pojedinim turistima, u produkciji vizualnih predodžbi koje se vežu uz slunjsko područje. Kao usmena predaja pruža potencijal za interpresonalne interpretativne aktivnosti kojima je poveznica voda (preko mlinova koji je koriste za rad i slapova kao mjesta okupljanja vila).

3.2.1.f. Vjerska događanja

Proslava blagdana uz okupljanje puka i misno slavlje u slunjskom kraju znano je kao zbor. Kroz godinu, ispred mjesnih crkvi u Lađevcu, Cvitoviću, Blagaju i Slunju te ispred manjih (šumskih) crkvica, kao što je crkvica u Šušnjari i na Glavici slave se različiti zaštitnici.

3.2.1.g. Lokalna kuhinja

Gastronomija Slunja u mnogo se čemu oslanja na prirodna bogatstva ovog kraja, a naglasak je na jednostavnosti, ali i bogatstvu okusa u izvornom obliku. Ako se jedno jelo mora obavezno naći na stolu slunjske obitelji, onda je to definitivno masnica, tradicionalna savijača od domaćeg tijesta, nekada punjena skorupom, a danas sirom. Proja, jednostavan beskvasni kruh od više vrsta žitarica, još je jedan specijalitet koji je bio baza mnogim jelima u slunjskom kraju, zahvaljujući brojnim mlinicama koje su nekoć dominirale ovim područjem. Danas se domaće brašno može direktno kupiti od mlinara na OPG Jarebovi mlinovi u Rastokama. Proizvode kukuruzno, raženo, pirovo bijelo i integralno brašno, proseno žuto i crno, pšenično bijelo i proju, što je kombinacija kukuruznog, pšeničnog, raženog, prosenog, zobenog i ječmenog brašna.

Proizvodi od brašna, kao palenta, rezanci i druge vrste tjestenine imaju značajno mjesto u gastronomiji slunjskog kraja. Veseli činjenica da uz OPG Jarebovi mlinovi u očuvanju lanca proizvode sudjeluje i tvrtka Slovin s tjesteninom znanom kao Prva slunjska tjestenina – ravno iz Rastoka.

Janjetina i teletina s ražnja ili ispod peke, sa svojim mekanim mesom, delicije su koje se ne propuštaju, a uz njih se često poslužuje mladi krumpir sa žara. Ovi specijaliteti, pripremljeni na tradicionalan način, savršeno se slažu s domaćim rakijama, poput šljivovice ili kruške mjesne destilerije Magdić, koje se ovdje, uz džin i likere, spravljaju s posebnim umijećem. Vina lokalnog vinara, poput graševine ili Manzonia bijelog iz obližnje vinarije Obrovac, nezaobilazni su pratitelji ovih mesnih delicija.

Šume u okolici Slunja bogate su gljivama, kestenima, bobičastim voćem, divljači. Gulaš od divljači, kao i jela od šumskih plodova, omiljeni su specijaliteti ne samo na okupljanima mještana, već i u ponudi nekih restorana. Zbog čiste prirode i očuvanih staništa, ovo područje je bogato bioraznolikošću – tu se nalaze razne vrste bilja zbog čega je med još jedna proizvod koji je neizbježan kada pričamo o gastronomiji Slunja i više OPG-ova na području Slunja se bavi proizvodnjom meda.

Slika 15. Tradicionalna kuhinja

Rijeka Slunjčica, poznata po svojoj čistoći, bogata je potočnom pastrvom, dok u rijeci Korani obitavaju druge vrste riba, kao štuka i som. Tradicionalno, na stolu slunjskih obitelji najčešće se nađe pastrva. Slunjski restorani su prigrlili ovu tradiciju i velik broj njih na svojim menijima nude pastrvu (iz uzgoja).

Osim po destilatima, vinu, pastrvi, divljači, proizvodima od brašna, Slunj je poznat i po siru. OPG Novković se može pohvaliti i prestižnim nagradama koje osvajaju svojim sirevima. U svojoj ponudi imaju sir škripavac, dimljeni sir, polutvrdi sir u tipu trapista, sir Pepelko i ostale vrste sireva.

3.2.1.h. Arheološki spomenici i lokaliteti

Prostor grada Slunja bio je naseljen još u prapovijesti, o čemu svjedoče nalazi prapovijesnih gradina, od kojih su najpoznatiji Suvi Slunj i Grkov Vrh koji se nalaze južno od Slunja, ispod brda Melnice i nedaleko opustjelog sela Zbijeg. To je područje na kojem se sada nalazi vojni poligon koji je nekadašnja JNA izgradila u pedesetim godinama, a danas se njime koristi Hrvatska vojska i nedostupni su javnosti. O vladavini Rimskog carstva na prostorima Slunja svjedoče ostaci rimskog naselja na Kneževu Brdu u naselju Točak te fragmentarni nalaz rimskog epigrafskog spomenika ispod brda Kurjevac u naselju Gornje Primišlje.

3.2.2. Priroda i okoliš

3.2.2.a. Posebnosti krajolika

Rijeka Korana tipična je krška rijeka središnje Hrvatske, raznovrsnog toka dužine 134 km koji bogato meandrira, ponire sa slapova ili se lagano prelijeva preko brojnih kaskada da bi nestao pod zemljom i ponovo se pojavio na površini. Izvire na istoku Like i stvara Plitvička jezera. Svojim tokom nizvodno u smjeru Karlovca formira granicu između Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Odatle teče u smjeru sjevera i spaja se s rijekom Kupom kod Karlovca.

Slunjčica je kratka rijeka kršnog područja i lijeva pritoka Korane koje izvire 6,5 km južno od Slunja na 240 m.n.v.. Njezin tok ili bolje reći tokovi presudni su za bioraznolikost, georaznolikost i ekološku ravnotežu krškoga kraja i stvaraju prirodni predjel velike krajobrazne vrijednosti.

Zbog svoje krajobrazne vrijednosti rijeka Slunjčica zaštićena je 1964. godine u kategoriji značajnog krajobraza (Rješenje Zavoda za zaštitu prirodu br. 24/1-1964. od 17. siječnja 1964.). Ono obuhvaća cijeli tok Slunjčice i jedan km Korane (od mosta nizvodno). O važnosti Slunjčice za očuvanje biološke raznolikosti svjedoči činjenica da je uvrštena u Nacionalnu ekološku mrežu i EU ekološku mreža NATURA 2000.

Mrežnica je krška rijeka s više od 90 sedrenih slapova u različitim fazama formiranja. Temeljnu prirodnu vrijednost područja spomenika prirode Mrežnica-Tounjčica, zaštićenog 2024. godine, predstavljaju očuvani krški vodotoci. U gornjem toku Mrežnice, na području grada Slunja, ističu se kanjonski elementi krajobraza. Porječje rijeke Mrežnice karakterizirano je vrlo zanimljivim geološkim značajkama i bogatom geološkom baštinom. Dio područja pripada najkompleksnijem području krškog dijela Dinarida, koje je tektonski vrlo složeno, s karakterističnim ljuskavim strukturama i dominantnom mlado-rasjednom, odnosno blok-tektonikom. Očekivani rezultat procesa okršavanja na ovoj karbonatnoj podlozi pojava je brojnih podzemnih morfoloških oblika: špilja, jama i ponora.

Rijeka Glina, unatoč visokom stupnju očuvanosti, trenutačno nije uključena u turističke ni rekreacijske aktivnosti te se koristi isključivo od strane lokalnog ribičkog društva „Slunjčica“.

Ove četri rijeke, posebice Slunjčica, čine okosnicu života u slunjskom kraju, kako kroz prošlost, tako i danas. Voda rijeka prepoznaje se kao velika važnost za prirodni i kulturni razvoj ovog kraja, kao izvor života, ali i ekonomski izvor te se, stoga, prepoznaje kao ključna točka izgradnje posebnosti destinacije, zajedno sa svim njezinim prirodnim i kulturnim aspektima. **Dodanu vrijednost destinaciji, čiji se brend gradi na temelju vode, daje status zaštićenog područja**.

Slapovi Slunjčice, njih 23, ulijevaju se u rijeku Koranu. Među njima izdvajaju se Hrvojev slap, Vilina kosa i Buk, čiji vizualni i auditivni dojam, zajedno s pričama o njihovom nastanku, čine jednu od ključnih točaka za doživljaj destinacije Slunj Rastoke. Njihova ljepota, prirodni procesi koje kriju iza raskošnog vodenog pada te značaj koji su imali u prošlosti područja za kulturu i gospodarstvo, temelj su za izgradnju posebnosti destinacije i razvoj priča koje njihova voda nosi.

Sedra je vrsta šupljikavog vapnenca koji nastaje taloženjem kalcita iz vode uz pomoć sedrotvornih organizama, stvarajući pritom barijere i jezerca. Za stvaranje sedre važni su i povoljni fizikalno-kemijski uvjeti. Krške rijeke, pa tako i Slunjčica, predstavljaju otopinu kalcijevog karbonata jer protječu kroz vapnenački teren. Sedrotvorna vegetacija na slapovima je stanišni tip koji je vrlo dobro razvijen u Slunjčici, a zaštićen je Pravilnikom o staništima. Sedrene barijere svjedoče o „tehnologiji“ koju je razvila priroda te tako stvorila specifičan stanišni tip. **Specifičnost sedre i biljnog i životinjskog života za razvitak kulturnog i prirodnog turizma ovog područja zbog posebnosti, bioraznolikosti te stupnja zaštićenosti.**

3.2.2.b. Bioraznolikost

Bioraznolikost se odražava u velikom broju biljnih i životinjskih vrsta koje žive na slunjskom području. Sama ta činjenica utječe na percepciju destinacije Slunj Rastoke kao prostora u kojem se i kroz turističku perspektivu daje naglasak na promociju, uz veliko poštovanje i brigu za očuvanjem raznolikosti biljnih i životinjskih vrsta.

Na zaštićenom području evidentirana je 101 različita biljna vrsta, od drveća koje uspijeva na strmom i teškom tlu obalnog pojasa Korane (crni grab, crni jasen, mukinja, javor gluhač) do grmolikog bilja (crna hudika, ruj i drijen), do prizemne bujne

vegetacije koja voli vlažno tlo (visibaba, jaglaca, šašika, ljubičice bijele i zelene, ciklama, preslica, zdenčana paprat i oslad ili "zekazula" kako se naziva ovdje). Ovo je područje bogato gljivama, od kojih su neke vrste otrovne. Od 14 strogo zaštićenih biljnih vrsta, 2 su subendemi. Ugrožene vrste su vršačka sljezolika i pčelinja kokica. Osjetljive vrste: plivajuća pirevina, kožasti kaćun, trozubi kaćun, mali kaćun, nedovoljno poznate: puzavi celer, žabovlatka, končasti sit. Vizualna privlačnost biljnih vrsta, uz priče o njihovom razvoju, ugroženosti i potrebi zaštite, dobar su sadržaj za isticanje brenda danas, ali i njegovu izgradnju u budućnosti koja bi se trebala bazirati na jačoj ekologiji, učenju o specifičnostima biljnih vrsta i njihovim staništima, njihovoj povezanosti za čovjekov življeni okoliš te način na koji priroda ispoljava svoje vlastite mehanizme preživljavanje i prilagodbe.
Bogati svijet faune na području Značajnog krajobraza Slunjčice ugrožen je ponajviše radi gubitka staništa životinjskih vrsta koje obitavaju ovdje. Na širem području Slunjčice kartirano je 10 stanišnih tipova, koji su razvrstani u nekoliko glavnih skupina, od površinskih kopnenih i močvarnih voda, preko travnjaka i šuma, pa sve do aktivnih seoskih i urbaniziranih područja. Od ugroženih vrsta sisavaca nalazimo šišmiše, vidru i vjevericu. Najugroženije vrste slatkovodnih riba u Slunjčici su potočna pastrva, obični lipljen, bolen i nosara. Dok u vodama Slunjčice obitavaju, također ugrožene, zmija ribarica i gatalinka. Za područje Značajnog krajobraza Slunjčica, karakteristične su ugrožene vrste ptica iz roda pastirica te vodenkos. Njih nalazimo uz slapove na sedrenim barijerama, a gnijezde se u starim mlinicama, ruševinama Staroga grada i na stijenama uz Slunjčicu.
Ptičje vrste koje naseljavaju sloj grmlja su grmuša, kos, drozd, zviždak i zeba. Rubove šume naseljavaju žutarica, zelendur, čvorak i grlica, dok na poljoprivrednim područjima nalazimo rusog svračka, strnadicu i jurčicu. Od rizičnih vrsta zabilježen je sivi sokol.
Značenje vode kao izvora života te kao doma biljnih i životinjskih vrsta je nezaobilazna vrijednost koju prirodna baština pruža. Njezina prisutnost uvjetovala je karakteristike staništa i nastanka i održanja bioraznolikosti, a specifični primjerci biljnih i životinjskih vrsta, kao ugroženih ili specifičnih oblika života u ovom kraju, atraktivni su elementi za stvaranje imidža destinacije kao mjesta suživota prirode i čovjeka.

3.2.2.c. Posebni i zaštićeni lokaliteti

Sukladno Zakonu o zaštiti prirode NN 80/13, 15/18, 14/19, 127/19, na području grada Slunja ističu se Značajni krajobraz Slunjčica i Spomenik prirode Mrežnica.
Značajni krajobraz Slunjčica dobio je status zaštite još 1964. godine, uslijed velike krajobrazne vrijednosti. Pozicionira se kod naselja Slunja, obuhvaća 147.88 ha područja te se odnosi se na cijeli tok rijeke Slunjčice te jedan kilometar rijeke Korane. Tok rijeke Slunjčice može se pratiti od njezinog izvora, koji se nalazi pet kilometara od Slunja, na 240 metara nadmorske visine, preko kanjona dugog šest kilometara kroz koji je stvoren kanjon dubine od 50 metara pa sve do ulijevanja Slunjčice u 30 metara nižu rijeku Koranu kod naselja Rastoke.
Spomenik prirode Mrežnica – Tounjčica zaštićen je 2024. godine. Zaštićeno porječje Mrežnice na području grada Slunja obuhvaća gornji tok rijeke Mrežnice (od izvora na vojnom poligonu do mosta u mjestu Primišlje).
Područja očuvanja značajna za vrste i staništa tipove – POVS – sastavni su dio ekološke mreže Natura 2000. Ekološka mreža je sustav međusobno povezanih ili prostorno bliskih ekološki značajnih područja, koja uravnoteženom biogeografskom raspoređenošću značajno pridonose očuvanju prirodne ravnoteže i biološke raznolikosti. Njezini dijelovi povezuju se prirodnim ili umjetnim ekološkim koridorima.
Na području grada Slunja, područja ekološke mreže (NATURA 2000) su:

- Korana nizvodno od Slunja (HR2001505)
- Gornji tok Korane (HR2001504)
- Radočaji (HR2001402)
- Mrežnica-Tounjčica (HR2000593)
- Slunjčica (HR2000596)
- Jama pod Debelom glavom (HR2001172)
- Područje oko sustava Matešićeva špilja – Popovačka špilja (HR2001336)
- Ponor pod Kremenom (HR2001177)
- Pećina pritok Slunjčice (HR2001401)
- Ogulinsko-plaščansko područja (HR2000592).

Karta 4 Zaštićeni dijelovi prirode i prostora

Izvor: Level projekt d.o.o. (2023.), Strategija zelene urbane obnove Grada Slunja

Na navedenim područjima zastupljena su sljedeća ciljna staništa i vrste uvrštene u čl. 4. i dodatak II. Direktive o staništima Europske unije:
- Vodni tokovi s vegetacijom Ranunculion fluitantis i Callitricho
- Batrachion (zajednice vaskularnog bilja zakorijenjenog na dnu voda tekućica)
- Špilje zatvorene za javnost
- Sedrotvorna vegetacija na slapovima
- Puzavi celer (Apium repens)
- Bolen (Aspius aspius)
- Potočna mrena (Barbus balcanicus)
- Vijun (Cobitis elongatoides)
- Gavčica (Rhodeus amarus) - Korana nizvodno od Slunja HR2001505 i Gornji tok Korane (granično) HR2001504
- Plotica (Rutilus virgo)
- Obična lisanka (Unio crassus)
- Vidra (Lutra lutra)
- Dugonogi šišmiš (Myotis capaccinii)
- Veliki vijun (Cobitis elongata)
- Potočni rak (Austropotamobius torrentium)

- Oštrouhi šišmiš (Myotis blythii)
- Riđi šišmiš (Myotis emarginatus) bi
- Veliki šišmiš (Myotis myotis)
- Južni potkovnjak (Rhinolophus euryale)
- Veliki potkovnjak (Rhinolophus ferrumequinum)
- Mali potkovnjak (Rhinolophus hipposideros).

3.2.2.d. Planine i gorje

Slunjska zona ("Slunjsko pobrđe")

- Lončarska glav., 388 m
- Ilička glav., 283 m
- Šašina glav., 352 m
- Kurjevac, 428 m
- Glumačka glav., 397 m
- Debela glava (*Kuranov vrh*, 494 m; Vukelića vrh, 433 m; Rakinić glav., 306 m)
- Čatrnja, 417 m
- Melnica (*Velika Melnica*, 518 m)

Karta 5. Slunjsko pobrđe

Izvor: https://www.dinarskogorje.com/mre382ni269ko-koransko-pobr273e.html#vodic, 14.1.2025.

LEGENDA
2 Brestovsko-perjasička zona ("Brestovsko-perjasičko pobrđe")
3 Južna-perjasička zona ("Južno-perjasičko pobrđe")
4 Slunjska zona ("Slunjsko pobrđe")

Najveći dio Slunjskog pobrđa i izvorišno područje rijeke Mrežnice nedostupni su široj javnosti, jer je pristup tome prostoru ograničen postojanjem vojnog poligona "Eugen Kvaternik". Ovo najveće vojno vježbalište u Hrvatskoj nalazi se na graničnom području Korduna i Like, zapadno od Slunja, 40-ak km zračne linije južno od Karlovca. Osim na području grada Slunja, teritorijalno se nalazi i na području općina Tounj na sjeveru, Josipdol na sjeverozapadu, Plaški na zapadu, Saborsko na jugozapadu i Rakovica na jugoistoku.

Karta 6. Područje vojnog poligona "Eugen Kvaternik"

Izvor: https://www.dinarskogorje.com/mre382ni269ko-koransko-pobr273e.html#vodic, 14.1.2025.

Na području grada Slunja, 2014. godine Planinarsko društvo „Melnica“ označilo je na terenu kružnu planinarsku stazu nazvanu „Staza šume i vode“, kojom i dalje aktivno upravlja. Staza vodi kroz šumski predio gore Melnice (najviša točka 518 m) i dolinom rijeke Slunjčice, pri čemu njezin dio prati trasu Poučne staze “Slunjčica”. Početak staze nalazi se na Trgu dr. Franje Tuđmana u središtu Slunja, a završni dio vodi nogostupom uz Plitvičku cestu, s pogledom na povijesnu jezgru Slovin grada. Novootvoreni pješački most i šetnica u Rastokama (otvoreni u travnju 2022. u sklopu projekta Vodene tajne Slunja) omogućuju kružno kretanje stazom. Staza je fizički označena i dostupna posjetiteljima, no trenutno nije evidentirana u službenom registru Hrvatskog planinarskog saveza.

3.2.2.e. Kupališta

Na području grada Slunja kupanje se prvenstveno odvija u rijeci Korani, gdje su razvijena uređena i prirodna (divlja) kupališta. Glavno gradsko kupalište opremljeno je osnovnom infrastrukturom (sanitarni čvor, tuševi, sportski sadržaji, pristup za osobe s invaliditetom), dok su uzvodno smještena popularna prirodna kupališta Škrila, Pod Oltarom i Kotlac. Zbog prirodnih karakteristika (plitka voda, kaskade), ova mjesta često posjećuju obitelji s djecom.

Rijeka Mrežnica na području grada Slunja trenutačno nema razvijenu kupališnu infrastrukturu, no zbog svoje estetske privlačnosti, bistre i hladne vode te očuvane prirode privlači posjetitelje zainteresirane za netaknutu prirodu i autentična iskustva. Postoji potencijal za razvoj uređenih mikro-lokacija za kupanje uz poštivanje prirodnih ograničenja i načela održivog korištenja prostora.

Kupališta trenutačno nemaju formalni sustav upravljanja, a u razdoblju visoke sezone zabilježeni su izazovi vezani uz održavanje čistoće, redovitu košnju i upravljanje otpadom. Održavanje vegetacije, posebice u priobalnom pojasu, nužno je kako bi se očuvala sigurnost i dostupnost kupališta, ali i smanjio pritisak na prirodne površine.

Preporuke uključuju:
– uspostavu osnovnih standarda održavanja, uključujući planiranu košnju i praćenje čistoće,
– edukaciju posjetitelja o odgovornom korištenju prostora,
– razmatranje mogućnosti ravnomjernijeg prostornog rasporeda posjetitelja tijekom sezone.

3.3. Javna turistička infrastruktura

Pravilnikom o javnoj turističkoj infrastrukturi („Narodne novine“ broj 136/21) definiran je pojam javne turističke infrastrukture. Turističkom infrastrukturom smatra se infrastruktura koja na području turističke destinacije izravno ili neizravno utječe na razvoj turizma i turističke ponude u funkciji dodatne vrijednosti turističkih sadržaja. Dijeli se na primarnu i sekundarnu.

Primarna je ona infrastruktura koja izravno utječe na razvoj turizma i turističke ponude, a na području destinacije Slunj Rastoke ona obuhvaća:

- Interpretacijske staze podijeljene u pet zona (svaka označena posebnom bojom):
  - *Šum života (plava)* – upoznavanje fenomena sedre, rastočkih mlinova i mostova (2,4 km).
  - *Kraj vječitih vojnika (crvena)* – povijesne i prirodne znamenitosti poput crkve Presvetoga Trojstva, Starog grada Slovina i borove šume Jelvik.
  - *Igre i običaji za dulji život (zelena)* – staza kroz zaštićenu borovu šumu Jelvik s edukativnim igrama, završava na rijeci Korani.
  - *Put gdje se vrijeme mjeri drugom jedinicom (siva)* – slijedi tok rijeke Slunjčice do izvora, s brojnim prirodnim ljepotama (6,4 km).
  - *Grad koji vas može iznenaditi (žuta)* – šetnja gradskim područjem Slunja s važnim upravnim, javnim i sakralnim sadržajima.

- Biciklističke staze:
  - Route 21 – Slunj, Cetingrad, Bogovolja, Slunj – dužina 50 km – visinska razlika 606 m - asfalt
  - Route 22 – Slunj, Čamerovac, Kruškovača, Podcetin, Bilo Gnojnice, Slunj – dužina 39 km – visinska razlika 623 m – asfalt, makadam
  - Route 23 – Slunj, Gornji Popovac, Lađevačko Selište, Lađevac, Videkić Selo, Lumbardenik, Slunj – dužina 24 km – visinska razlika 342 m -asfalt, makadam
  - Route 24 – Slunj,Cvitović, Gornja Glina, Slunj – dužina 18,8 km – visinska razlika 292 m – asfalt, makadam
  - Route 25 – Slunj, Cerovac, Cvitović, Marindolsko Brdo, Mali Vuković, Slunj – dužina 17,2 km – visinska razlika 288 m – asfalt, makadam
  - Route 26 – Slunj, Lumbardenik, Broćanac – dužina 9,1 km – visinska razlika 209 m – asfalt, makadam
  - Route 27 – Slunj, puma Jelvik, Donji Popovac, Lumbardenik, slunj – dužina 7,4 km – visinska razlika 115 m – asfalt, makadam

- Ostali sadružaji:
  - Trim staza Jelvik
  - Staza šume i vode
  - Stanica za servis bicikala - brojilo biciklističkog prometa
  - Vježbalište na otvorenom na Gradskom nogometnom igralištu
  - Mjesta za odmor uz rijeku Slunjčicu i Koranu

- Odmorišta uz D1 cestu
- TIC Rastoke
- Info ploče i turistička signalizacija na području cijelog grada
- Parkirališta u zoni posebnog prometnog režima
- Javni sanitarni čvor u Rastokama, u Ulici braće Radić i na Gradskom kupalištu na Korani
- Dječje igralište na Korani
- Igralište za odbojku na kupalištu na Korani
- Rampa za invalide na kupalištu na Korani
- Plaža za pse na Korani.

Sekundarna je ona infrastruktura koja ne utječe izravno na razvoj turizma i samo je dijelom godine ili samo sporednom funkcijom u službi turizma. Na području destinacije Slunj Rastoke ona obuhvaća:

- Arheološko nalazište u Primišlju i Točku
- Špilje
- Javna parkirališta u Slunju
- Pump track staza
- Stari grad Slunj – Slovin
- Ruševine Starog grada Blagaj, Furjan (Sokolac), Kremen
- Magazin – ruševine kamenog skladišta žita
- Nogometno igralište Zubac
- Gradsko nogometno igralište
- Nogometno igralište s umjetnom travom kod OŠ
- Dječja igrališta u Slunju
- Šterne.

Naselje Rastoke najposjećeniji su dio destinacije. Trenutno za Rastoke nisu postavljena ograničenja u pogledu broja posjetitelja. Radi planiranja i kvalitetnijeg upravljanja posjetiteljima, u samom je naselju postavljen brojač posjetitelja - kamera koja u realnom vremenu broji koliko ljudi prođe dijelom javne turističke infrastrukture.

Pored mreže pješačkih površina u naseljima, na području destinacije Slunj Rastoke postoji mreža pješačkih staza, šumskih i poljskih puteva. Planira se daljnje uređenje postojećih staza i puteva te uspostavljanje novih, posebno puteva duž obala rijeka, čime bi se osigurao javni prolaz i dostupnost obale za odmor, rekreaciju i ribolov. Trase novih pješačkih komunikacija i obalnih puteva u neizgrađenim prostorima treba postaviti prema principima pejzažnog oblikovanja, uz što manje zahvate i nasipavanja. Hodnu površinu izvesti na tradicionalan način kao zemljani ili makadamski put. Širinu i uzdužne nagibe treba prilagoditi uvjetima na lokaciji te na potrebnim potezima predviđati jednostavne zaštitne ograde. Pješačke staze potrebno je označiti signalizacijom te po potrebi opremiti urbanom opremom (koševi za smeće, klupe za odmor, vidikovci i sl.) Biciklističke se staze smiju graditi/rekonstruirati u koridoru prometnica (postojećih i planiranih) i duž riječnih obala, odnosno, kao zasebne na površinama svih namjena. U koridoru ulice ili ceste moguća je gradnja i uređivanje biciklističkih staza ili traka sukladno zakonskim propisima.[19]

Na području Rastoka nekada je postojao čitav niz malih drvenih mostova koji su spajali obale rijeka Slunjčice i Korane. Danas **korpus mostova** obuhvaća novi most preko Korane, Tonkovićeve mostove, most preko Korane u Rastokama, most Sv. Ivana Nepomuka i Moćanov most. Mostovi već u samom značenju riječ podrazumijevaju u većini slučajeva vodu, a u svojem prenesenom značenju mogu se shvatiti kao spona u krajoliku koji je obilježen tokom rijeke što je, drugim riječima, ponovno simbol za suživot čovjeka i prirode.

Na području grada Slunja Prostornim planom predviđena su sljedeća građevinska područja za kupalište (R5):
- Donje Primišlje (R51/R7) površine 1,50 ha, neizgrađeno
- Slunj (R52) površine 4,77 ha, neizgrađeno.

[19] Prostorni plan uređenja grada Slunja pročišćeni tekst nakon III. Izmjena i dopuna, str. 84, posjećeno na mrežnim stranicama https://slunj.hr/prostorno-planiranje/ 13.1.2025.

Također, na području grada Slunja predviđeno je građevinsko područje za autodrom i motocros (R6) u naseljima Gornja Visočka, Donja Visočka, površine 36,44 ha te su predviđena izdvojena građevinska područja R7 – adrenalinski sportovi u naseljima Zečev Varoš/Slunjčica, površine 10,49ha (od toga je izgrađeno 0,72ha, u naselju Primišlje s površinom od 4,39ha (neizgrađeno) te u zoni Kupališta Donje Primišlje.

Slika 16 Mjesto za odmor uz rijeku Slunjčicu – Stara centrala

3.4. Komunalna infrastruktura

Komunalnu infrasturkutu destinacije Slunj Rastoke čini komunalna infrastruktura koju predstavlja preduvjet gospodarskog i turističkog razvoja destinacije te ponajviše same kvalitete života lokalnog stanovništva. U komunalnu infrastrukturu ubrajaju se ceste, javne površine, vodovod i kanalizacija, rasvjeta, telekomunikacije te energetska i druga infrastruktura koja dopirnosi boljoj kvaliteti život i funkcioniranju gospodarskih djelatnosti.

Prostornim planom određeni su zahvati u prostoru od važnosti za Državu koji su preuzeti kao obveza iz planova višeg reda:
1. Prometne građevine – cestovne građevine:
- postojeće državne ceste – održavanje, uređenje i rekonstrukcija s obilaznicom naselja
- brza cesta Popovača (A3) – Sisak – Glina – Ogulin (A1)
- planirana obilaznica Slunja (nova trasa državne ceste D1).

2. Energetske građevine:
- planirani magistralni plinovod od Bosiljeva prema Dalmaciji sa odvojkom prema Rakovici / Slunju,
- županijska plinska mreža (20 bar-a) – opskrbni sustav Slunj.
3. Građevine za eksploataciju mineralnih sirovina
4. Građevine za korištenje voda - regionalni vodoopskrbni sustav Lička Jasenica
5. Građevine i površine elektroničkih komunikacija –
- međunarodni i međužupanijski elektronički komunikacijski vodovi s pripadajućim građevinama
- Koridori elektroničke komunikacijske infrastrukture radijskih i televizijskih operatora elektroničkih komunikacija državnog značaja
- Odašiljački objekti – Slunj
- Radijski koridori mikrovalnih veza
- Građevine namijenjene zaštiti i kontroli radio frekvencijskog spektra Republike Hrvatske
6. Građevine posebne namjene
- vojni poligon „Eugen Kvaternik“
7. Ostale građevine - trgovački centar površine 5 ha i više
8. Vodne građevine za vodoopskrbu kapaciteta zahvata 500 l/s i više
9. Istraživanje i eksploatacija nemetalnih mineralnih sirovina - Mali Vuković.

Prostornim planom utvrđeni su i zahvati u prostoru od važnosti za Županiju, koji su preuzeti iz plana višeg reda:
1. Prometne građevine:
-cestovne građevine s pripadajućim objektima i uređajima - Ž 3256 D23 - Kamenica Skradnička – Gornje Primišlje – Slunj (D1), - Ž 3257 Obrovci (L34142) – Taborište (Ž3258) – Slunj (D1), - Ž 3258 Slunj (D1) – Batnoga – Cetingrad - Pašin potok - granica R BiH, - Ž 3266 Slunj (D1) – D. Furjan – Bogovolja – Cetingrad (Ž3258), - Ž 3267 D. Furjan (Ž 3266) - Kordunski Ljeskovac (Ž 3269). - Ž 3303 D. Lađevac (Ž 3266) – Videkić Selo – Broćanac (D1) - L34120 Brebornica (D1) - Veljun (D1) - L34122 Veljun (L34120) - Kutanja (Ž3257/L34142) - L34138 Bukovac Perjasički (neraz. cesta (most Veljun)) - Veljun (D1) - L34139 Veljun (L34122) – Šljivnjak – Dunjak (Ž3224) - L 34140 Donji Nikšić (D1) - Gornje Taborište (Ž3258) - L34142 Kutanja (Ž3257/L34122) - Donji Kremen (Ž3258) - L34151 Slunjčica - Slunj (Ž3256) - L34152 Podmelnica (L34151) – Slunj (D1) - L34153 Slunj (Ž3266) – Bročanac (Ž3303) - L 34154 Polje (Ž3266) - Trnovi (neraz. cesta (most Salopek Luke)) - L 34155 Čuić Brdo (D1) – Donji Furjan (Ž 3266). - L34169 Donji Kremen (Ž3258 – nerazvrstana cesta)
2. Energetske i telekomunikacijske građevine:
- hidroelektrane instalirane snage do 10 MW s pripadajućim građevinama
- protočne MHE u sklopu revitalizacije (obnove) starih mlinica (uključujući i MHE Slunjčicu)
- građevine za transport nafte i plina s pripadajućim postrojenjima
- županijska plinska mreža (20 bar-a)
- opskrbni sustav Slunj - Rakovica
- elektroenergetske građevine
- dalekovodi od 35 kV do 220 kV, s trafostanicom i rasklopnim postrojenjem na tom dalekovodu
- dalekovod 35 (110) Plitvice – Slunj – Vojnić (postojeći)
- dalekovod 110 kV PL TS Slunj – TS Vojnić
- dalekovod 110 kV TS/EVP Oštarije – PL TS Slunj - TS 110/X kV Slunj
- osnovne postaje pokretnih komunikacija.
3. Vodne građevine:
- građevine za korištenje voda
- vodozahvati za potrebe vodoopskrbe kapaciteta do 100 l/s,
- građevine za zaštitu voda
- sustavi za odvodnju otpadnih voda s uređajem za pročišćavanje kapaciteta do 25000 ES.
4. Proizvodne građevine
- industrijske i obrtničke zone (gospodarske zone I, K) veličine iznad 25 ha:
- poslovna zona uz obilaznicu – Slunj 2
5. Građevine za postupanje s otpadom:
- područno reciklažno dvorište i pretovarna stanica komunalnog otpada Slunj (Pavlovac).
6. Građevine za postupanje s opasnim otpadom
- reciklažno dvorište i pretovarna stanica na području Slunja.

7. Građevine planirane na izdvojenim GP područnog regionalnog značaja
- planirane.

3.4.1. Energetska infrastruktura

Elektroenergetsku mrežu na području grada Slunja čine sljedeće elektroenergetske građevine:
- proizvodni uređaji;
- transformatorska i rasklopna postrojenja;
- elektroprijenosni uređaji.

Prostornim planom osigurano je sljedeće:
- lokacije i površine za smještaj proizvodnih uređaja – hidroelektrana i transformatorskih i rasklopnih postrojenja naponskog nivoa 35 kV i 110 kV;
- koridori za smještaj prijenosnih uređaja – dalekovoda naponskog nivoa 35 kV i 110 kV.

Osim prethodno navedenih energetskih sustava, u pogledu racionalnog korištenja energije, Prostornim planom se preporuča i omogućuje korištenje dopunskih izvora energije ovisno o energetskim i gospodarskim potencijalima pojedinih područja grada Slunja.
Dopunski izvori energije su obnovljivi izvori energije vode, sunca, vjetra, te toplina iz industrije, otpada i okoline. U cilju omogućavanja korištenja alternativnih izvora energije omogućava se rekonstrukcija postojećih građevina i gradnja novih, na način da se implementiraju sustavi korištenja alternativnih izvora energije (npr. solarni paneli na krovovima zgrada i dr.), na način koji ne ugrožava vrijedne vizure i uz posebne uvjete u zaštićenim cjelinama. Energane ne planirati unutar zaštićenih područja i područja predloženih za zaštitu, krajobrazno vrijednih lokaliteta, kao niti unutar područja ekološke mreže kojima su ciljevi očuvanja stanišni tipovi te na poznatim koridorima preleta ptica i šišmiša. Povezivanje, odnosno priključak planiranih elektrana iz reda obnovljivih izvora na elektroenergetsku mrežu sastoji se od pripadajuće trafostanice smještene u granicama obuhvata obnovljivog izvora energije i priključnog dalekovoda/kabela na postojeći ili planirani dalekovod/kabel ili na postojeću ili planiranu trafostanicu u nadležnosti operatora elektroenergetske mreže. Prostor između granica obuhvata elektrane iz obnovljivih izvora energije i postojeće elektroenergetske mreže je prostor za trase i lokacije u istraživanju građevina priključka. Točno definiranje trase priključnog dalekovoda/kabela i lokacije transformatorske stanice koje čine priključak bit će ostvarivo samo po prethodno dobivenim posebnim uvjetima i uvjetima priključenja ili odgovarajućim drugim aktima prema posebnom propisu izdanim od strane nadležnog operatora elektroenergetske mreže, a na osnovi nadležnosti nad mjestom priključka na elektroenergetsku mrežu visokog ili srednjeg napona.[20]

Prostornim planom planirana je gradnja i sljedećih hidroenergetskih (MHE) i vjetroenergetskih (VE / VP) postrojenja:
- VE / VP Kurjevac;
- VE / VP Cvijanović (3 lokacije).

Maksimalna snaga planirane mini hidroelektrana (MHE) iz prethodnog stavka je 5 MWh.
Također, na području grada Slunja, u naselju Slunj, planira se izgradnja postrojenja za proizvodnju toplinske energije, s pripadajućom distribucijskom mrežom, gdje će se kao gorivo koristiti šumska biomasa ili drugi prihvatljivi izvor energije te je u Prostornom planu na kartografskom prikazu br. 2.3. „Infrastrukturni sustav – Energetski sustav" određen sustav plinoopskbe na području grada Slunja.
U svojoj domeni, i u skladu s financijskom mogućnostima, Grad također provodi mjere energetske učinkovitosti sukladno Zajedničkom akcijskom planu energetski i klimatski održivog razvitka Grada Slunja, Općine Rakovica i Općine Cetingrad.

[20] Prostorni plan uređenja grada Slunja pročišćeni tekst nakon III. Izmjena i dopuna, str. 88, posjećeno na mrežnim stranicama https://slunj.hr/prostorno-planiranje/ 13.1.2025.

3.4.2. Telekomunikacijska infrastruktura, dostupnost interneta, pošta i elektroničke komunikacije

Razmještaj jedinica poštanske mreže (poštanski uredi) određen je uvjetima smještaja društvenih djelatnosti, odnosno potrebama konzuma. Novi poštanski uredi ustrojavaju se i izgrađuju sukladno posebnim propisima.

Prostornim planom predviđeno je povećanje kapaciteta telekomunikacijske mreže, tako da se osigura dovoljan broj telefonskih i drugih komunikacijskih priključaka svim kategorijama korisnika, kao i najveći mogući broj spojnih veza, za što postoje rezerve u postojećim kapacitetima. Navedeno uključuje rekonstrukciju postojećih građevina i mreža te gradnju novih, uključujući implementaciju naprednih telekomunikacijskih usluga.

Uz cestu Split - Gračac - Korenica - Slunj - Karlovac - Zagreb položen je svjetlovodni glavni magistralni DTK kabel I. razine, a od Slunja do Cetingrada prolazi svjetlovodni magistralni DTK vod. Svi postojeći UPS-ovi (Donji Nikšić, Donji Kremen, Donji Furjan, Donji Lađevac, Slunj) povezani su optičkim kabelskim sustavom na visokofrekventni čvor u Slunju. Pristupna mreža sadržava zračnu i podzemnu mrežu koja povezuje centralu s pretplatničkim terminalom. Na području grada Slunja izgrađena DTK mreža kapacitetom i kvalitetom, uglavnom zadovoljava postojeće potrebe korisnika za DTK uslugom.

U cilju omogućavanja pružanja širokopojasnih usluga fiksne telekomunikacijske mreže što većem broju potencijalnih korisnika, postojeća DTK mreža na područjima na kojima je ona razvijena, koristit će se za daljnji razvoj, nadogradnju i rekonfiguraciju u onoj mjeri u kojoj će to biti moguće, a na mjestima na kojima ona ne postoji, razvijat će se sukladno mogućnostima i potrebama, u pravilu prateći i koristeći prometne koridore uz izgradnju i postavu sve potrebne prateće opreme. Novi čvorovi u mreži predviđat će se u novim ili postojećim građevinama, odnosno u tipskim objektima (kontejnerima do 12m² ili u tipskim kabinetima-ormarima) koji moraju biti smješteni u koridoru DTK.[21]

3.4.3. Vodoopskrba i odvodnja

Na području grada Slunja komunalne djelatnosti javne vodoopskrbe i javne odvodnje, koja uključuje i ugradnju i održavanje vodomjera te izvođenje kućnih priključaka vodoopskrbe i odvodnje i pražnjenje sabirnih i septičkih jama, obavlja Vodovod i kanalizacija Karlovac d.o.o., podružnica Komunalac Slunj.

Radi zaštite crpilišta „Slunjčica“ utvrđene su tri zone zaštite:

1. 1. ZONA ZAŠTITE: područje toka rijeke Slunjčice od izvorišta do mjesta vodozahvata;
2. 2. ZONA ZAŠTITE: područje neposrednog površinskog utjecaja;
3. 3. ZONA ZAŠTITE: područje podzemnog utjecaja.

Sustav vodoopskrbe na području grada Slunja, u Prostornom planu, određen je na kartografskom prikazu br. 2.3. „Infrastrukturni sustavi – Vodnogospodarski sustav, obrada, skladištenje i odlaganje otpada“.

Danas se vodoopskrba na području grada Slunja temelji na zahvatu vode na rijeci Slunjčici koji se sastoji od uređaja za kondicioniranje i dezinfekciju pitke vode, crpne stanice kapaciteta 34 l/s, te vodospremnika Melnica (V = 800 m3, kp 332 m.n.m.), odakle se vodoopskrbna mreža putem magistralnih vodoopskrbnih cjevovoda širi po preostalom gradskom području. Voda koja se bazira na vodozahvatu rijeke Slunjčice zadovoljava u pogledu kvalitete.

Uz najveću potrošnju vode u užem gradskom području, vodoopskrbna mreža se širi i prema tri visinske zone: zona "Cvitović-Kremen-Glina" koja obuhvaća središnji i istočni dio grada Slunja, zona "Lađevac-Furjan" na jugoistočnom dijelu i zona "Novo Selo" na južnom dijelu administrativnog područja grada Slunja. Iz središnjeg gradskog područja sustav vodoopskrbe se proširio i prema sjevernom području grada Slunja izgradnjom cjevovoda Slunj-Veljun. Široko zapadno i sjeverozapadno

[21] Prostorni plan uređenja grada Slunja pročišćeni tekst nakon III. Izmjena i dopuna, str. 86, posjećeno na mrežnim stranicama https://slunj.hr/prostorno-planiranje/ 13.1.2025.

područje Grada iznimno je rijetko naseljeno te nema sustava javne vodoopskrbe. Ukupna opskrbljenost vodom stanovništva na području Grada iznosi oko 85% stanovništva, te je svega 20% od isporuka vode ispušteno u kanalizacijski sustav.

Ukupna dužina izgrađenih cjevovoda iznosi 236 km na što je izvedeno ukupno 2.635 priključaka od čega 2482 domaćinstava i 153 gospodarstava. Proračunati kapacitet objekata pitke vode je Qp = 28 l/sek, a prosječna dnevna potrošnja iznosi 827 m³.

Sustav javne **odvodnje** otpadnih voda je slabo izgrađen. Grad Slunj ima samo djelomično riješenu problematiku **odvodnje**, odnosno izgrađen je mješoviti kanalizacijski sustav za središnji dio naselja na lijevoj obali rijeke Slunjčice i rijeke Korane (sliv "A" i sliv "B"), dio naselja Rastoke (sliv „Rastoke“) te dio kanalizacijske mreže s pripadnim retencijskim bazenom na desnoj obali rijeke Korane (sliv "E").

Postojeća mreža sustava javne odvodnje dovedena je do lokacije budućeg uređaja za pročišćavanje otpadnih voda.

Trenutno se kanalizirane vode ispuštaju bez prethodnog pročišćavanja u recipijent rijeku Koranu, kao i sadržaji septičkih jama. Na ostalom području, otpadne vode se prikupljaju u septičkim jamama i povremeno prazne putem specijalnog vozila – cisterne.

Oborinske vode, osim na središnjem dijelu naselja na kojem je izvedena kanalizacijska mreža, slobodno otječu po terenu i slijevaju se u vrtače gdje poniru u tlo.

Ukupno je izgrađeno cca 15 km kanalizacijske mreže na koju je priključeno 784 priključaka. Pokrivenost sustavom odvodnje užega područja grada Slunja iznosi cca 83%, a širega 28%.

Slika 17. Šterna iz 1877. – besplatna pitka voda na Trgu Zrinskih i Frankopana

3.4.4. Gospodarenje otpadom

Gospodarenje otpadom na području grada Slunja organizirano je kroz prikupljanje miješanog komunalnog otpada te odvoz na odlagališta otpada na Čuić brdo, Rakovica te putem reciklažnog dvorišta Grada Slunja za reciklabilni otpad. Na reciklažno dvorište Grada Slunja, građanima je omogućeno odlaganje više od 20 vrsta otpada.

Usluge skupljanja i zbrinjavanja komunalnog i neopasnog otpada na području grada Slunja obavlja KOMUNALNO DRUŠTVO LIPA d.o.o. iz Slunja.

Korisnicima komunalnih usluga omogućeno je odvojeno prikupljanje otpada za reciklažu kroz postavljenih 10 zelenih otoka sa 40 spremnika za odvojeno prikupljanje staklene, metalne, papirne i plastične ambalaže na području grada Slunja i okolnih sela. Radi smanjenja količine otpada, stanovnicima područja grada Slunja podijeljeno je 30 vrtnih kompostera volumena oko 400 l, te 1600 spremnika za papir od 80 litara, 1600 spremnika od 80 litara za plastiku za odvoz na kućnom pragu. Na području grada Slunja trenutno su na raspolaganju spremnici od 80 l, 120 l, 240 l, 1.100 l, 5.000 l.

Miješani komunalni otpad odvozi se jednom tjedno za oko 2360 korisnika putem kanti koje su smještene većinskim dijelom na javnim površinama. Reciklabilni otpad (plastika, karton) prikuplja se i u zasebnim spremnicima po kućanstvima i odvozi se odvojeno od miješanog komunalnog otpada.

Slika 18. Zeleni otoci

3.5. Prometna infrastruktura

Područjem grada Slunja prolazi mreža državnih i županijskih prometnica, čiji su koridori definirani Prostornim planom na kartografskom prikazu, br. 2.1. "Infrastrukturni sustavi – Promet, pošta i telekomunikacije".
Javnu cestovnu mrežu na području čine:
1. Državne ceste:
-D1 Gornji Macelj (A2) – Krapina – Zagre - Karlovac – Gračac – Knin – Brnaze – Split (D8).
2. Županijske ceste:
- Ž 3256 D 23 - Kamenica Skradnička – Gornje Primišlje – Slunj (D1);
- Ž 3257 Obrovci (L34141) – Taborište (Ž3258) - Slunj (D1);
- Ž 3258 Slunj (D1) – Batnoga – Cetingrad – Pašin potok - granica R BiH;
- Ž 3266 Slunj (D1) – D. Furjan – Bogovolja – Cetingrad (Ž 3258);
- Ž 3267 D. Furjan (Ž 3266) - Kordunski Leskovac (Ž 3269).
- Ž 3303 D. Lađevac (Ž 3266) – Videkić Selo – Broćanac (D1)
3. Lokalne ceste:
- L 34120 Brebornica (D1) – Veljun (D1);
- L 34122 Veljun (L 34120) – Kutanja (Ž3257/L34142);
- L 34138 Bukovac Perjasički (neraz. cesta (most Veljun)) – Veljun (D1);
- L 34139 Veljun (L 34122) – Šljivnjak – Dunjak (Ž 3224);
- L 34140 Donji Nikšić (D1) – Donje Taborište (Ž3258);
- L 34142 Kutanja (Ž3257/L34122) - Donji Kremen (Ž3258);
- L 34151 Slunjčica – Slunj (Ž 3256);
- L 34152 Podmelnica (L34151) – Slunj (D1);
- L 34153 Slunj (Ž 3266) – Bročanac (Ž3303);
- L 34154 Polje (Ž 3266) – Trnovi (neraz. cesta (most Salopek Luke));
- L 34155 Čuić Brdo (D1) – Donji Furjan (Ž 3266).
- L 34169 Donji Kremen (Ž 3258)
– nerazvrstana cesta
4. Ostale javne ceste koje nisu razvrstane.

Planiranu javnu cestovnu mrežu čine:
1. Državna cesta:
- obilaznica Slunja (nova trasa državne ceste D1);
- brza cesta Popovača (A3) – Sisak – Glina – Ogulin (A1).
2. Županijske i lokalne ceste prema kartografskom prikazu 2.1. Prostornog plana

Mostovi na području destinacije, koji čine dio infrastrukture za promet i javnu sigurnost, su: Most spasa, Salopek Luke, Most Veljun, Most Svetog Ivana Nepomuka, Moćanov most, Tonkovićevi mostovi, Drveni most preko rijeke Korane, Novi most preko rijeke Korane.
Promet u mirovanju je umjereno razvijen, u nadležnosti KD Lipa, korištenjem digitalnih usluga kontrole i naplate parkinga te s mogućnostima kupnje parking karata na lokacijama putem parking aparata, kao i putem SMS-a. Slunj, kao najposjećenije naselje na području destinacije Slunj Rastoke, ima uređene šetališne zone s parkirnim mjestima za automobile i turističke autobuse. Javna parkirna mjesta razvrstana su u 3 parkirne zone. Parkiranje se naplaćuje u zoni 1 i u zoni 3 svakim danom od 8 do 18 sati, a u zoni 2 od ponedjeljka do subote od 8 do 18 sati putem 8 parkirnih aparata. Postoji mogućnost kupnje i dnevnih parkirnih karti. Svi parkirni aparati prihvaćaju plaćanje putem kovanica i putem SMS-a, od toga 2 aparata (locirana u Rastokama) prihvaćaju i plaćanje s karticama. Niti jedan parkirni aparat ne prihvaća novčanice.

Na području Grada određene su i zone posebnog prometnog režima, koje su u funkciji od 1. ožujka do 31. studenog i obuhvaćaju naselje Rastoke, Ladihovićevu ulicu, Ulicu Nikole Turkalja, Ulicu Gojka Šuška, Ulicu braće Radić, Plitvičku ulicu, Školsku ulicu, Ulicu kralja Zvonimira. S ciljem regulacije prometa i podizanja razine prihoda od turističkih posjeta i dolazaka,

s naglaskom na turističke grupe koje dolaze organiziranim autobusnim prijevozom na područje grada Slunja, odnosno Rastoka kao ključnog turističkog resursa, u zoni posebnog prometnog režima na točkama predviđenim za zaustavljanje i parkiranje vrši se nadzor i naplata zaustavljanja i parkiranja turističkih autobusa i osobnih automobila kategorije M1 kapaciteta (8+1). Sustav je digitaliziran i istim upravlja Grad Slunj.

Javni prijevoz je dostupan na području destinacije.

Slika 19. Državna cesta D1

3.6. Analiza stanja digitalizacije

3.6.1. Infrastruktura digitalne tehnologije

Veći dio područja destinacije Slunj Rastoke je pokriveno 4G mobilnom mrežom. Rubni dijelovi destinacije (kao Primišlje, Furjan, Sasatavk, Donja Visočka, itd.) nisu pokriveni mobilnom mrežom. Na području destinacije trenutno postoje dvije odvojene Wi-Fi mreže. Jedna mreža pokriva šire područje grada (CENTAR OD TRGA DR. FRANJE TUĐMANA, UL. BRAĆE RADIĆ, TRG ZRINSKIH I FRANKOPANA, FRANKOPANSKA DO STAROG GRADA I RASTOKE) kroz koji je izgrađena i nadzemna optička mreža. Na ovom području su postavljene ukupno 23 pristupne točke. Navedena mreža je spojena na centralnu točku, zgrada gradske uprave, na adresi Trg dr. Franje Tuđmana 12.

Za razvod pasivne elektroničke komunikacijske infrastrukture te postavljanje pristupnih točaka za ostvarivanje pružanja usluge bežičnog Wi-Fi pristupa Internetu korišteni su postojeći stupovi javne rasvjete te su postavljeni novi telekomunikacijskih stupova na pozicijama na kojima je nedostatno korištenje postojećih. Pasivni razvod elektroničke komunikacijske infrastrukture ostvaren je zračnim samonosivim optičkim kabelima sa 48 svjetlovodnih niti, postavljenih od pozicije centralnog sustava, do svake sljedeće pozicije pristupne točke (trenutno je iskorišteno 25 niti). Na postojećim stupovima javne rasvjete, postavljeni su razvodni ormari u koje je smještena aktivna komunikacijska oprema i u kojima je završena pasivna kabelska infrastruktura.

Druga mreža izgrađena je kroz projekt WiFi4EU čiji cilj je bio što kvalitetnija promocija grada, kao i omogućavanje besplatne visokokvalitetne bežične mreže građanima. Grad Slunj omogućio je uslugu besplatnog pristupa internetu na sljedećim lokacijama:
- vanjski prostor kod dvorane i Srednje škole Slunj te prostor unutar dvorane Srednje škole Slunj
- vanjski prostor bivše vojarne Kneja
- prostor unutar Knjižnice i čitaonice Slunj te kino-dvorane Pučkog otvorenog učilišta Slunj
- prostor gradskog igrališta te unutar prostorija Dobrovoljnog vatrogasnog društva Slunj
- unutarnji prostor Doma zdravlja Slunj
- vanjski prostor parka kod tvrtke Komunalac d.o.o. Slunj.

Implementacija sustava Wi-Fi bežične mreže omogućava veću podatkovnu mobilnost na području grada, digitalizaciju komunikacije na svim razinama te povećava iskoristivost Wi-Fi mobilnih mreža, u cilju podizanja kvalitete života građana i posjetitelja grada.

Samo pojedine javne zgrade, poput zgrade gradske uprave, osnovne škole, srednje škole, zgrade policije, banke, općinskog suda, centra za socijalnu skrb, doma zdravlja te zgrade tvrtke Autopromet, imaju optički internet. Druge zgrade na području grada nemaju provedenu svjetlovodnu infrastrukturu kao preduvjet koji bi omogućio uvođenje naprednijih, stabilnijih i sigurnijih internet i podatkovnih usluga te početak procesa digitalizacije, digitalnog prikupljanja i obrade podataka, uvođenje odgovarajuće razine mrežne sigurnosti uključujući perimetar, internu, aplikativnu i klijentsku mrežnu sigurnost, podizanje razine sistemske infrastrukture i virtualizacije, optimalnije izrade sigurnosnih kopija podataka.

Javna rasvjeta koristi LED rasvjetna tijela, nije digitalizirana u pogledu daljinskog upravljanja te provjere pune funkcionalnosti sustava uz proaktivno i reaktivno održavanje, nema sustav osvjetljivanja područja sukladno potrebi, a izmjerom osjetnicima ciljanog područja, kao niti poveznicu s održavanjem ili komunikacijom prema građanima i posjetiteljima u smjeru najveće dostupnosti i kvalitete ove usluge.

Zgradarstvo nije predmet digitalizacije, nije uspostavljen sustav tzv. pametnog mjerenja potrošnje energije niti automatizacija strojarskih i elektro-tehničkih elemenata na način koji minimalizira potrošnju i/ili koristi obnovljive izvore energije (OIE) te se usmjerava ka punoj održivosti u konceptu najviše standarda energetske učinkovitosti.

Vodno gospodarenje i odvodnja nisko je digitalizirano, digitalna detekcija curenja vode u sustavu nije implementirana, geoinformacijske podloge definiranih zona nisu izvedene te postoji velik prostor za uspostavu rješenja koje će povećati uštede uslijed kvalitetnijeg upravljanja gubicima vode u sustavu nakon zahvata, a prije isporuke krajnjim korisnicima.

Zbrinjavanje otpada, odvajanje i ponovna upotreba, digitalizrano je u dijelu evidencije odvoza na određenoj lokaciji krajnjeg korisnika, putem očitanja obilježenih spremnika za otpad, a kao osnova naplate po mjeri volumena zbrinutog otpada.

S ciljem očuvanja okoliša i prirodnih ljepota Rastoka, kao i podizanje prihoda od turističkih dolazaka i regulacija kretanja posjetitelja, Grad Slunj je ugradio fizičke barijere za pristup šetnici Vodene tajne u naselju Rastoke s obe strane rijeke i digitalizirao sustav kupnje ulaznice za istu. Također je uveo i digitalizirao sustav naplate zaustavljanja i parkiranja turističkih autobusa (i kombi vozila). Automatizacijom sustava za naplatu ulaska posjetitelja na šetnicu i prolaska i parkiranja vozila s naglaskom na autobuse, prate se trendovi razvoja prisutni u većini turističkih destinacija te se olakšava upravljanje posjetiteljima. Trenutno**,** dva interaktivna samonaplatna kioska posjetiteljima omogućavaju samostalni izbor, naručivanje i plaćanje usluga. Ulaznice za šetnicu i karte za parkiranje i zaustavljanje turističkih autobusa moguće je kupiti i putem web shopa, kojim upravlja Grad Slunj. Trenutna lokacija samonaplatnih kioska predstavlja izazov, jer, iz tehničkih razloga, nisu neposredno smješteni uz fizičke barijere za pristup šetnici. Kupnja ulaznica putem web shopa zahtijeva veći broj koraka, što je još jedan od izazova korištenja ovog automatiziranog sustava naplate i sustava video nadzora. Zbog konfiguracije terena, jedan od većih izazova je i broj te lokacije mjesta za zaustavljanje i parkiranje turističkih autobusa.

Kako bi se poboljšalo planiranje i kako bi dobili statističke pokazatelje o uspješnosti u turističkim pothvatima, Turistička zajednica grada Slunja koristi brojač posjetitelja postavljen u sklopu projekta Vodena tajne na jednoj lokaciji na otvorenom u naselju Rastoke. Brojač posjetitelja, tj. kamere, koja pomoću ugrađenog senzora omogućuje praćenje broja ljudi koji prođu pored mosta sv. Ivana u određenom vremenskom razdoblju, automatski prikuplja podatke o izbrojenim posjetiteljima. Analitika broja posjetitelja prati se putem aplikacije u cloudu.

Interakcija s posjetiteljima ostvaruje se digitalno putem multimedijskog interpretacijskog totema, putem web shopa i web kioska, te ju je moguće ostvariti putem besplatnog pristupa WiFi mreži na 20 točki u destinaciji, isti podaci se ne koriste za personalizirane ponude.

Za sve dionike u destinaciji u 2023. i 2024. godini na raspolaganju su bile besplatne edukacija iz područja digitalnog marketinga te informatičke radionice za koje nije zabilježen veći interes.
Online rezervacijski sustavi za smještaj i druge turističke aktivnosti nisu integrirani na razini destinacije.
Grad Slunj je na početku inicijative realizacije Strategije Slunj Smart city, nakon čije realizacije bi stupanj digitalizacije trebao biti u svim područjima na razini povezanog pametnog grada.

3.6.2. Sigurnost i privatnost

Svim pružateljima usluge smještaja dostavljene su višejezične obavijesti u vezi prikupljanja osobnih podataka radi evidentiranja turista u sustavu eVisitor. S obzirom da je člankom 5. stavkom 4. Pravilnika o načinu vođenja popisa turista te o obliku i sadržaju obrasca prijave turista, turističkoj zajednici propisano da se podaci za prijavu i odjavu turista upisuju na temelju podataka iz osobne iskaznice, odnosno putne i / ili neke druge isprave o identitetu, turisti su upoznati s činjenicom da su dužni pružatelju usluge smještaja dati na uvid takvu ispravu te pružiti sve druge informacije koje su potrebne za upis podataka, a nisu sadržane u takvoj ispravi. Člankom 6. Pravilnika o načinu vođenja popisa turista te o obliku i sadržaju obrasca prijave turista turističkoj zajednici, propisano je da se prikupljeni podaci pohranjuju na rok od 10 godina.

Sustav video nadzora je djelomično implementiran u zgradi gradsk uprava te na 4-6 točki na području grada. Video nadzor gradskih površina i prometa provodi se u skladu s propisima o zaštiti privatnosti i pravima pojedinaca.

Posutpak brojanja posjetitelja pomoću kamere brojača, na jednoj lokaciji u Rastokama, u potpunosti je anoniman te je tako zaštićena privatnost svakog posjetitelja.

3.6.3. Izazovi i preporuke za poboljšanje

Područje grada Slunja ima djelomično i nedovoljno razvijenu pasivnu, podzemnu i nadzemnu infrastrukturu, kao i nepovezanu aktivnu mrežnu infrastrukturu za uporabu komunikacijsko – informacijskih tehnologija, zbog koje postoje poteškoće u

korištenju digitalnih alata i daljnjeg razvoja novih, naprednih digitalnih usluga. Kako bi se omogućio daljni razvoj, potrebno je značajno unaprijediti postojeću mrežu, kako bi se ostvarila brža, stabilnija i sigurnija povezanost s internetom. Sastavni dio razvoja infrastrukture čini unaprjeđivanje mrežne i sigurnosne infrastrukture, uspostava širokopojasne mreže te razvoj bežičnog pristupa internetu. Izgradnja infrastrukture za korištenje digitalnih tehnologija omogućit će povećanje dostupnosti brzog interneta za cijelo područje grada, ali će omogućiti i brži i bolji pristup internetu, koji će zauzvrat omogućiti razvoj specifičnih tipova djelatnosti na razini grada, ali i omogućiti viši standard i kvalitetu života stanovništva na području grada.

Optička infrastrukutra je temelj bez kojeg nije moguće unaprjeđenje sustava za upravljanje podacima kojim se povećava transparentnost i efikasnost rada grada. Uzimajući u obzir brojne aktivnosti i procese koji podrazumijevaju velike količine podataka koje je potrebno pohraniti i obraditi, potrebno je izgraditi i unaprijediti pasivnu i aktivnu mrežnu infrastrukturu, kako bi se unaprijedili sustavi za upravljanje podacima, a kako bi se povećala brzina i kvaliteta pružanja javnih usluga, ali i posljedično kvalitetnijih i informiranijih odluka lokalne samouprave.

Dvije odvojene Wi-Fi mreže, koje postoje trenutno na području grada, potrebno je integrirati kako bi se podigla razina upravljanja, brzina protoka podataka i sigurnosti te se omogućila nadogradnja s novim točkama jednostavnim dodavanjem u mrežu preko centaliziranog sustava za upravljanje Wi-Fi mrežom u cloudu koji se koristi za upravljanje prvom mrežom. Obje mreže nemaju komercijalnu niti servisno-informativnu komponentu te je iste potrebno nadograditi sa dodatnom aplikacijom za digitalni marketing, koja se može integrirati s postojećim sustavom za upravljanje Wi-Fi mrežom, kako bi se ostvarile najvažnije namjene Wi-Fi mreže. Wi-Fi mreža treba, i može omogućiti povećanje kvalitete ponude kroz besplatan mobilni pristup gradskim informacijama, biti podloga za razvoj inovativnih aplikacija i usluga uz temeljnu namjenu omogućavanja kontrolirane upotrebe internet usluga za građane i posjetitelje grada.

Razvoj, nadogradnja i modernizacija komunikacijske pasivne (optičke) infrastrukture i centralizirana aktivna mreža ključan su preduvjet za uvođenje naprednijih, stabilnijih i sigurnijih internet i podatkovnih usluga te napretka procesa digitalizacije, digitalnog prikupljanja i obrade podataka, uvođenje odgovarajuće razine mrežne sigurnosti uključujući perimetar, internu, aplikativnu i klijentsku mrežnu sigurnost, podizanje razine sistemske infrastrukture i virtualizacije, optimalnije izrade sigurnosnih kopija podataka. Navedeno je osnova svakog Smart City koncepta jer je nužan preduvjet za složena i napredna rješenja i razvoj Smart City strategije svakog grada.

Sustav video nadzora sastoji se od mreže nadzornih kamera koje su postavljene na strategijskim lokacijama diljem grada. Visokokvalitetne nadzorne kamere postavljaju se na različitim mjestima u gradu. Mogu biti fiksne ili pokretne, ovisno o potrebama. Fiksne kamere su usmjerene prema određenom području i pružaju stalni pregled, dok se pokretne kamere mogu rotirati i pomicati kako bi pratile određeni događaj ili područje interesa. Kamere su obično opremljene visokom rezolucijom, infracrvenim osvjetljenjem za noćno snimanje i mogućnošću snimanja zvuka. Sustav video nadzora zahtijeva dobru mrežnu infrastrukturu kako bi se omogućio prijenos slika i videozapisa s nadzornih kamera do nadzornog centra ili centralnog servera. Korištenje mreže visoke razine dostupnosti i brzina osigurava brz prijenos podataka i minimalno kašnjenje u prijenosu. Nadzorni centar je srce sustava video nadzora. To je mjesto gdje se slike i videozapisi s nadzornih kamera prikupljaju, pregledavaju i analiziraju. U nadzornom centru mogu raditi stručnjaci za sigurnost ili promet koji prate videozapise u stvarnom vremenu i provode potrebne akcije na temelju prikupljenih informacija. Nadzorni centar također može biti opremljen naprednim softverom za analizu videa koji pomaže u automatskom otkrivanju anomalija, prepoznavanju registarskih oznaka vozila ili prepoznavanju lica. Snimke s nadzornih kamera obično se pohranjuju na centralnom serveru u nadzornom centru. Ovisno o kapacitetu pohrane i politici zadržavanja podataka, snimke se mogu čuvati određeno vrijeme prije nego što se automatski brišu ili arhiviraju. Napredni sustavi mogu koristiti tehnologiju oblaka za pohranu podataka, omogućujući pristup snimkama iz bilo kojeg mjesta putem interneta. Sustavi video nadzora mogu biti opremljeni različitim analitičkim alatima kako bi se omogućila napredna obrada podataka. To može uključivati automatsko prepoznavanje registarskih oznaka, detekciju pokreta, prepoznavanje lica ili identifikaciju kritičnih događaja poput napuštanja prtljage ili prelaska preko ograđenih područja. Integracija s drugim sustavima, kao što su sustavi za upravljanje prometom ili javna sigurnost, omogućuje razmjenu informacija i poboljšava ukupnu funkcionalnost sustava.

3.7. Analiza stanje pristupačnosti destinacije osobama s invaliditetom

U sklopu projekta Vodene tajne Slunja, na području Rastoka provedene su brojne aktivnosti koje doprinose stvaranju inkluzivnog i pristupačnog okruženja za sve posjetitelje, uključujući osobe s invaliditetom. Jedna od ključnih infrastrukturnih mjera bila je izgradnja nove šetnice koja omogućuje sigurnije i lakše kretanje kroz ovo kulturno-povijesno i prirodno značajno područje.

Posebna pažnja posvećena je taktilnoj i informacijskoj pristupačnosti. Na šetnici su postavljene interpretacijske ploče s taktilnim elementima, prilagođene osobama s oštećenjem vida. Ove ploče nude informacije o prirodnim i kulturnim posebnostima Rastoka te omogućuju samostalno orijentiranje i razumijevanje prostora osobama s invaliditetom vida.

U središtu Rastoka uređen je info-centar s interaktivnim zidom koji pruža zvučne sadržaje i narative o destinaciji, a dostupan je i vodič na Brailleovom pismu pod nazivom Značajni krajolik Slunjčice, koji na pristupačan način informira o lokalnom krajoliku, povijesti i bioraznolikosti. Dodatno, za korisnike koji ne mogu obići prostor fizički, osigurana je virtualna šetnja pomoću VR naočala, čime se vizualno i edukativno iskustvo približava svim posjetiteljima, bez obzira na stupanj pokretljivosti.

U Slunju su osigurana označena parkirna mjesta za osobe s invaliditetom na javnim površinama, a dio javnih ustanova i objekata ima pristupačne ulaze (npr. gradska uprava, ljekarna, centar za socijalni rad, dom zdravlja, knjižnica, policija, banka). Kupalište na Korani djelomično je prilagođeno osobama smanjene pokretljivosti, s rampom za pristup vodi.

Od smještajnih i ugostiteljskih objekata, Hotel Mirjana & Rastoke u značajnoj mjeri prilagodio je svoju ponudu osobama s invaliditetom, uključujući prilagođene sobe i sanitarne čvorove. Pristup je omogućen i u nekoliko restorana i kafića.

Slika 20 Vodič na Brailleovu pismu i interpretativne ploče prilagođene za slijepe osobe

3.7.1. Izazovi i preporuke

Unatoč ostvarenom napretku, postoje određena strukturna i prostorna ograničenja, posebno u naslijeđenim objektima i terenima složenog reljefa. Potpuno uklanjanje arhitektonskih barijera nije uvijek moguće, stoga je ključno raditi na:

- Edukaciji pružatelja usluga i zaposlenika u turizmu o osnovama komunikacije s osobama s različitim vrstama invaliditeta (npr. neverbalna komunikacija, osnovna znakovna komunikacija, strpljenje i jasne upute)

- Integraciji pristupačnosti u sve faze planiranja i razvoja – uključujući nove šetnice, smještajne objekte, javne prostore i prometnice

- Uklanjanju barijera na postojećim i budućim nogostupima, osobito uz D1 prometnicu, gdje nedostatak pristupačnih rubnjaka, uskih prolaza i neujednačenih površina otežava kretanje osobama s invaliditetom i starijim osobama

U nastavku se nalazi pregledna tablica s analizom trenutnog stanja pristupačnosti u destinaciji Slunj–Rastoke, zajedno s preporukama za unapređenje, u skladu s Priručnikom za inkluzivne usluge i zapošljavanje – Pristupačan turizam:

Područje	Trenutno stanje	Preporuke za unapređenje
Šetnice i prirodni lokaliteti	Nova šetnica u Rastokama djelomično pristupačna; taktilne ploče i VR sadržaji dostupni.	Prilagoditi dodatne staze (npr. prilazi, vidikovci); osigurati neklizajuće površine i odmorišta u pravilnim razmacima.
Informacijska pristupačnost	Taktilne ploče, vodič na Brailleu, interaktivni info-zid s audio sadržajem.	Proširiti audiovodiče i digitalne materijale na više jezika i uključiti znakovni jezik u video sadržaje.
Smještaj i ugostiteljstvo	Hotel Mirjana & Rastoke i nekoliko restorana imaju prilagođen pristup.	Potaknuti ostale ugostitelje i privatne iznajmljivače na prilagodbu prostora (pristupi, toaleti, oznake).
Javna infrastruktura i ustanove	Pristup osiguran za većinu javnih zgrada (ljekarna, gradska uprava, dom zdravlja itd.).	Postaviti oznake i kontrastne putokaze; osigurati pristupačne sanitarne čvorove u svim ustanovama.
Kupališta i rijeka Korana	Djelomična pristupačnost; rampa za osobe s invaliditetom na kupalištu, plaža za pse.	Uvesti dodatna pomagala za ulazak u vodu (npr. amfibijska kolica); postaviti mobilne sanitarne čvorove i sjenila.
Parkirališta i promet	Osigurana parkirna mjesta za osobe s invaliditetom.	Povećati broj i jasno označiti pristupačna mjesta; pregledati i prilagoditi nogostupe, posebno uz D1 prometnicu.
Edukacija i osoblje	Nema sustavne edukacije osoblja u turizmu o inkluziji.	Organizirati radionice o komunikaciji i usluživanju osoba s invaliditetom za djelatnike u turizmu, trgovinama i TIC-ovima.
Digitalna pristupačnost	Informacije dostupne putem VR i zvučnog vodiča u info-centru.	Prilagoditi web-stranicu destinacije za čitače ekrana (WCAG standard), uključiti tekstualne alternative za slike i mape.

3.8. Analiza orgnaniziranosti i dostupnosti usluga u destinaciji

Na području grada Slunja većina kulturnih događanja – uključujući kazališne predstave, kino projekcije (u zatvorenom i na otvorenom), koncerte, izložbe te razna društvena i zabavna okupljanja – odvija se u organizaciji Pučkog otvorenog učilišta Slunj (POU Slunj). U središtu grada djeluje i Knjižnica i čitaonica Slunj, koja osim pristupa knjižnoj građi nudi besplatno korištenje računala s pristupom internetu.

U području civilnog društva aktivne su brojne udruge koje tijekom godine organiziraju raznovrsne programe i događanja, kako za lokalno stanovništvo, tako i za posjetitelje:

- Crveni križ Slunj
- Udruga hrvatskih branitelja Domovinskog rata Slunj, Cetingrad i Rakovica
- Moto klub Poskok Slunj

Kulturno-umjetnička društva (KUD-ovi) i amaterske skupine aktivno djeluju na očuvanju lokalne kulturne baštine i identiteta, te doprinose očuvanju nematerijalne kulturne baštine:

- KUD „Korana“ Slunj
- KUD „Graničar“ Cvitović
- KUD „Sv. Mihovil“ Nikšić
- KUD „Lađevčani“ Lađevac
- Dramska skupina Babe

U sektoru sporta, Slunj okuplja brojne sportske udruge koje provode natjecateljske i rekreativne aktivnosti:

- Nogometni klub Slunj
- Rukometni klub Drenak
- Kickboxing klub Tigar
- Kajak-kanu klub Rastočki mlinari
- Kuglački klub Korana
- Športsko ribolovno društvo Slunjčica
- Planinarsko društvo Melnica
- Zajednica športskih udruga grada Slunja

Ostale aktivne udruge koje pridonose socijalnoj inkluziji, razvoju zajednice i očuvanju lokalnih običaja su:

- Matica umirovljenika grada Slunja, Cetingrada i Rakovice
- Udruga Tradicija Korduna
- Lovačka društva „Trčka“ (Cvitović) i „Korana“ (Slunj)
- Udruga uzgajatelja ukrasnih životinja „Zrinski“
- Udruga invalida rada grada Slunja

U gradu djeluju dvije obrazovne ustanove:

- Osnovna škola Slunj, u kojoj je smješten i područni odjel Glazbene škole Karlovac
- Srednja škola Slunj

Predškolski odgoj osigurava Dječji vrtić Slunj.

U području zdravstvene zaštite djeluje:

- Dom zdravlja Karlovačke županije – Ispostava Slunj, s uslugama primarne i specijalističke zdravstvene zaštite (radiologija, mamografija, ultrazvuk, fizikalna medicina)
- Ustanova za kućnu njegu Karlovac
- SUVAG Karlovac – Ispostava Slunj
- Zavod za javno zdravstvo Karlovac – Ispostava Slunj
- jedna ljekarna u centru grada

Zdravstvene usluge dostupne su i turistima uz europsku zdravstvenu karticu ili plaćanje.

Bankarske i financijske usluge osigurane su kroz dvije poslovnice banaka, poslovnicu FINE te oko 7 bankomata. Poštanske usluge dostupne su putem poštanskog ureda Slunj.

Od žurnih službi dostupne su:

- Dobrovoljno vatrogasno društvo (DVD) Slunj
- Gorska služba spašavanja – Stanica Karlovac, Ispostava Slunj
- Zavod za hitnu medicinu Karlovačke županije – Ispostava Slunj
- Policijska postaja Slunj

3.8.1. Prijevoz i povezanost

Javni prijevoz u destinaciji Slunj organiziran je putem lokalnih, županijskih, međužupanijskih i međunarodnih autobusnih linija, čime se omogućuje mobilnost stanovništva i turista. Prijevoz unutar i izvan destinacije obavlja Autopromet Slunj d.d., dok na međužupanijskim linijama djeluje dodatnih 5 prijevoznika.

Napomena: Grad Slunj nema autobusni kolodvor, već autobusna stajališta. U tijeku je realizacija projekta javne usluge prijevoza (sufinancirane od strane države, županije i lokalnih vlasti), kojom bi se do sredine 2025. godine trebala uspostaviti učestalija i pristupačnija autobusna mreža.

1.1.1. Infrastruktura i komunalne usluge

Na području destinacije Slunj Rastoke nalaze se:

- 2 benzinske postaje (0–24)
- 2 e-punionice za električna vozila
- 1 automatska autopraonica
- Autoklub Karlovac – Ispostava Slunj (pomoć na cesti 0–24 i vučna služba)
- 2–3 automehaničarske radionice

3.9. Analiza stanja i potreba ljudskih potencijala

Grad Slunj, tj. destinacija Slunj Rastoke, prema zadnjem popisu stanovništva broji 4.224 stanovnika u 67 naselja. Najveći broj stanovnika ima grad Slunj (1.576), odmah iza njega nalaze se naselja Cvitović (234) te naselje Gornje Taborište (205), dok najmanje stanovnika imaju naselja Cvijanović Brdo, Kutanja i Rabinja, koji po zadnjem popisu nisu imale ni jednog stanovnika.

Usporedimo li podatke iz 2021. godine, gdje je po posljednjem popisu stanovništva navedeno 4.224 stanovnika, s podacima iz 2011. i 2001. godine, dolazimo do sljedećih podataka: 2011. godine na području grada Slunja stanovalo je 5.076 stanovnika, dok je 2001. godine stanovalo njih 1.020 više, odnosno 6.096, te se iz navedenog može zaključiti kako je na području grada Slunja došlo do izraženog pada broja stanovnika. Negativan trend smanjenja broja stanovnika vidljiv je od sredine 20. stoljeća, a uzroke tog trenda moguće je pronaći u sve većem smanjivanju nataliteta uz drastični porast mortaliteta starijeg stanovništva, kao i iseljavanju stanovništva s prostora grada Slunja. Ovaj podatak također govori o teškoj depopulaciji i trenduizumiranja prostora grada Slunja. Grad karakterizira negativan prirodni prirast koji odgovara kretanjima i na području Karlovačke županije. S obzirom na svoju gustoću naseljenosti, grad Slunj možemo svrstati među rjeđe naseljena gradska područja u Republici Hrvatskoj, a sam proces depopulacije ima negativni utjecaj na ukupnu socijalnu i gospodarsku situaciju, što dovodi do smanjenja razvojnih potencijala i upitnog ostvarenja razvojnih planova.

Osim evidentirane depopulacije, ako sagledamo dostupne podatke o dobnoj strukturi stanovništva i usporedimo podatke za grad Slunj iz 2011. s podatcima za grad Slunj iz 2021., vidimo da se osjetno povećao udio starog stanovništva, dok se udio mlađeg stanovništva smanjio. Starenje stanovništva grada Slunja dovodi do smanjenja ukupno aktivnog stanovništva i povećanja ekonomski ovisnog stanovništva.

U sektoru turizma i ugostiteljstva, na području destinacije, postoji potreba za stručnim i kvalitetnim radnim kadrom, ponajviše na mjestima konobara i kuhara. U nedostatku stručno osposobljenog kadra na tržištu rada, na mjestima kuhara i konbara često se zapošljavaju osobe bez kvalifikacija te strana radna snaga. Jedan od izazova s kojima se poslodavci susreću pri zapošljvanju stranih radnika je nedostatak smještaja za dugotrajno iznajmljivanje i njihovo neznanje hrvatskog jezika. Nadalje, smanjenje kvalitete usluga, uslijed nedostatka stručnog i kvalitetnog kadra, još je jedan od ključnih izazova s kojima se suočavaju ugostitelji i turistički djelatnici u destinaciji Slunj Rastoke.

Na kraju studenog 2024. godine u evidenciji Zavoda za zapošljavanje bila je evidentirana **1.671 nezaposlena osoba**, što je u odnosu na protekli mjesec **povećanje za 45 nezaposlenih osoba ili 2,8%**. U odnosu na studeni 2023. godine, došlo je do **smanjenja nezaposlenosti za 28,9%, tj. za 680 nezaposlenih osoba.** Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, na području ispostave Slunj, krajem studenog 2024. godine, registrirano je 188 (11,3%) nezaposlenih osoba. U usporedbi s istim mjesecom 2023. godine, evidentirana nezaposlenost smanjena je za 29,3%. Od toga 188 osoba, 94 nezaposlene osobe imaju registrirano prebivalište u Slunju (26 nezapolsenih osoba ima završenu osnovnu školu, 30 nezaposlenih osoba ima SŠ za zanimanja do 3 godine i škola za KV/VKV radnike, 31 SŠ za zanimanja u trajanju 4 godine i gimnazija, 4 prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola, 6 fakultet, akademija, magisterij, doktorat).

Od ukupnog broja nezaposlenih, na području Županije, **926** (**54,4%**) **su žene, a 745** (**45,6%**) **muškaraca. U odnosu na prošli mjesec, udio nezaposlenih žena se povećao, odnosno udio nezaposlenih muškaraca smanjio za 1,0 postotni bod.** U odnosu na isto razdoblje prošle godine **udio nezaposlenih žena se smanjio, odnosno udio muškaraca povećao za 5,6 postotnih bodova.**

Dobna struktura nezaposlenih osoba u studenom 2024., bila je sljedeća: u evidenciji je bilo najviše osoba srednje radne dobi (od 30 do 49 godina starosti) - **659 (39,4%),** zatim osoba starije radne dobi (od 50 do 65 godina starosti) - **532 (31,8%)** te najmanje mladih (od 15 do 29 godina starosti) - **480 (28,7%)**. Od ukupnog broja nezaposlenih **prvi put zaposlenje traži njih 342** (**20,5%)**, što je **smanjenje udjela od 2,8 postotnih bodova** u odnosu na prethodni mjesec te **1,9 postotnih bodova više** u odnosu na isto razdoblje prošle godine.

Osobe sa završenom srednjom školom za trogodišnja zanimanja, KV i VKV zanimanja najbrojnije su na evidenciji Zavoda **(559 ili 33,5%)**, zatim slijede osobe sa završenom četverogodišnjom srednjom školom i gimnazijom **(414 ili 24,8%)** te osobe sa završenom osnovnom školom **(374 ili 22,4%).** Najmanje je nezaposlenih osoba sa završenim fakultetom, akademijom, magisterijem i doktoratom **(98 ili 5,9%)**, sa završenim prvim stupnjem fakulteta, stručnim studijem i višom školom **(113 ili 6,8%)** te bez škole i sa nezavršenom osnovnom školom **(113 ili 6,8%)**. U odnosu na isti mjesec prethodne godine, nezaposlenost je smanjena u svim obrazovnim skupinama. U skupini bez škole i sa nezavršenom osnovnom školom za **37,2%**, u skupini sa završenom osnovnom školom za **31,8%,** u obrazovnoj skupini sa završenom srednjom školom za trogodišnja zanimanja, KV i VKV zanimanja za **29,4%,** sa završenom četverogodišnjom srednjom školom i gimnazijom za **27,2%**, u skupini sa završenim prvim stupnjem fakulteta, stručnim studijem i višom školom za **27,6%** te u skupini sa završenim fakultetom, akademijom, magisterijem i doktoratom za **7,5%.**U studenom 2024. zaprimljena je **281 prijava potreba za radnicima**, što je **smanjenje za 197 prijava (41,2%)** u odnosu na prethodni mjesec. U odnosu na isto razdoblje prošle godine, došlo je do **smanjenja za 99 prijava (26,1%)**.

Najviše slobodnih radnih mjesta prijavljeno je u sljedećim djelatnostima: obrazovanje **(70 ili 22,0%)**, zdravstvena zaštita i socijalna skrb **(51 ili 16,3%)**, prerađivačka industrija **(44 ili 17,2%)** te trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala **(32 ili 15,1%)**.

U studenom 2024. u evidenciju nezaposlenih novoprijavljeno je ukupno **318 nezaposlenih osoba** (**1,9% manje**

nego u studenom 2023. godine), i to: **270 osoba ili 84,9%** izravno iz radnog odnosa, **10 osoba ili 3,1%** iz redovnog školovanja te **38 osoba ili 11,9%** iz neaktivnosti. U ukupnom broju novoprijavljenih, **293 osobe (92,1%)** imale su prethodno radno iskustvo, a najviše ih je došlo iz sljedećih djelatnosti: pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane **(70 ili 23,9%)**, trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala **(44 ili 15,0%)**, umjetnost, zabava i rekreacija **(40 ili 13,7%)** te prerađivačka industrija **(26 ili 8,9%)**.

Ukupno su u studenom 2024. iz evidencije nezaposlenih izašle **273 osobe,** što je za **16,0% manje** nego u studenom 2023. godine. Od toga je zaposleno **188 osoba** i to: **168 osoba (89,4%)** na temelju zasnivanja radnog odnosa i **20 osoba (10,6%)** na temelju drugih poslovnih aktivnosti (ostvarivanje mjesečnog primitka, odnosno dohotka od druge samostalne djelatnosti većeg od prosječno isplaćene novčane naknade u prethodnoj kalendarskoj godini, registriranje trgovačkog društva, obrta, zapošljavanje prema posebnim propisima i dr.). Temeljem radnog odnosa većina se osoba zaposlila na određeno vrijeme **(135 ili 80,4%)**. Evidentirano zapošljavanje na temelju radnog odnosa najčešće se realiziralo u sljedećim djelatnostima: prerađivačka industrija **(38 ili 22,6%)**, trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala **(31 ili 18,5%)**, zdravstvena zaštita i socijalna skrb **(25 ili 14,9%)** te pružanje smještaja te priprema i usluživanja hrane **(15 ili 8,9%)**.

U studenom 2024. zaprimljena je **281 prijava potreba za radnicima**, što je **smanjenje za 197 prijava (41,2%)** u odnosu na prethodni mjesec. U odnosu na isto razdoblje prošle godine, došlo je do **smanjenja za 99 prijava (26,1%)**. Najviše slobodnih radnih mjesta prijavljeno je u sljedećim djelatnostima: obrazovanje **(70 ili 22,0%)**, zdravstvena zaštita i socijalna skrb **(51 ili 16,3%)**, prerađivačka industrija **(44 ili 17,2%)** te trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala **(32 ili 15,1%)**.

Po mjesecima, u 2024. **najviše zaposlenih osoba** na području ispostave Slunj Hrvatskog zavoda za zapošljavanje zabilježeno je u mjesecu **travnju**, njih 112. U usporedbi s 2023. godinom, kada su zaposlene ukupno 373 osobe, u mjesecu travnju, na području ispostave Slunj (HZZZ), zabilježeno je 9% povećanje broja zaposlenih. Također, na području ispostave Slunj**,** registrirano je **najviše traženih radnika** u mjesecu **kolovozu** 2024. (njih 44), a **najmanje u lipnju** (njih 7). Gledajući po mjesecima, najviše nezaposlenih registrirano je početkom godine (od siječnja do ožujka), a najmanje nezaposlenih registrirano je u ljetnim mjesecima (od lipnja do rujna).

3.10. Analiza komunikacijske aktivnosti

Komunikacijske aktivnosti destinacije Slunj – Rastoke obuhvaćaju širok spektar kanala, kako offline tako i online, s ciljem informiranja i angažiranja posjetitelja, lokalne zajednice te poslovnih partnera.

Vrste komunikacijskih kanala

- Offline kanali uključuju: časopise, letke, brošure, plakate, oglasne ploče, novine, televiziju, radio, sastanke, prezentacije, interne komunikacijske grupe

- Online kanali obuhvaćaju: e-mail, društvene mreže (Facebook, Instagram, Twitter, TikTok, YouTube, LinkedIn), web stranice, blogove, portale, digitalne video poruke, webinare i edukacije

Online komunikacija trenutno se pokazuje najučinkovitijom zbog globalnog dosega, široke publike i relativno niskih troškova.

Destinacija je predstavljena putem web stranica:

- Turističke zajednice grada Slunja
- Turističke zajednice Karlovačke županije
- Hrvatske turističke zajednice

Turistička zajednica grada Slunja aktivna je na šest društvenih mreža: Facebook, Instagram, Twitter, TikTok, LinkedIn i YouTube.

Najviše pratitelja ima Facebook stranica (više od 12.000).

Instagram profil hakiran je krajem 2023. godine, kad je imao preko 5.000 pratitelja. Novi profil otvoren 2024. godine zasad ima ispod 500 pratitelja.

Ostali profili imaju skromniji doseg, no redovito se ažuriraju.

Osim društvenih mreža, Turistička zajednica redovito objavljuje vijesti na službenoj web stranici te stvara promotivne sadržaje za druge platforme, poput:

- EFNC (Europska federacija Napoleonovih gradova)
- Best Tourism Villages by UN Tourism
- Croatia.hr
- Explore Central Croatia
- Idemo na selo

U 2023. i 2024. godini angažirana je agencija za digitalno oglašavanje, a organiziran je i press trip za novinare i influencere. Kreirani su promotivni videozapisi koji ističu prirodne ljepote, kulturnu baštinu i aktivni turizam destinacije.

Unatoč naglasku na digitalnoj komunikaciji, offline kanali nisu zanemareni. U 2021. realiziran je projekt brendiranja destinacije, kojim su izrađeni novi logotip, slogan i brošura s planom grada i pet posjetiteljskih zona. U sljedećim godinama:

- Redovito su ažurirane džepne brošure i tematske karte (biciklizam, nordijsko hodanje)
- izdana je nova karta TOP 10 atrakcija, s ažuriranim gradskim planom
- tiskan je deplijan na hrvatskom i engleskom jeziku o Milanu Neraliću: "Brončani odraz u ogledalu"

Destinacija se oglašavala i putem vlastitih billboarda. Za najavu događanja tiskani su plakati i billboard posteri, postavljeni u krugu do 300 km od Slunja, kao i manji plakati za lokalne oglasne ploče.

U 2023. i 2024. tiskana je knjižica Kalendar događanja, namijenjena posjetiteljima i mještanima.

Manifestacije se dodatno promoviraju:

- člancima u tisku
- radio spotovima i emisijama
- promo videima

Kulturna baština destinacije (mlinovi žličari, Milana Neralića, glagoljica) promovirana je putem:

- samostojećih plakata na najfrekventnijim točkama
- tekstova tiskanih na prirodnim materijalima za blagdane, postavljenih na mostovima i vidikovcima

Dobivanjem priznanja **Best Tourism Village by UN Tourism 2023**., destinacija Slunj – Rastoke uvrštena je među najistaknutije svjetske ruralne destinacije, čime je značajno podignuta njezina vidljivost na međunarodnoj i nacionalnoj razini.

U 2024. godini započela je i udružena promocija outdoor i gastro ponude područja Turističke zajednice Plitvičke doline, Općine Cetingrad i TZ grada Slunja.

Za izniman doprinos medijskoj komunikaciji, direktorici TZ grada Slunja dodijeljeno je priznanje FIJET Hrvatska 2024. godine.

Turistička zajednica koristi informatički sustav za razmjenu podataka u turizmu, putem digitalne platforme destinacijskog huba. Time se omogućuje automatsko objavljivanje sadržaja na:

- mobilnim aplikacijama
- interaktivnim digitalnim totemima

- multimedijskim panoima i kioscima

Oprema je postavljena:
- na otvorenom ispred TIC Rastoke
- unutar samog centra

Interaktivni sustav omogućuje:
- pregled turističkih informacija
- digitalno listanje brošura
- slanje e-razglednica
- foto/selfie razglednice
- igre, kvizove, recenzije, komentare

Ovi sustavi jačaju turistički doživljaj, angažman posjetitelja i pristup informacijama.

Turistička mobilna aplikacija dostupna je na Google Play i Apple App Storeu.

Funkcionalnosti uključuju:
- digitalni vodič kroz sadržaje destinacije
- podršku za QR kodove na interpretacijskim pločama (u 5 zona posjete)
- višeznačni prikaz sadržaja (tekstovi, audio vodiči, legende i priče)

Aplikacija dodatno olakšava interakciju s destinacijom, uz podršku za više jezika.

Slika 21. Logo - Slunj Best Tourism Village 2023. by UN Tourism

3.11. Analiza konkurencije

Glavne karakteristike i konkurentnost destinacije Slunj Rastoke, u odnosu na slične domaće i međunarodne destinacije, treba sagledati kroz analizu ključnih konkurentskih aspekata destinacije: prirodne resurse, turističku infrastrukturu, ciljanu grupu, brendiranje i marketnig te prednosti i slabosti destinacije.

Okvirno, destinacije u Karlovačkoj županije (Plitvičke doline, Karlovac, Ogulin, Smaragdne rijeke u srcu Hrvatske, Četiri rijeke, Kupa), kao i destinacija Gorski kotar te Bihać u susjednoj Bosni i Hercegovini, s Nacionalnim parkom Una, konkurentske su destinacije sličnih karakteristika. Prirodne atrakcije koje se ističu u konkurentskim destinacijama su rijeke. Fokus ovih destinacija je na outdoor turizmu i očuvanoj prirodi. Turistička infrastruktura (staze za biciklizam i hodanje) postoji. Konkurentske destinacije imaju prepoznatljivu kulturnu ponudu (manifestacije Festival bajki, Dani piva, River4Rally, muzeje (Muzej bajki, Muzej Nikole Tesle, Aquatika, Muzej Domovinskog rata...) koja je razlog dolaska posjetitelja u njihovu destinaciju. U bližem okruženju, na području destinacije Plitvičke doline, postoji infrastruktura i razvijena ponuda aktivnosti na otvorenom. Na području Karlovca postoje specifične tematske ture vezane uz povijesne ličnosti, kao i uz ekosustav Kupe. Cijena smještaja u Slunju konkurentna je u odnosu na konkurentske destinacije. U promentnom smislu, Karlovac i destinacije u njegovom neposrednom okruženju (Ogulin, Smaragne rijeke u srcu Hrvatske, Četri rijeke, Kupa), kao i Gorski kotar, su prometno dostupnije zahvaljujući razvijenom željezničkom prometu na njihvom području. Slunj je u prometnom smislu jednako dostupan kao i susjedna destinacija Pltivičke doline i Bihać u BIH. Konkurentske destinacije, jednako kao i destinacija Slunj Rastoke, ulažu u društvene mreže, a dio njih surađuje s marketinškim agencijama i influencerima. Marketinške kampanje konkurencije ciljano targetiraju onaj segment tržišta koji odgovara njihovoj resursnoj osnovi. Dio konkurentskih destinacija ima snažan identitet, kao Gorski kotar, koji se pozicionirao kao neodoljiva destinacija za sve generacije. Ovisno o destinaciji, različita je kvaliteta u pogledu smještaja, ugostiteljske ponude i infrastrukture. Slunj je konkurentan, ali ima prostora za unapređenje. Neke konkurentske destinacije nude nešto jedinstveno (Gorski kotar), dok je većina ponuda slična, što Slunju daje prostora za konkurentsku prednost upotrebom brenda Rastoka i doživljaja vode (Priče koje drži voda) u svrhu distinkcije od konkurenata. Online recenzije destinacije Slunj Rastoke (Tripadvisor, Google) trebalo bi sustavno pratiti i analizirati u svrhu poboljšanja kvalitete doživljaja turista.

Zajedničke karakteristike konkurenata:

- Prirodne ljepote: mnoge od ovih destinacija nude slične atrakcije koje privlače ljubitelje prirode
- Kultura i povijest: povijesne znamenitosti gradova i tradicionalna baština također su zajedničke osobine konkurentskih destinacija
- Aktivni turizam: Slunj i okolna područja imaju potencijal u sektoru wellbeing/outdoor turizma, što ih stavlja u konkurenciju s destinacijama poput Gorskog kotara.

Prirodni i kulturni resursi, te blizina Nacionalnog parka Plitvička jezera, čine destinaciju Slunj Rastoke konkurentnom na tržištu turizma u Hrvatskoj i okolnim državama.

3.12. Izrada izvješća o analizi stanja

Na području destinacije Slunj Rastoke smještajnu uslugu čine 862 kreveta. 78% ih je smješteno u objektima u domaćinstvima. Smještajna ponuda je pretežno locirana u gradu Slunju.

Turistički promet ima tendenciju rasta, a u ukupnom prometu prednjače strani turisti, s oko 90% udjela u dolascima i noćenjima. Najzastupljenija dobna skupina su turisti između 25 i 34 godine, a najmanje je turista dobnih skupina 0-11 godina. Ugositeljsku ponudu destinacije čini 20-tak ugostiteljskih objekata, 10-tak OPG-ova koji se nalaze na području grada i jedna destilerija. U samom gradu Slunju nalazi se manji broj OPG-ova, kao OPG koji proizvodi tjesteninu. U Rastokama, koristeći prirodnu snagu vode za pokretanje obiteljske mlinice, proizvodnjom brašna na tradicionalni način bavi se jedan OPG. Jedna destilerija u naselju Donje Taborište u svojim prostorima nudi vođene degustacije rakija, likera i džina. Ostali OPG-ovi, koji se bave proizvodnjom meda, povrća, pekmeza, sokova, sira i dr. locirana su pretežno u naseljima oko grada.

Od turističkih atrakcija turistima su najpoznatije Rastoke. Mlinarsko naselje poznato po skladnom suživotu čovjeka i prirode, u kojem se rijeka Slunjčica rastače u dužini od 500 metara i preko niza slapova i kaskada ulijeva u rijeku Koranu, i gdje su direktno na slapištima visine 4-5 m izgrađene mlinice. Uz Rastoke, turistima je poznata rijeka Slunjčica, kao i rijeka Korana, te rijeka Mrežnica, gdje aktivno mogu provesti dio svog odmora. Dio turista u destinaciju dolazi zbog događaja i manifestacija, prvenstveno festivala psihodelične glazbe. Za Slunj su značajne i manje kulturno-zabavno-sportsko-umjetničke manifestacije koje se organiziraju kroz godinu. Prirodni i kulturni resursi, koji trenutno nisu u funkciji turizma, ali koji predstavljaju temelj za budući razvoj, atraktivnost i održivost destinacije su: kulturno-povijesna cjelina grada Slunja, ruševine starog grada Slunja, ruševine utvrde Furjan, ruševine starog grada Blagaja, ruševine starog grada Kremena, crkva sv. Trojstva, crkva sv. Arhanđela Mihajla, kapela sv. Marije Magdalene, koji su zaštićeni kao kulturno dobro. Nadalje, značajna je i borova šuma Jelvik, kao i područje ekološke mreže NATURA 2000 (Korana nizvodno od Slunja, Gornji tok Korane, Radočaji, Mrežnica-Tounjčica, Slunjčica, Jama pod Debelom glavom, područje oko sustava Matešićeva špilja – Popovačka špilja, Ponor pod Kremenom, Pećina pritok Slunjčice).

Grad Slunj je Turističkoj zajednici grada Slunja ustupio na korištenje Turističko informativni centar Rastoke. Ostalom javnom turističkom infrastrukturom upravlja Grad. Na terenu postoji dodatna potreba za trasiranjem staza za hodanje i bicikliranje.

U komunalnu infrastrukturu ubrajaju se ceste, javne površine, vodovod i kanalizacija, rasvjeta, telekomunikacija te energetska i druga infrastruktura koja doprinosi boljoj kvaliteti života i funkcioniranju gospodarskih djelatnosti. S obzirom na to da je područje grada neravnomjerno i slabo naseljeno, postojeća cestovna mreža prilagođena je postojećim potrebama. Najveći problem prometnog sustava na području grada su tehničke karakteristike lokalnih cesta, odnosno uski kolnici bez rješenja odvodnje uz visoke troškove održavanja te nepostojanje nogostupa uz dio državne ceste D1. Grad Slunj, kao turistički najposječenije područje, ima uređene parkirališne zone (za automobile i turističke autobuse).

Uslugu javnog prijevoza čine lokalne, županijske, međužupanijske i autobusne linije prema trećim zemljama, dostupne svim stanovnicima i turistima. Na području destinacije Slunj, lokalne i županijske autobusne linije, te autobusnu liniju prema trećim zemljama, vrši jedan prijevoznik, Autopromet Slunj d.d. Trenutno, na međužupanijskim linijama kroz destinaciju Slunj Rastoke prometuje 5 prijevoznika. U samom gradu, kao ni na području cijele destinacije, ne postoji autobusni kolodvor, već stajališa za međugradski i međunarodni promet. Radi bolje povezanosti, u tijeku je realizacija javne usluge po kojoj bi do sredine 2025. godine trebala biti realizirana mreža autobusnih linija s više polazaka i s povoljnijom cijenom (sufinancirana od strane države, županija i jedinica lokalne samouprave).

Veći dio grada priključen je na javnu vodoopskrbnu mrežu. Kanalizacijska mreža nije dostupna svima na području grada Slunja, stoga određeno stanovništvo koristi usluge pražnjenja septičkih jama. Naselje Slunj ima djelomično izgrađen sustav odvodnje, odnosno izgrađen mješoviti kanalizacijski sustav za središnji dio naselja, te dio kanalizacijske mreže s pripadajućim retencionim bazenom u industrijskoj zoni.

Provodi se odvojeno prikupljanje otpada te se reciklabilni otpad prikuplja u zasebnim spremnicima. Miješani komunalni otpad odvozi se jednom tjedno, dok se reciklabilni komunalni otpad odvozi jednom mjesečno. U ljetnim mjesecima pojavljuje se potreba za češćim odvozom otpada.

Na području grada jedan je poštanski ured koji radi tijekom cijele godine.

Gotovo cijelo područje grada pokriveno je 4G mobilnom mrežom, a besplatan pristup internetu omogućen je na 20-tak lokacija na širem području Slunja, putem dvije odvojene WiFi mreže. Samo pojedine javne zgrade, poput zgrade gradske uprave, osnovne škole, srednje škole, zgrade policije, banke, općinskog suda, centra za socijalnu skrb, doma zdravlja te zgrada tvrtke Autopromet, imaju optički internet. Druge zgrade na području grada nemaju provedenu svjetlovodnu infrastrukturu kao preduvjet koji bi omogućio uvođenje naprednijih, stabilnijih i sigurnijih internet i podatkovnih usluga te početak procesa digitalizacije. Područje grada Slunja ima djelomično i nedovoljno razvijenu pasivnu, podzemnu i nadzemnu infrastrukturu, kao i nepovezanu aktivnu mrežnu infrastrukturu za uporabu komunikacijsko – informacijskih tehnologija, zbog koje postoje poteškoće u korištenju digitalnih alata i daljnjeg razvoja novih, naprednih digitalnih usluga. Kako bi se omogućio daljni razvoj, potrebno je značajno unaprijediti postojeću mrežu, kako bi se ostvarila brža, stabilnija i sigurnija povezanost s internetom. Sastavni dio razvoja infrastrukture čini unaprjeđivanje mrežne i sigurnosne infrastrukture, uspostava širokopojasne mreže te razvoj bežičnog pristupa internetu. Također, pri daljenjem razvoju i planiranu digitalizacije treba ići prema objedinjavanju usluga na razini detinacije, da iste budu unaprijed definirane, umrežene i dostupne.

Prilagođavanje infrastrukture destinacije osobama s posebnim potrebama nije uvijek moguće zbog sepcifičnosti naselja, stoga je potrebno raditi na stjecanju osnovnih znanja o komunikaciji i usluživanju osoba s različitim vrstama invaliditeta. Primjer dobre prakse su osigurana parkirna mjesta za osobe s invaliditetom i prilagođena turistička signalizacija za slijepe i slabovidne osobe. Prilikom budućih investicija veću pažnju treba posvetiti planiranju otklanjanja barijera na postojećim i budućim nogostupima, te je općenito potrebno osigurati bolju pristupačnost za osobe slabe pokretljivosti.

U gradu aktivno djeluju 3 školske ustanove, 1 predškolska ustanova, ispostava Doma zdravlja Karlovačke županije, 1 ljekarna, 1 policijska postaja, 1 DVD, 1 ispostava stanice HGSS, Pučko otvoreno učilište, knjižnica i čitaonica. Postoje 2 benzinske postaje, 2 e-punionice za automobile, 10-tak trgovina mješovitom robom, suvenirnica, prodavaonica domaćih proizvoda, poštanski ured, 2 ispostave banke, 7 bankomata te je dostupna usluga vučne službe i pomoći na cesti.

Trenutačno, najučinkovitiji oblik komunikacije je putem online kanala, prvenstveno zbog globalnog dosega i širokog spektra korisnika te nižih troškova. Destinacija Slunj Rastoke predstavljena je na službenoj stranici Turističke zajednice grada Slunja, Turističke zajednice Karlovačke županije i web stranici Hrvatske turističke zajednice. Destinacija Slunj Rastoke pojavljuje se na Facebooku, Instagramu, Twitteru, TikToku, YouTubeu, Linkedin-u. Uz aktivnosti na internetu, ne zanemaruju se ni offline kanali komunikacije. Događaji i manifestacije promoviraju se putem plakata, članaka u časopisima ili novinama, putem radio ili video spotova. Za efikasnu razmjenu informacija u području turizma, u turističkoj promociji destinacije Slunj Rastoke, Turistička zajednica koristi interaktivni digitalni sustav i mobilnu aplikaciju.

Slika 24. Kulturno povijesna cjelina grada Slunja sa Starim gradom

4. POTENCIJAL ZA RAZVOJ I PODIZANJE KVALITETE TURISTIČKIH PROIZVODA

Potencijal za razvoj i podizanje kvalitete turističkih proizvoda destinacije Slunj Rastoke značajan je i proizlazi iz njene resursne osnove te se može sažati u sljedeće:

- Proširenje i unapređenje turističkih proizvoda
- Profesionalizacija usluga i razvijanje digitalnih rješenja
- Promocija na domaćem i međunarodnom tržištu korištenjem jedinstvenih resursa, poput Rastoka, i prirodne i kulturne baštine.

Fokus na ove segmente može transformirati destinaciju Slunj Rastoke u visoko konkurentnu destinaciju s prepoznatljivim identitetom na turističkoj karti svijeta. Ako bismo promatrali potencijal kroz ključne elemente u kreiranju turističkih proizvoda destinacije, vidljivo je sljedeće:

Tablica 5. Trenutno stanje i potencijal za razvoj turističkih proizvoda

TURISTIČKI PROIZVOD	TRENUTNO STANJE	POTENCIJAL
Smještaj	• Zadovoljavajuća ponuda srednje kategoriziranih smještajnih jedinica • Nedostatak visoko kategoriziranih smještajnih jedinica • Nedostatak tematsko opredijeljenog smještaja	• Ulazaganje u podizanje kvalitete, raznovrstnosti i dostupnosti smještaja u domaćinstvu • Tematsko opredjeljenje smještaja (za obitelji, za djecu, pet friendly) • Poticanje bed&breakfast ponude • Diverzifikacija smještajnih kapaciteta (kamping turizam) • Poticanje brownfield investiranja u smještajne kapacitete • Poticanje greenfield investicija u smještajne kapacitete
Ugostiteljstvo	• Raznolika ponuda • Ograničena ponuda lokalnih proizvoda • Manji udio restorana u ugostiteljskoj ponudi • Nedostatak adekvatne radne snage • Kod većine, rad ograničen na glavnu sezonu	• Poticanje razvoja agroturizma • Poticanje povezivanja ugostitelja i lokalnih proizvođača • Organiziranje edukacijskih programa • Organiziranje gastronomskih događaja
Turističke atrakcije: kulturno povijesna ruralna cjelina Rastoke	• Autentično • Izvorno • Prirodno • Popularno • Zaštićeno kao kulturno dobro	• Daljnje promoviranje • Poticanje očuvanja • Poticanja novih i održivih aktivnosti na lokalitetu • Poticanje zajednice na uključivanje u kreiranje sadržaja na lokalitetu

Turističke atrakcije: Slunjčica	• Nedirnuto • Autentično • Izvorno • Prirodno • Zaštićena kao značajni krajobraz	• Promoviranje • Daljnje poticanje očuvanja
Turističke atrakcije: Mrežnica	• Nedirnuto • Autentično • Izvorno • Prirodno • Popularno • Zaštićena kao spomenik prirode	• Daljnje poticanje očuvanja • Promoviranje
Turističke atrakcije: Korana	• Prirodno • Izvorno • Autentično • Dobro očuvana • Nedovoljno turistički iskorištena	• Promoviranje • Poticanje očuvanja • Poticanje novih i održivih aktivnosti i sadržaja na lokalitetu
Turističke atrakcije: kulturno povijesna cjelina grada Slunja	• Izvorna • Nedovoljno sigurna • Nedovoljno održavana • Nedovoljno turistički iskorištena • Nedovoljno poznata rodna kuća Milana Neralića, rođenog Slunjanina, prvog Hrvata osvajača Olimpijske medalje • Registriran kao kulturno dobro	• Poticanje očuvanja • Ulaganje u uređenje • Uključivanje pojedinih objekata kulturno povijesne cjeline u turističku ponudu radi generiranja prihoda • Ulaganja u podizanje turističke atraktivnosti • Ulaganje u održavanje, obnovu i rekonstrukciju • Promoviranje • Brendiranje Milana Neralića • Posjetitelji zainteresirani za kulturno povijesne znamenitosti • Rodna kuća • Ljubitelji lokalne baštine
Ruševnine starog grada Slunja	• Autentična • Atraktivna • Poznata • Nedovoljno turistički iskorištena • Nedovoljno sigurna • Registrirano kao kulturno dobro	• Ulaganje u podizanje sigurnost • Ulaganje u očuvanje • Promoviranje • Ulaganje u podizanje turističke atraktivnosti • Uključivanje u turističku ponudu destinacije
Kulturno povijesna baština: ruševine starog grada Blagaja, Furjana, Kremena	• Autentična • Atraktivna • Izvorno • Nedovoljno očuvana	• Ulaganje u podizanje sigurnosti • Ulaganje u očuvanje

	• Nedovoljno poznata • Registrirani kao kulturno dobro	• Poticanje arheoloških istraživanja i valorizacije
Sakralna baština	• Izvorna • Nedovoljno poznata • Nedovoljno turistički iskorištena • Dijelom zaštićena kao kulturno dobro	• Promoviranje sakralne baštine • Poticanje novih tematskih tura radi povezivanja sakralnih objekata u rutu kulturnog turizma
Arhitektura i tradicijski obrti	• Tradicijska arhitektura • Nedovoljno iskorištena • Nedovoljno poznata • Nedovoljno očuvani tradicijski obrti	• Poticanje etnoloških istraživanja i valorizacije • Poticanje očuvanja • Promoviranje • Uključivanje u turističku ponudu destinacije
Lokalna kuhinja	• Autentični proizvodi • Prepoznatljivost	• Brendiranje • Promoviranje • Poticanje uključivanja domaćih proizvoda u ugositeljsku ponudu • Umrežavanje proizvođača i ugostitelja • Poticanje proizvođača na uključivanje u turističku ponudu destinacije
Arheološki lokaliteti	• Izvorni • Autentični • Nedovoljno očuvani • Nedovoljno poznati • Nedovoljno sigurni	• Poticanje arheoloških istraživanja i valorizacije • Poticanje očuvanja
Gorja	• Prirodno • Nedirnuto • Nedovoljno poznata • Nedovoljno sigurna	• Ulaganja u podizanje sigurnosti • Poticanje očuvanja • Promoviranje • Ulaganja u turističku signalizaciju • Ulaganje u uređenje i čišćenje staza za hodanje i planinarenje
Događaji lokalnog i regionalnog značaja	• Izvorni • Atraktivni	• Uključivanje posjetitelja • Osmišljavanje novih događaja • Poticanje očuvanja nematerijalne kulturne baštine
Događaji međunarodnog značaja	• Izvorni • Poznati • Popularni	• Umrežavanje s drugim dionicima u destinaciji
Turističke usluge	• Ustrojen TIC • Mali broj turističkih agencija • Nedovoljan angažman turističkih agencija	• Poticanje pružanja kompletne turističke usluge

Prirodna baština	• Izvorna • Autentična • Dijelom u mreži Natura 2000	• Poticanje istraživanja i valorizacije zbog razvoja održivog turizma
Javna turistička infrastruktura	• Raznovrsna • Atraktivna • Dijelom turistički iskorištena	• Razvoj nove turističke infrastrukture kroz diverzifikaciju • Povezivanje više elementa turističke infrastrukture radi stvaranja novih turističkih proizvoda • Ulaganje u kvalitetu i održivost • Generiranje novih motiva dolaska
Komunalna infrastruktura	• Dobra cestovna povezanost • Dijelom preopterećena infrastruktura tijekom sezone • Nejednako razvijena na području destinacije • Loša kvaliteta dijela cestovne mreže	• Ulaganje u vizualno uređenje destinacije • Infrastrukturna ulaganja • Sanacija i razvoj sustava odvodnje i pročišćavanja voda • Poticanje korištenja obnovljivih izvora energije
Digitalne tehnologije	• Zadovoljavajuće	• Ulaganje u širenje internetske i mobilne mreže • Razvoj dostupnosti inovativnih tehnologija • Poticanje digitalnog nomadstva
Pristupačnost destinacije	• Nedovoljna fizička pristupačnost atrakcija • Manjak komunikacijske pristupačnosti	• Ulaganje u prilagodbu dijela javne turističke infrastrukture • Realizacija edukacija o društvenoj i kognitivnoj pristupačnosti
Javne usluge i servisi	• Mnogobrojne udruge koje provode razne aktivnosti i programe • Blizina javnih usluga i servisa za lokalno stanovništvo • Nedovoljno razvijen javni prijevoz	• Poticanje usluga javnog prijevoza
Ljudski potencijali	• Nedostatak adekvatne radne snage • Sezonske oscilacije pri zapošljavanju	• Poticanje razmjena studenata i volontera kao budućeg stručnog kadra u destinaciji • Poticanje edukacija o promociji, prodaji i podizanju kvalitete usluga s ciljem ostvarenja boljih prihoda
Komunikacijske aktivnosti	• Razvijeni kanali komunikacije • Svakodnevna upotreba	• Unapređenje komunikacijskih aktivnosti prema tržištima

Izvor: primarno i sekundarno istraživanje

5. OBVEZNI POKAZATELJI ODRŽIVOSTI

Pokazatelji održivosti pružaju strukturu i smjernice kako bi turističke destinacije mogle sustavno pratiti, ocjenjivati i poboljšavati svoje održivosti, što je ključno u eri kada su održivi pristupi postali ključni za dugoročni uspjeh turizma.

U skladu s odredbama Zakona o turizmu, Plan upravljanja destinacijom mora biti temeljen na pokazateljima održivosti destinacije. Plan mora sadržavati obvezne pokazatelje održivosti destinacije, koji moraju biti utemeljeni na analizi stanja destinacije i povezani sa razvojnim smjerom.

Svrha izračuna pokazatelja održivosti je osigurati strukturu i smjernice za sustavno praćenje, ocjenjivanje i poboljšavanje održivosti destinacije, što je ključno za dugoročni uspjeh turizma na održivim principima.

Tablica 6. Popis i metodološka tablica obveznih pokazatelja održivosti koii mjere utjecaj turizma na društvene aspekte održivosti i izračun (vrijednosti) za destinaciju Slunj Rastoke za 2024. godinu

	Pokazatelj	Područje održivosti	Kod pokazatelja/ Tematsko područje	Vrijednost za destinaciju Slunj Rastoke za 2024. g.
1	Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone	društveni	ZL-1 – zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom	28,39
2	Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom	društveni	ZL-2 – zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom	43%
3	Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji	društveni	ZT-1 – Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja destinacijom	91%
4	Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom	društveni/ upravljanje	PD-1 – Pristupačnost destinacije	33,33%
5	Broj organiziranih turističkih ambulanti	društveni	SD-1 Sigurnost destinacije	0
6	Omjer potrošnje vode po turističkom noćenju u odnosu na prosječnu potrošnju vode po stalnom stanovniku destinacije (izraženo po osobi i po noćenju)	okolišni	UVR-1 – Upravljanje vodnim resursima	40%
7	Omjer količine komunalnog otpada nastale po noćenju turista i količine otpada koje generira stanovništvo u destinaciji (tone)	okolišni	GO-1 – Gospodarenje otpadom	69,40%
8	Udio zaštićenih područja u destinaciji u ukupnoj površini destinacije (ukupno i pojedinačno po kategoriji zaštite)	okolišni – priroda	BR-1 – Zaštita bioraznolikosti	0,70%
9	Omjer potrošnje električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju električne energije stalnog stanovništva destinacije	okolišni – klima	UEN-1 – Održivo upravljanje energijom	32,14
10	Uspostavljen sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika	okolišni – klima	UPK-1 – Ublažavanje i prilagodba klimatskim promjena	-

11	Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem	ekonomski	TP-1 – Turistički promet	11,338
12	Prosječna duljina boravka turista u destinaciji	ekonomski	TP-2 – Turistički promet	1,80
13	Ukupan broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (Prosjek broja zaposlenih u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u odnosu na ukupan broj zaposlenih (%))	ekonomski	PGS-1 – Poslovanje gospodarskih subjekata u turizmu	Mj. I. 12,94 II. 11,73 III. 13,99 IV. 14,69 V. 14,88 VI. 14,90 VII. 15,71 VIII. 15,43 IX. 15,04 X. 15,00 XI. 14,61 XII. 13,92
14	Poslovni prihod gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	ekonomski	PGS-2 – Poslovanje gospodarskih subjekata u turizmu/ Turistički promet	36.324.529,00 eura
15	Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija	prostorni/upravljanje	TI-1 – Turistička infrastruktura	8 zaštićenih kulturnih dobra 1 preventivno kulturno dobro 2 zaštićena prirodna dobra
16	Status implementacije aktivnosti iz plana upravljanja destinacijom	prostorni/upravljanje	OUD-1 – Održivo upravljanje destinacijom	-
17	Broj ostvarenih noćenja u smještaju u destinaciji po hektaru izrađenog građevinskog područja JLS	prostorni/upravljanje	OUP-1 – Održivo upravljanje prostorom	69,38511031

Izvor: *NN 112/2024 (27.9.2024.), Pravilnik o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma, izračun autora prema prikupljenim podacima*

5.1. Obavezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na društvene aspekte održivosti

5.1.1. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom

Pokazatelj (kod pokazatelja)	**Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone (ZL-1)**	
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazateljem se definira ukupan broj ostvarenih turističkih noćenja u destinaciji u odnosu na stotinu stalnih stanovnika u vršnom mjesecu koji se smatra glavnom turističkom sezonom što ujedno podrazumijeva i najveće opterećenje kako u kontekstu infrastrukture tako i u društvenom.
	Opis	Ovim pokazateljem se nastoji procijeniti tzv. intenzitet turizma, odnosno razina objektivnog opterećenja koju turizam u periodu glavne turističke sezone stvara po lokalno stanovništvo, ali i prostor te infrastrukturu. Valja uočiti postojanje razlike između ovog pokazatelja, koji se može smatrati objektivnim, u odnosu na različite pokazatelje dojma koji lokalno stanovništvo ima o turizma, koji se s druge strane mogu smatrati subjektivnim pokazateljima.

Metodologija izračuna pokazatelja	Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika $$pokazatelj = \frac{ukupan\ broj\ noćenja\ turista\ u\ vršnom\ mjesecu}{broj\ dana\ u\ vršnom\ mjesecu \cdot broj\ stalnih\ stanovnika\ u\ destinaciji/100}$$ Pod pojmom »vršni mjesec« misli se na mjesec u kojem je ostvaren najveći broj noćenja.			
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje			
Početna vrijednost (2024.)	**2025.**	**2026.**	**2027.**	**2028.**
28,39				

Pokazatelj (kod pokazatelja)	**Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom (ZL-2)**	
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazatelj predstavlja procjenu udjela (%) stalnih stanovnika koji su zadovoljni turizmom u destinaciji u ukupnom broju stalnih stanovnika u destinaciji
	Opis	Zadovoljstvo stanovnika razvojem turizma bitan je cilj održivog upravljanja destinacijom, pri čemu je pozitivan stav stanovnika prema razvoju turizma jedan od ključnih elemenata njegove uspješnosti. Tamo gdje turizam nije podržan može se očekivati otpor stanovnika prema infrastrukturnim ulaganjima. Dodatno, gostoljubivi domaćini jedan su od ključnih faktora u formiranju cjelokupnog zadovoljstva turista posjetom.
	Podpokazatelji	– udio lokalnog stanovništva zadovoljnih turizmom kod onih koji ostvaruju koristi od turizma – udio lokalnog stanovništva zadovoljnih turizmom kod onih koji ne ostvaruju koristi od turizma
Metodologija izračuna pokazatelja		Udio lokalnog stanovništva zadovoljnih turizmom u destinaciji računa se kao omjer broja ispitanika zadovoljnih turizmom i ukupnog broja ispitanika. Pokazatelj se računa na ukupnom skupu te zasebno na skupu ispitanika koji ostvaruju koristi od turizma i na skupu ispitanika koji ne ostvaruju koristi od turizma. Udio lokalnog stanovništva zadovoljnih turizmom i udio stanovnika koji ostvaruju koristi od turizma u destinaciji procjenjuje se pitanjima koja su definiran smjernicama za provođenje primarnih istraživanja.
Učestalost mjerenja		Svake četiri godine

Početna vrijednost (2024.)	**2028.**	**2032.**	**2036.**	**2040.**
43%				

5.1.2. Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja destinacijom

Pokazatelj (kod pokazatelja)	**Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1)**

Obilježja pokazatelja	Definicija	Procjena zadovoljstva turista koji borave u komercijalnim smještajnim objektima i jednodnevnih posjetitelja cjelokupnim boravkom u destinaciji na skali od 0 do 100. Procjena neto spremnosti na preporuku na skali od 0 do 100, posebno za turiste koji borave u komercijalnim smještajnim objektima i jednodnevne posjetitelje.
	Opis	Zadovoljni posjetitelji učinkovit su alat privlačenja novih gostiju te time i stvaranja novih radnih mjesta u destinaciji, a uz to često i dulje borave te generiraju veći prihod u odnosu na posjetitelje koji nisu zadovoljni svojim boravkom u destinaciji. Nadalje, praćenjem zadovoljstva posjetitelja mjere se i prate učinci aktivnosti na unapređenju turističkog proizvoda destinacije. Ne postoji jedinstveni standard za procjenu zadovoljstva kupaca. Zadovoljstvo je složeni pokazatelj koji se može mjeriti na različite načine, poput percepcije kvalitete, percepcije vrijednosti, i raskoraka između očekivanog i stvarnog iskustva. Primjenom različitih standarda mjerenja zadovoljstva (koji ujedno predstavljaju različite standarde na koje se kupci referiraju prilikom kupnje) i njihovim integriranjem u jedinstveni pokazatelj u skladu s validiranom metodologijom Američkog indeksa zadovoljstva klijenta (eng. American Customer Satisfaction Index – ACSI) postignut je sveobuhvatniji pristup mjerenju kvalitete cjelokupnog iskustva posjetitelja. Neto spremnost na preporuku smatra se jednim od glavnih standarda za vrednovanje iskustva korisnika proizvoda/usluga u različitim industrijama, a koristi se i za predviđanje lojalnosti kupaca. Zasniva se na pitanju o vjerojatnosti preporuke proizvoda/usluge rodbini, prijateljima i/ili kolegama. Preporuke rodbine i prijatelja (eng. word of mouth) ujedno su jedan od najvažnijih izvora informacija prilikom odabira destinacije putovanja, te u kombinaciji s pokazateljem o zadovoljstvu daje pravu sliku utiska same destinacije.
	Podpokazatelji (opcionalno)	– Udio (%) turista koji borave u ko – mercijalnim smještajnim objektima i jednodnevnih posjetitelja koji su zadovoljni boravkom u destinaciji – Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji u sezoni – Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji u predsezoni ili posezoni – Neto spremnost na preporuku destinacije u sezoni – Neto spremnost na preporuku destinacije u predsezoni ili posezoni
Metodologija izračuna pokazatelja		Vrijednost pokazatelja ZT-1 – Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja destinacijom sastoji se od: (i) vrijednosti indeksa zadovoljstva posjetitelja destinacijom i (ii) neto spremnost na preporuku destinacije Vrijednosti pokazatelja mjere se pomoću varijabli/pitanja koja su definirana smjernicama za provođenje primarnih istraživanja, donesenih od strane ministarstva nadležnog za poslove turizma.
Učestalost mjerenja		Svake četiri godine

Početna vrijednost (2024.)	**2028.**	**2032.**	**2036.**	**2040.**
91% Indeks zadovoljstva 83% neto spremnost na preporuku				

5.1.3. Pristupačnost destinacije

Pokazatelj (kod pokazatelja)	**Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom PD-1**	
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazatelj prikazuje udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom u odnosu na ukupan broj atrakcija u destinaciji prepoznatim planom upravljanja
	Opis i svrha	Atrakcije kao razlog dolaska u destinaciju mogu biti iznimno raznolike i različite dostupnosti, stoga je svrha ovog pokazatelja uvid u mogućnosti obilaska atrakcija i lokaliteta od interesa osobama s

		invaliditetom (osobama s tjelesnim, intelektualnim mentalnim i osjetilnim oštećenjem zdravlja), pri čemu se pristupačnost očituje u fizičkoj pristupačnosti i pristupačnosti informacija i komunikacija.
	Podpokazatelji	– Udio atrakcija (lokaliteta) fizički pristupačnih osobama s invaliditetom – Udio atrakcija (lokaliteta) informacijski i komunikacijski pristupačnih osobama s invaliditetom.
Metodologija izračuna pokazatelja		*EA* – broj svih evidentiranih atrakcija u destinaciji *EAP* – broj atrakcija pristupačnih osobama s invaliditetom $$Udio\ pristupačnih\ atrakcija = \frac{EAP}{EA} \times 100$$
Učestalost mjerenja		Svake dvije godine

Početna vrijednost (2024.)	**2026.**	**2028.**	**2030.**	**2032.**
33,33 %				

5.1.4. Sigurnost destinacije

Pokazatelj (kod pokazatelja)	**Broj organiziranih turističkih ambulanti (SD-1)**	
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazatelj je broj organiziranih turističkih ambulanti u svrhu provođenja mjera zdravstvene zaštite za povećani broj korisnika zdravstvene zaštite koje se pružaju turistima.
	Opis	Sukladno posebnom zakonu kojim se uređuje zdravstvena zaštita turističku ambulantu može organizirati jedinica područne (regionalne) samouprave odnosno Grad Zagreb, jedinica lokalne samouprave, turistička zajednica, druga pravna i fizička osoba koja obavlja ugostiteljsku djelatnost i/ili pruža usluge u turizmu, zdravstvena ustanova, trgovačko društvo koje obavlja zdravstvenu djelatnost ili privatni zdravstveni radnik, koji su dužni utvrditi i razdoblje rada turističke ambulante tijekom godine. Turistička ambulanta organizira se izvan mreže javne zdravstvene službe. Posebnim propisom o normativima i standardima za turističku ambulantu određeni su minimalni normativi i standardi u pogledu prostora, radnika i medicinsko-tehničke opreme koje mora ispunjavati turistička ambulanta. Zbog potrebe osiguranja provođenja mjera zdravstvene zaštite za povećani broj korisnika zdravstvene zaštite koje se pružaju turistima, jedinica područne (regionalne) samouprave odnosno Grad Zagreb, za svaku sljedeću turističku sezonu utvrđuje minimalni broj turističkih ambulanti za svoje područje na temelju broja dolazaka turista u prethodnoj godini.
	Podpokazatelj (opcionalno)	N/P
Metodologija izračuna pokazatelja		Pokazatelj je informacija o broju ambulanti u destinaciji, te se broj direktno preuzima i služi kao pokazatelj.
Učestalost mjerenja		Jednom godišnje

Početna vrijednost (2024.)	**2025.**	**2026.**	**2027.**	**2028.**
0				

5.2. Obavezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na okolišne aspekte održivosti

5.2.1. Upravljanje vodnim resursima

Pokazatelj (kod pokazatelja)		**Omjer potrošnje vode po turističkom noćenju u odnosu na prosječnu potrošnju vode po stalnom stanovniku destinacije (izraženo po osobi i po noćenju) (UVR-1)**
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazatelj je omjer ukupne količine vode isporučene u smještajnim objektima destinacije u odnosu na ukupnu potrošnju vode u destinaciji, koji daje uvid u opterećenje turizma na vodni resurs destinacije.
	Opis	Ograničavajući čimbenik razvoja turizma u pojedinim destinacijama je dostupnost vode, odnosno njena nepovoljna prostorna i vremenska raspodjela, osobito u Jadranskoj Hrvatskoj te u ljetnim mjesecima, kao i gubici vode u vodoopskrbnom sustavu. Vođenje evidencije o ukupnoj finalnoj potrošnji vode dužno je provoditi i osigurati nadležno tijelo za upravljanje vodnim resursima u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave na temelju posebnog zakona kojim se uređuje upravljanje vodama
	Podpokazatelj (opcionalno)	N/P
Metodologija izračuna pokazatelja		Pokazatelj se izračunava kao omjer (%) finalne potrošnje vode po noćenju turista (m^3) u smještajnim objektima destinacije i u odnosu na potrošnju vode po stanovniku destinacije (m^3). F_1 – ukupna finalna potrošnja vode u kućanstvima i smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem noćenja F_2 – ukupna finalna potrošnja vode u kućanstvima i smještajnim objektima kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja T_1 – broj ostvarenih turističkih noćenja u smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem noćenja T_2 – broj ostvarenih turističkih noćenja u smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja N_1 – broj dana u mjesecu s najmanjim brojem turističkih noćenja (28/29/30/31) N_2 – broj dana u mjesecu s najvećim brojem turističkih noćenja (28/29/30/31) S – broj stanovnika u destinaciji $\textit{potrošnja vode po noćenju turista} = \frac{F_2N_1 - F_1N_2}{T_2N_1 - T_1N_2}$ $\quad \textit{potrošnja vode po noćenju stanovnika} = \frac{1}{S}\left(\frac{T_2F_1 - T_1F_2}{T_2N_1 - T_1N_2}\right)$ $\textit{omjer potrošnje vode po noćenju turista i stanovnika} = \frac{\textit{potrošnja vode po noćenju turista}}{\textit{potrošnja vode po noćenju stanovništva}} \times 100$ Alternativna metoda: Anketa gospodarskih subjekata u turizmu u smještajnim objektima = norma potrošnje vode turista po noćenju / potrošnja vode
Učestalost mjerenja		Svake dvije godine

Početna vrijednost (2024.)	**2026.**	**2028.**	**2030.**	**2032.**
40%				

5.2.2. Gospodarenje otpadom

Pokazatelj (kod pokazatelja)	**Omjer količine komunalnog otpada nastale po noćenju turista i količine otpada koje generira stanovništvo u destinaciji (tone) (GO-1)**	
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazatelj prati omjer količina komunalnog otpada nastalog po noćenju turista u smještaju u usporedbi s količinama otpada koje generira stanovništvo u destinaciji (tone po stanovniku, u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja)
	Opis	Pokazateljem se prati ostvarenje veze između proizvodnje otpada u turizmu i gospodarskog rasta te uspješnost sprečavanja nastanka otpada u destinaciji. Ukazuje na okolišni aspekti rizika u turističkim destinacijama gdje nedovoljno adekvatna infrastruktura gospodarenja otpadom u kombinaciji sa povećanom turističkom aktivnosti može ugroziti konkurentnost turističke destinacije. Pokazatelj je važan za atraktivnost destinacije i u slučaju neuređenog ili preopterećenog (prekapacitiranog) sustava gospodarenja otpadom što predstavlja ograničavajući čimbenik razvoja destinacije. Noćenja turista jesu svaka registrirana noć osobe (turista) u objektu koji pruža uslugu smještaja (prijavljena noćenja u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju u sustavu eVisitor). Komunalni otpad je miješani komunalni otpad i odvojeno sakupljeni otpad. Javna usluga sakupljanja komunalnog otpada podrazumijeva prikupljanje komunalnog otpada na području pružanja javne usluge putem spremnika od pojedinog korisnika i prijevoz i predaju tog otpada ovlaštenoj osobi za obradu takvoga otpada.
	Podpokazatelj (opcionalno)	N/P
Metodologija izračuna pokazatelja		Pokazatelj se izračunava kao omjer količine otpada nastalog po noćenju turista u smještaju u odnosu na ukupne količine komunalnog otpada nastale u destinaciji u mjesecima s najnižom i najvišom turističkom aktivnosti F_1 – ukupne količine komunalnog otpada nastalog u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem noćenja (tone) F_2 – ukupne količine komunalnog otpada nastalog u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja T_1 – broj ostvarenih turističkih noćenja u smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem noćenja T_2 – broj ostvarenih turističkih noćenja u smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja S – broj stanovnika u destinaciji N_1 – broj dana u mjesecu s najmanjim brojem turističkih noćenja (28/29/30/31) N_2 – broj dana u mjesecu s najvećim brojem turističkih noćenja (28/29/30/31) W_{TN} – količina otpada po turističkom noćenju, $$W_{TN} = \frac{F_2N_1 - F_1N_2}{T_2N_1 - T_1N_2}$$ W_{RN} – količina otpada po noćenju stanovnika, $$W_{RN} = \frac{1}{S}\left(\frac{T_2F_1 - T_1F_2}{T_2N_1 - T_1N_2}\right)$$ W_T – količina otpada nastalog zbog noćenja turizma u vremenskom intervalu (mjesec s najvećim brojem noćenja). Izračunava se kao umnožak broja noćenja u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja (T2) i količine otpada po turističkom noćenju (W_{TN}), $$W_T = T_2 \times W_{TN}.$$ W_R – količina otpada od lokalnog stanovništva u destinaciji u vremenskom intervalu (mjesec s najvećim brojem noćenja). Izračunava se kao umnožak broja stanovnika (S), broja dana u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja (N2)i količine otpada po noćenju stanovnika (W_{RN}), $$W_R = S \times N_2 \times W_{RN}.$$

	$$\text{omjer količine komunalnog otpada koji su proizveli turist u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju i lokalno stanovništvo (za promatrani period)} = \frac{W_T}{W_R}$$
Učestalost mjerenja	Svake dvije godine

Početna vrijednost (2024.)	**2026.**	**2028.**	**2030.**	**2032.**
69,40				

5.2.3. Zaštita bioraznolikosti

Pokazatelj (kod pokazatelja)	**Udio zaštićenih područja u destinaciji u ukupnoj površini destinacije (ukupno i pojedinačno po kategoriji zaštite) (BR-1)**	
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazateljem se definira udio zaštićenih prirodnih područja (dalje u tekstu: ZPP) (kopnenih i morskih) i područja ekološke mreže Natura 2000, u ukupnoj površini destinacije (jedan ili više JLS-ova), te njihova struktura prema kategoriji zaštite.
	Opis	Turizam zasnovan na prirodi brzo raste, a jedan od ključnih faktora za iskustvo posjetitelja je kvaliteta okoliša. Bioraznolika područja privlače turiste, posebno ona s infrastrukturom koja omogućava pristupačnost. Očuvanje kopnene i morske bioraznolikosti ključno je za očuvanje značajnih ekonomskih koristi koje države ostvaruju od turizma. Udio zaštićenih područja ukazuje na aktivnosti vezane za očuvanje bioraznolikosti te na očuvanje, obnovu i održivu upotrebu ekosustava i njihovih usluga.
	Podpokazatelji (opcionalno)	– udio zaštićenih prirodnih područja i područja ekološke mreže Natura 2000 u ukupnoj površini destinaciji – kategorije zaštićenih prirodnih područja u destinaciji
Metodologija izračuna pokazatelja		Pokazatelj se izračunava kao udio površina zaštićenih područja u destinaciji u odnosu na ukupnu površinu destinacije i prema kategorijama zaštite temeljem zakona kojim se uređuje zaštita prirode
Učestalost mjerenja		Svake četiri godine

Početna vrijednost (2024.)	**2028.**	**2032.**	**2036.**	**2040.**
0,70				

5.2.4. Održivo upravljanje energijom

Pokazatelj (kod pokazatelja)	**Omjer potrošnje električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju električne energije stalnog stanovništva destinacije (UEN-1)**	
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazatelj je omjer ukupne količine električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju električne energije stalnog stanovništva destinacije, a temelji se na sezonalnosti potrošnje.
	Opis	Ovaj pokazatelj daje uvid u opterećenje energetske infrastrukture i potrebe implementacije održivih oblika energije. S obzirom na intenzivnu potrebu za energijom tijekom visoke sezone, posebice u Jadranskoj Hrvatskoj, važno je razmotriti stvarno opterećenje.
	Podpokazatelj (opcionalno)	N/P
Metodologija izračuna pokazatelja		Pokazatelj se izračunava kao omjer finalne potrošnje el. energije po noćenju turista (kWh) u smještajnim objektima u odnosu na potrošnju el. energije po stanovniku destinacije (kWh). F_1 – ukupna finalna potrošnja el. energije u kućanstvima i smještajnim objektima u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najmanje ostvarenim brojem noćenja F_2 – ukupna finalna potrošnja el. energije kućanstvima i smještajnim objektima u destinaciji kalendarskom mjesecu s najviše ostvarenih noćenja T_1 – broj ostvarenih turističkih noćenja u smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najmanjim ostvarenim brojem noćenja T_2 – broj ostvarenih turističkih noćenja u smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najvećim ostvarenim brojem noćenja S – broj stanovnika u destinaciji N_1 – broj dana u mjesecu s najmanjim brojem turističkih noćenja (28/29/30/31) N_2 – broj dana u mjesecu s najvećim brojem turističkih noćenja (28/29/30/31) $\textit{potrošnja el. energije po noćenju turista} = \frac{F_2N_1 - F_1N_2}{T_2N_1 - T_1N_2}$ $\quad \textit{potrošnja el. energije po noćenju stanovnika} = \frac{1}{S}\left(\frac{T_2F_1 - T_1F_2}{T_2N_1 - T_1N_2}\right)$ $\textit{omjer potrošnje el. energije po noćenju turista i stanovnika} = \frac{\textit{potrošnja el. energije po noćenju turista}}{\textit{potrošnja el. energije po noćenju stanovnika}} \times 100$
Učestalost mjerenja		Svake četiri godine

Početna vrijednost (2024.)	2028.	2032.	2036.	2040.
32,14				

5.2.5. Ublažavanje i prilagodba klimatskim promjenama

Pokazatelj (kod pokazatelja)	**Uspostavljen sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika (UPK-1)**	
Pokazatelj	Definicija	Pokazateljem se utvrđuje postoji li u destinaciji sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika

	Opis	Članak 7. Pariškog sporazuma postavlja globalni cilj »poboljšanja sposobnosti prilagodbe, jačanja otpornosti i smanjenja ranjivosti na klimatske promjene«. Provedba nacionalnih i lokalnih planova prilagodbe, izgradnja kapaciteta i tehnologije te povećani financijski tokovi navedeni su kao ključni alati za provedbu aktivnosti prilagodbe. Sektor turizma je jedan od pet najranjivijih sektora na klimatske promjene. Stoga je uspostava sustava za procjenu izloženosti, otpornosti i rizika te provedbu mjera za prilagodbu klimatskim promjenama na svim razinama ključna za održivost turizma kao ključne gospodarske grane u Republici Hrvatskoj. Strategija prilagodbe klimatskim promjenama u Republici Hrvatskoj za razdoblje do 2040. godine s pogledom na 2070. godinu (NN 46/20) i Zakon o klimatskim promjenama i zaštiti ozonskog sloja (NN 127/19) reguliraju pitanje prilagodbe klimatskim promjenama u Republici Hrvatskoj.
	Podpokazatelji (opcionalno)	– N/P
Metodologija izračuna pokazatelja		Pokazatelj je informacija o tome je li destinacija donijela dokumente (strategiju i/ili plan i/ili program) te koji je napredak/udio mjera u provedbi i/ili implementiranih mjera za prilagodbu i ublažavanje klimatskih promjena i procjenu rizika – DA/NE/ udio mjera u provedbi i/ili implementiranih
Učestalost mjerenja		Svake dvije godine

Početna vrijednost (2024.)	**2026.**	**2028.**	**2030.**	**2032.**
-				

5.3. Obvezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na ekonomske aspekte održivosti

5.3.1. Turistički promet

Pokazatelj (kod pokazatelja)	**Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem (TP-1)**	
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazateljem se definira ukupan broj dolazaka turista u destinaciji u mjesecu koji se smatra glavnom turističkom sezonom temeljem broja ostvarenih noćenja što ujedno podrazumijeva i najveće opterećenje kako u kontekstu infrastrukture tako i u društvenom kontekstu.
	Opis	Priljev posjetitelja u turističku destinaciju predstavlja obvezni uzrok potrebe za upravljanjem održivošću destinacije. S obzirom na činjenicu da turizam predstavlja uglavnom sezonalnu aktivnost, ovim pokazateljem svakako valja uzeti u obzir razlike u priljevu posjetitelja unutar i van turističke sezone, pri čemu je priljev posjetitelja u periodu glavne, odnosno visoke turističke sezone najrelevantniji podatak za upravljanje održivošću destinacije.
Metodologija izračuna pokazatelja		Pokazatelj je informacija o ukupnom broju dolazaka turista u destinaciji u mjesecu s najvećim brojem ostvarenih dolazaka, te se broj direktno preuzima iz sustava eVisitor i služi kao pokazatelj.
Učestalost mjerenja		Jednom godišnje

Početna vrijednost (2024.)	**2025.**	**2026.**	**2027.**	**2028.**
11.338				

Pokazatelj (kod pokazatelja)	**Prosječna duljina boravka turista u destinaciji (TP-2)**	
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazateljem se definira prosječan broj noćenja koje jedan turist ostvari u destinaciji.
	Opis	Duljina boravka, odnosno prosječan broj noćenja koje turisti ostvaruju u destinaciji se može smatrati relevantnom informacijom za upravljanje destinacijom, poglavito u kontekstu suvremenih trendova skraćenja duljine boravka, ali i s aspekta upravljanja ljudskim potencijalima potrebnim za održavanje ujednačene razine pružanja sveobuhvatne turističke usluge što se posebno odnosi na segment smještaja.
	Podpokazatelji (opcionalno)	– Prosječna duljina boravka turista u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem ostvarenih turističkih noćenja – Prosječna duljina boravka turista u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem ostvarenih turističkih noćenja – Prosječna duljina boravka turista u destinaciji u komercijalnom smještaju – Prosječna duljina boravka turista u destinaciji u nekomercijalnom smještaju
Metodologija izračuna pokazatelja		Prosječna duljina boravka turista u destinaciji $= \frac{\text{Ukupan broj registriranih noćenja u destinaciji}}{\text{Ukupan broj dolazaka turista u destinaciju}}$
Učestalost mjerenja		Jednom godišnje

Početna vrijednost (2024.)	**2025.**	**2026.**	**2027.**	**2028.**
1,80				

5.3.2. Poslovanje gospodarskih subjekata u turizmu

Pokazatelj (kod pokazatelja)	**Broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (PGS-1)**	
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazateljem se definira ukupan broj zaposlenih na mjesečnoj razini u području I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane sukladno važećoj nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (dalje u tekstu: NKD)
	Opis	Budući da rad predstavlja obvezni proizvodni čimbenik uslužnih djelatnosti, izravno povezan s isporukom turističkog proizvoda odnosno usluge, povećanje ili smanjenje ukupnog broja zaposlenih osoba u središnjim turističkim djelatnostima (pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane) može posredno ukazivati na poboljšanje odnosno pogoršanje poslovanja gospodarskih subjekata općenito u svim turističkim djelatnostima.
	Podpokazatelji (opcionalno)	– Broj zaposlenih u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane prema satima rada – Broj zaposlenih u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane po spolu, godišnji prosjek – Prosjek broja zaposlenih u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u odnosu na ukupan broj zaposlenih (%)
Metodologija izračuna pokazatelja		Podaci se preuzimaju iz službenih administrativnih izvora
Učestalost mjerenja		Jednom godišnje

Početna vrijednost (2024.)	**2025.**	**2026.**	**2027.**	**2028.**
Prosjek broja zaposlenih u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u odnosu na ukupan broj zaposlenih Mjesec (%) I. 12,94 II. 11,73 III. 13,99 IV. 14,69 V. 14,88 VI. 14,90 VII. 15,71 VIII. 15,43 IX. 15,04 X. 15,00 XI. 14,61 XII. 13,92				

Pokazatelj (kod pokazatelja)	**Poslovni prihod gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (PGS-2)**	
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazateljem se definira poslovni prihod gospodarskih subjekata ostvaren tijekom godine u području I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane sukladno važećem NKD-u
	Opis	Poslovni prihod izravno je povezan sa sposobnosti gospodarskih subjekata da isporuče turistički proizvod odnosno uslugu, pri čemu promjena u vremenu odnosno povećanje ili smanjenje poslovnog prihoda može ukazivati na poboljšanje odnosno pogoršanje poslovnog položaja gospodarskih subjekata uslijed internih ili eksternih razloga, ali i neizravno upućivati na položaj gospodarskih subjekata u svim turističkim djelatnostima na razini destinacije.
	Podpokazatelji (opcionalno)	– dodana vrijednost gospodarskih subjekata registriranih na području destinacije ostvarena tijekom godine – bruto dobit/gubitak gospodarskih djelatnosti registriranih na području destinacije ostvaren tijekom godine
Metodologija izračuna pokazatelja	Podaci će na zahtjev biti dostupni u Ministarstvu	
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje	

Početna vrijednost (2024.)	**2025.**	**2026.**	**2027.**	**2028.**
36.324.529,00 eura				

5.4. Obvezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na prostorne aspekte održivosti destinacije i organizaciju turizma

5.4.1. Turistička infrastruktura

Pokazatelj (kod pokazatelja)	**Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija (TI-1)**	
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazateljem se vrši identifikacija i kategorizacija turističkih resursa na području destinacije, uključujući prirodne (parkovi, rezervati, pejzaži) i kulturno-povijesne/antropogene atrakcije (povijesni lokaliteti, muzeji, spomenici, nematerijalna baština).
	Opis	Identifikacija i kategorizacija turističkih resursa ključna je za razvoj održivog turizma jer omogućava efikasno upravljanje i očuvanje prirodnih i kulturnih resursa. Pruža temelj za kreiranje ciljanih marketinških strategija koje ističu jedinstvene atribute destinacije, privlačeći time odgovarajuće turiste. Osim toga, pomaže lokalnim zajednicama da razumiju i vrednuju svoju baštinu, potičući lokalno sudjelovanje i osvještavanje važnosti očuvanja tih resursa za buduće generacije.
	Podpokazatelji (opcionalno)	– popisi kulturnih dobara (opcionalno, uključujući procjenu i naznaku ranjivosti) – identifikacija i popisivanje nematerijalne kulturne baštine – popis lokaliteta i dobara prirodne baštine s naznakom vrste, stanja očuvanja i ranjivosti.
Metodologija izračuna pokazatelja		
Učestalost mjerenja		Jednom godišnje

Početna vrijednost (2024.)	
Popis i vrsta zaštićenih kulturnih dobara	Rastoke - kulturno povijesna cjelina Kulturno povijesna cjelina grada Slunja Ruševine starog grada Slunja - nepokretna pojedinačna Ruševine utvrde Furjan - nepokretna pojedinačna Ruševine starog grada Blagaja - nepokretna pojedinačna Ruševine starog grada Kremena - nepokretna pojedinačna Crkva sv. Trojstva - nepokretna pojedinačna Crkva sv. Arhanđela Mihajla - nepokretna pojedinačna
Popis i vrsta kulturnog dobra nacionalnog značaja	-
Popis i vrsta preventivno zaštićenih dobara	Kapela sv. Marije Magdalene - nepokretna pojedinačna
Popis i kategorija zaštićenih prirodnih područja u RH	Slunjčica - Značajni krajobraz Mrežnica - Spomenik prirode
2025.	
Popis i vrsta zaštićenih kulturnih dobara	
Popis i vrsta kulturnog dobra nacionalnog značaja	
Popis i vrsta preventivno zaštićenih dobara	
Popis i kategorija zaštićenih prirodnih područja u RH	

2026.	
Popis i vrsta zaštićenih kulturnih dobara	
Popis i vrsta kulturnog dobra nacionalnog značaja	
Popis i vrsta preventivno zaštićenih dobara	
Popis i kategorija zaštićenih prirodnih područja u RH	
2027.	
Popis i vrsta zaštićenih kulturnih dobara	
Popis i vrsta kulturnog dobra nacionalnog značaja	
Popis i vrsta preventivno zaštićenih dobara	
Popis i kategorija zaštićenih prirodnih područja u RH	
2028.	
Popis i vrsta zaštićenih kulturnih dobara	
Popis i vrsta kulturnog dobra nacionalnog značaja	
Popis i vrsta preventivno zaštićenih dobara	
Popis i kategorija zaštićenih prirodnih područja u RH	

5.4.2. Održivo upravljanje destinacijom

Pokazatelj (kod pokazatelja)	**Status implementacije aktivnosti iz plana upravljanja destinacijom (OUD -1)**				
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazatelj je definiran kao praćenje statusa implementacije Plana upravljanja, pri čemu je polazište terminski plan aktivnosti i njihove implementacije			
	Opis i svrha	Postojanje Plana upravljanja preduvjet je destinacijskog razvoja za sva odredišta u Hrvatskoj, stoga je uspješna implementacija aktivnosti iz Plana polazište za održivo upravljanje destinacijom, te praćenja stanja upravljačkih aktivnosti.			
	Podpokazatelji (opcinalno)	– Objavljeni dokument strategije i/ili akcijskog plana destinacije. – Strategija/plan su jasno vidljivi i dostupni online. – Udio implementiranih aktivnosti iz plana (Implementirana aktivnost je aktivnost koja je u potpunosti provedena, završena, te postoje informacije u učinku iste)			
Metodologija izračuna pokazatelja		Omjer implementiranih aktivnosti / ukupni broj aktivnosti definiranih Planom X 100 Implementirane aktivnosti su one koje su u potpunosti završene, te za njih postoje mjerljivi rezultati provedbe.			
Učestalost mjerenja		Jednom godišnje			
Početna vrijednost (2024.)	**2025.**	**2026.**	**2027.**	**2028.**	
0					

5.4.3. Održivo upravljanje prostorom

Pokazatelj (kod pokazatelja)		Broj ostvarenih noćenja u smještajnim objektima destinacije po hektaru izrađenog građevinskog područja JLS (OUP-1)
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazateljem se definira ukupan broj ostvarenih noćenja u smještaju destinacije unutar godine dana po izgrađenom hektaru zona stambene i ugostiteljsko-turističke namjene.
	Opis	S obzirom da se turistička aktivnost može gotovo isključivo odvijati u zonama stanovanja (S) i zonama mješovite namjene (M1), te u zonama predviđenima za odvijanje ugostiteljsko-turističke namjene (T), sve druge građevinske zone nisu uključene u analizu. Nadalje, pritisak koji proizlazi iz korištenja prostora može se isključivo evidentirati kao pritisak na već izgrađena područja, te stoga u izračun ne ulaze planirana(neizgrađena) područja. U konačnici pritisak bi bilo poželjno evidentirati na godišnjoj razini, ali i na razini tromjesečja, da bi se utvrdilo pritisak u najopterećenijem dijelu godine.
	Podpokazatelji (opcionalno)	-
Metodologija izračuna pokazatelja		T_N – broj turističkih noćenja unutar destinacije ostvarenih u jednoj godini P_S – površina izgrađenog građevinskog zemljišta u zonama stanovanja (ha) P_M – površina izgrađenog građevinskog zemljišta u zonama mješovite namjene ((pretežito stambene namjene) (ha) P_T – površina izgrađenog građevinskog zemljišta u zonama predviđenim za odvijanje ugostiteljsko-turističke aktivnosti $\textit{broj turističkih noćenja u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju po izgrađenoj građevinskoj površini} = \frac{T_N}{P_S + P_M + P_T}$
Učestalost mjerenja		Svake dvije godine

Početna vrijednost (2024.)	2025.	2026.	2027.	2028.
69,38511031				

6. RAZVOJNI SMJER S MJERAMA I AKTIVNOSTIMA

6.1. Swot analiza

SWOT analiza predstavlja analizu postojećih čimbenika (snage i slabosti) i budućih čimbenika (prilike i prijetnje) analize. Snage i slabosti se odnose na postojeću destinaciju, dok se prilike i prijetnje odnose na vanjski kontekst, koji utječe na buduću razvoj destinacije Slunj Rastoke. Svrha SWOT analize je utvrditi perspektivu za buduće djelovanje na temelju karakteristika položaja u kojem se destinacija Slunj Rastoke trenutačno nalazi.

Tablica 7. SWOT analiza

SNAGE	SLABOSTI
- Sačuvana prirodna raznolikost i očuvanost prirode destinacije Slunj Rastoke - Bogatstvo šumske infrastrukture - Bogata povijest i kulturna baština - Očuvanost izvorne povijesne urbanističke osnove - Postojanje zaštićene prirodne i kulturne baštine - Relativno dobra pokrivenost osnovnom infrastrukturom za vodoopskrbu, elektroopskrbu, sustavom pošte i telekomunikacija što uvelike olakšava daljnji razvoj - Veliki udio zelene infrastrukture - Mali udio sive infrastrukture - Cestovna povezanost - Velik i dobro očuvan prostor i okoliš - Prirodne i krajobrazne ljepote - Prirodno bogatstvo vode - Dobri klimatski uvjeti - Postojanje infrastrukture za primarnu zdravstvenu zaštitu - Povoljni uvjeti za razvoj seoskog turizma i ekološke poljoprivrede - Turistički kapaciteti - Aktivna uloga više dionika u organizaciji i upravljanju - Prepoznatljivi festivali (Modem, Bearstone) - Iskustvo u programima financiranim od strane EU	- Vrlo mala prosječna gustoća naseljenosti te rijetka i neravnomjerna naseljenost otežavaju kolektivni daljnji razvoj grada Slunja, tj. destinacije Slunj Rastoke - Ograničenju razvoja pridonose i demografski trendovi - visoka starost stanovništva, nedostatak mladog, radno sposobnog stanovništva, slaba obrazovna struktura - Nedovoljno valorizirana kulturna baština i prirodne vrijednosti destinacije Slunj Rastoke - Nedovoljno razvijena i neiskorištena poljoprivredna djelatnost - Neusklađenost pojedinih subjekata (razlike u kvaliteti smještaja / usluga) - Nedostatno razvijeno gospodarstvo - Nedostatan proračun grada Slunja za bržu revitalizaciju - Nesređeni imovinsko-pravni odnosi - Niska razina gospodarskih aktivnosti - Problemi u vodoopskrbi, zastarjela vodovodna mreža, gubici vode - Nedostatna razina razvijenosti komunalnih usluga koja utječe na zaštitu okoliša - Nepostojanje infrastrukture za odvodnju i pročišćavanje otpadnih i oborinskih voda - Nedostatak stručnih i organizacijskih kapaciteta - Nedovoljno razvijena turistička infrastruktura u gradu Slunju - Nedostatak sadržaja u gradu Slunju - Nerazvijeno i nedostatno korištenje obnovljivih izvora energije - Siva ekonomija (rad na crno)

PRILIKE	PRIJETNJE
- Digitalizacija - Informiranje, lociranje i uključivanje lokalnih proizvođača u razvojne aktivnosti - Dobri uvjeti i potencijal za razvoj svih oblika ruralnog turizma i usluga; - Razvoj društvene infrastrukture kao osnove za demografsku obnovu, odnosno osnove za daljnji održivi razvoj prostora - Potencijal razvoja i prezentacije svih oblika turizma utemeljenog na prirodnim i kulturnim resursima - Potencijal razvoja poduzetništva u svrhu daljnjeg održivog razvoja - Potencijal razvoja poljoprivrede, posebno one s dodanom vrijednosti poput ekološke poljoprivrede - Uključivanje stanovništva u procese planiranja što povećava šanse za postizanje održivosti razvoja destinacije Slunj Rastoke - Rastuća potražnja za turističkim proizvodima koji se temelje na prirodnim vrijednostima - Raspoloživost EU fondova - Uključivanje u županijske inicijative i programe - Obnova postojećih atrakcija - Sanacija i razvoj sustava odvodnje i pročišćavanja - Prilagođavanje suvremenim tržišnim trendovima - Razvoj selektivnih oblika turizma - Gografski položaj destinacije Slunj Rastoke (blizina Nacionanog parka Plitvička jezera, Zagreba i susjednih zemalja) - Gastronomska tradicija slunjskog područja - Potencijal kulturnih, zabavnih, sportskih i zdravstvenih događanja	- Društveno-gospodarska situacija koja ograničava održivi razvoj te ujedno doprinosi negativnim demografskim trendovima - Nedovoljno ulaganje u Jedinice lokalne samouprave od strane Republike Hrvatske - Preveliko iskorištavanje prirodnih bogatstava - Ugroženost kulturnih i tradicijskih vrijednosti - Pojava klimatskih nepogoda u vidu intenzivnih oborina i povećane temperature zraka - Otežana provedba projekata zbog nesređenih imovinsko-pravnih odnosa ili privatnog vlasništva te prijetnja od urušavanja - Razvojni pritisci urbanizacije, izgradnje infrastrukture, eksploatacije šuma te intenzivne poljoprivredne proizvodnje, koji vode degradacijama krajobraza - Nepovoljno okruženje za mala tradicijska poljoprivredna gospodarstva, prvenstveno otežani plasman proizvoda i postizanje prepoznatljivosti - Ugroženost kulturnog identiteta Grada - Nedostatak javno-privatnih suradnji u poslovnoj praksi - Gospodarska kriza - Nedostatan privatna ulaganja u turizma - Nedovoljno promoviranje turističke atrakcije - Nemogućnost obnove i modernizacije postojećih atrakcija dovodi do propadanja istih - Izostanak ulaganja u turistički sektor - Nerazumijevanje tržišnih trendova na razini upravnih tijela i gospodarstva - Nedostatak poticajnih mjera za edukacije dovodi do stagnacije te slabe kvalitete pružanja usluga - Nerazumijevanje potreba turista

Izvor: primarno i sekundarno istraživanje

6.2. Identifikacija općih načela i ciljeva turizma

Da bi se uspješno planiralo u turističkim destinacijama, a posljedično i uspješno upravljalo marketingom, potrebno je proći zadane zadatke. Ujedno, unutar planiranja, kao finalni proizvod, trebala bi svaka turistička destinacija za područje za koje je osnovana, ili na kojem se rasprostire, imati izrađen strateški marketing plan. U svakoj destinaciji postoji cijeli niz osoba koje svojom funkcijom ili djelovanjem određuju razvoj destinacije, pa i samo upravljanje marketingom destinacije. Svi uključeni imaju različite interese i na različit način vide i marketing destinacije. Kunst razvojne dionike turističke destinacije svrstava u četiri skupine:

- ambasadori razvoja – smatraju da je dinamiziranje turističkog razvoja i povećanje gospodarskih učinaka turizma jedan od prioritetnih zadataka gospodarskog razvoja turističke destinacije te svojim djelovanjem mogu utjecati na implementaciju i kontrolu zaključaka strateških planskih dokumenata;

- zagovornici razvoja – smatraju da bi ubrzavanje turističkog razvoja i povećanje gospodarskih učinaka turizma trebao biti gospodarski prioritet za turističku destinaciju, ali i da (oni sami) imaju vrlo malen utjecaj na implementaciju zaključaka i preporuka strateških planskih dokumenata;
- latentni dionici – ne pridaju veliku važnost implementaciji strateških planskih dokumenta, ali pravilno potaknuti, mogu utjecati na razvoj turizma u turističkoj destinaciji;
- indiferentni dionici – ne pridaju nikakvu važnost implementaciji zaključaka strateških planskih dokumenata. Nadalje, unatoč potencijalnom utjecaju koji mogu imati na razvoj turizma, na njih je izuzetno teško utjecati, u smislu da bi turizam počeli tretirati kao svoj razvojni prioritet.

Iako je zakon propisao da turističke zajednice upravljaju destinacijom, pa samim time i marketingom turističke destinacije, neupitno je da ograničenja koja su postavljena istim, i drugim zakonskim okvirima, ne omogućavaju turističkim zajednicama u Hrvatskoj da se svrstaju u ambasadore razvoja, već u skladu s mogućnostima najdalje u skupinu zagovornika razvoja, s obzirom na to da imaju vrlo mali ili nikakav utjecaj na implementaciju strateških planova. Međutim, da bi se marketinški upravljalo turističkom destinacijom, potrebno je postići interni konsenzus svih dionika razvoja turizma na području turističke destinacije i omogućiti utvrđivanje temeljnih razvojnih vrijednosti koje se uobičajeno odnose na pozitivne učinke turizma u destinaciji: ekonomske, društveno-kulturne i environmentalističke. Temeljne vrijednosti turističke destinacije su uobičajeno dugoročne, međutim potrebno ih je redovno propitivati i redefinirati u korist aktualnih trendova na turističkom tržištu i očekivanja od razvoja turizma.

Ciljevi turističke destinacije predstavljaju rezultate koji se žele postići. Ciljevi se uvijek definiraju na temelju provedene detaljne analize potencijalnog turističkog tržišta, te u suradnji s lokalnim dionicima u destinaciji, na temelju rezultata SWOT i/ili ostalih analiza, te se definira nova razvojna vizija iz koje proizlaze i strateški razvojni ciljevi, odnosno prostorna i programska koncepcija turističkog razvoja. Utvrđeni razvojni ciljevi ne smiju biti u sukobu s temeljnim razvojnim vrijednostima turističke destinacije.

Razvoj turizma ima izuzetno značenje za destinaciju Slunj Rastoke jer ima multiplikativne efektena gospodarske, socijalne, kulturne i sve ostale aspekte života u destinaciji. Destinacija Slunj Rastoke je postavila svoj razvoj prema resursima kojima raspolaže, a koji se najvećim svojim dijelom odnose na održiv razvoj turizma te bi navedeni smjer trebala razvijati u budućnosti, s naglaskom na održivost kako razvoja turizma, tako i svih ostalih turističkih aktivnosti.

6.2.1. Analiza tržišta

Istraživanje Instituta za turizam TOMAS Hrvatska 2022./2023. nacionalno je istraživanje obilježja turističke potražnje, koje je provedeno na području Hrvatske, i koje je obuhvatilo turističku potražnju u razdoblju od lipnja 2022. do lipnja 2023. godine. Istraživanje je provedeno na uzorku od 14.632 ispitanika koji su boravili u smještajnim objektima u 148 mjesta diljem Hrvatske. Obuhvaćeni su domaći turisti i turisti s 19 najvažnijih emitivnih tržišta.

Prosječna starost turista koji su od lipnja 2022. do lipnja 2023. godine boravili u nekoj od destinacija u Hrvatskoj, iznosila je 42 godine. Turisti koji borave na području kontinentalne Hrvatske, u prosjeku su jednu godinu stariji (43 godine) od onih koji borave u Jadranskoj Hrvatskoj (42 godine). Većina turista (60%) srednje je životne dobi (30 do 49 godina), 15% je mlađe od 30, a 25% starije od 50 godina. Gosti srednje životne dobi zastupljeniji su u Jadranskoj Hrvatskoj u odnosu na kontinentalnu Hrvatsku u kojoj su nešto zastupljeniji oni mlađi od 30 i stariji od 50 godina. S obzirom na zemlju porijekla, najmlađi gosti u prosjeku dolaze iz Španjolske i azijskih zemalja (38 godina), dok su gosti iz Njemačke i Austrije (44 godina) nešto stariji od prosjeka. S obzirom na glavni motiv putovanja, najmlađi gosti (prosječno 34 godine) su oni motivirani zabavom i festivalima te manifestacijama i događanjima. Prosječno najstariji gosti (52 godine) su oni motivirani zdravstvenim razlozima, među kojima je i najveći udio gostiju starijih od 50 godina (65%). Prema starosti slijede gosti motivirani upoznavanjem sela i ruralnih područja, čija je prosječna dob 51 godinu (52% gostiju iz ove skupine je starije od 50 godina).

Fakultetsko obrazovanje ima 42% turista u Hrvatskoj, 41% u Jadranskoj Hrvatskoj i 45% u kontinentalnoj Hrvatskoj. Obrazovaniji gosti zastupljeniji su među gostima hotela više kategorije (u hotelima s 4* i 5* je 55% fakultetski obrazovanih gostiju) te među gostima iz SAD-a, skandinavskih zemalja, Ujedinjenog Kraljevstva i Španjolske.

Gotovo dvije trećine gostiju u promatranom razdoblju je imalo mjesečna primanja kućanstva viša od 3.000 eura (64%). Kontinentalna Hrvatska zabilježila je značajno manji udio gostiju s višim primanjima (46%) u odnosu na Jadransku Hrvatsku (65%). Gosti s prosječno najvišim primanjima kućanstva dolaze iz Belgije, Nizozemske, skandinavskih zemalja, Švicarske i SAD-a (najmanje 86% turista s tih tržišta ima mjesečna primanja kućanstva viša od 3.000 eura). S obzirom na glavni motiv putovanja, najviši udio gostiju s primanjima kućanstva iznad 3.000 eura je među onima koji su motivirani razgledavanjem (touring, sightseeing) te kulturom i umjetnošću. Najmanji je udio gostiju s primanjima kućanstva iznad 3.000 eura među onima koji su doputovali zbog zdravstvenih razloga ili su motivirani zabavom i posjetom festivalima (37%).

Kontinentalna Hrvatska najčešće se posjećuje u pratnji partnera (39%), a zatim bez pratnje (34%).

U kontinentalnoj Hrvatskoj, svaki drugi gost dolazi zbog odmora, a slijedi posao (22%) te posjet rodbini i prijateljima (14%). Na poslovno putovanje gosti odlaze ponajprije zbog poslovnih sastanaka (60%), slijede konferencije (16%), seminari (12%), team building (5%) te insentiv, motivacijsko ili nagradno putovanje (1%).

Ispitanicima kojima je primarni motiv dolaska u destinaciju bio odmor, bilo je dodatno ponuđeno četrnaest odmorišnih motiva od kojih su mogli odabrati najviše tri. Prema zastupljenosti, prvih 10 najvažnijih motiva dolaska u kontinentalnu Hrvatsku prema zastupljenosti su:

1. Gradovi (city break) 23,1 %
2. Posao 22,0 %
3. Priroda 20,0 %
4. Posjet rodbini i prijateljima 14,3 %
5. Kultura i umjetnost 13,4 %
6. Touring/sightseeing 12,9 %
7. Gastronomija 11,0 %
8. Wellness/toplice 9,1 %
9. Zdravstveni razlozi 7,9 %
10. Sela/ruralno područje 7,8 %

Najvažniji motivi dolaska u kontinentalnu Hrvatsku su city break (23%), posao (22%) i priroda (20%). Gastronomiju je kao motiv navelo 11% gostiju. Važnost pojedinih motiva značajno se razlikuje prema regijama kontinentalne Hrvatske.

Glavni izvor informacija turistima je internet, na kojeg se oslanja 59% gostiju, slijede preporuke rodbine i prijatelja, na koje se oslanja 21,4 % turista, te prijašnji boravak, kojeg navodi 22%. Internet kao izvor informacija podjednako koriste gosti svih vrsta smještaja, uz iznimku gostiju kampova kod kojih je razina korištenja interneta najniža (51%). Među zemljama porijekla kao najveći korisnici ističu se Španjolci (81%) i gosti iz azijskih zemalja (82%), a u najmanjoj se mjeri na njega oslanjaju domaći gosti (41%) i Slovenci (45%). Prema glavnom motivu dolaska, na internet se u najvećoj mjeri (gotovo 80%) oslanjaju gosti motivirani razgledavanjem gradova, touringom te kulturom i umjetnošću. Velik udio gostiju koji dolaze zbog posla, izjasnio se kako im nisu bile potrebne nikakve informacije prije dolaska u destinaciju. Od internetskih izvora gosti su se najčešće oslanjali na mrežne stranice online turističkih agencija (32%), 22% na društvene mreže, mrežne stranice hrvatskih turističkih zajednica ili ureda (18%), a 15% na različite blogove, forume i portale o putovanjima.

S obzirom na blizinu glavnih emitivnih tržišta, automobilski je prijevoz dominantan način dolaska turista u Hrvatsku – 82% turista dolazi automobilom. Slijedi zračni prijevoz kojim dolazi 14% turista. Od gostiju koji su doputovali zrakoplovom, 43% koristilo je usluge niskobudžetnih zračnih prijevoznika.

Većina gostiju (97%) unaprijed je rezervirala uslugu smještaja, i to najčešće posredstvom turističke agencije (52%). Pri tome je 45% gostiju koristilo uslugu online booking-a, a 8% osobni kontakt s agencijom. Izravno sa smještajnim objektom uslugu

smještaja je rezerviralo 44% gostiju – 26% osobnim kontaktom, a 18% koristeći uslugu online booking-a. Od onih koji su rezervirali smještaj, njih 44% učinilo je to od jedan do tri mjeseca prije polaska. Po jedna petina gostiju smještaj je rezervirala čak tri do šest mjeseci prije polaska na put, ili, pak, jedan do četiri tjedna prije polaska.

U kontinentalnoj Hrvatskoj najčešći boravci su od jednog do tri noćenja (77%). Većina gostiju za vrijeme svog boravka ostvaruje noćenja u samo jednom komercijalnom smještajnom objektu (73%). U Hrvatskoj, prosječno najduži boravak ostvaruju gosti iz Nizozemske (12,6 noćenja) pa Belgijanci (11,3 noćenja). Amerikanci, Nijemci, Švicarci i gosti iz Skandinavije ostvare u prosjeku 10 noćenja na putovanju. Najkraći boravak ostvaruju domaći gosti (5,7 noćenja) i gosti iz azijskih zemalja (6,3 noćenja).

Najomiljenija aktivnost turista na razini Hrvatske je plivanje/kupanje. Slijedi odlazak u restorane, razgledavanje gradova pa odlazak u klubove, na ples ili u noćni život. U kontinentalnoj Hrvatskoj najomiljenija je aktivnost odlazak u restorane, za kojom slijedi razgledavanje gradova. Turisti na kontinentu, znatno više od prosjeka, svoje vrijeme provode u muzejima, galerijama i na raznim izložbama, koriste zdravstvene usluge i posjećuju toplice. U središnjoj Hrvatskoj popularni su pješačenje (52%) i posjeti nacionalnim parkovima/zaštićenim prirodnim područjima (30%). Gosti iz SAD-a su među najaktivnijim gostima u destinaciji.

U hrvatskim destinacijama 29% turista za kretanje u destinaciji koristi lokalni (javni) prijevoz, 34% taxi, 17% vlastiti bicikl, 13% unajmljeni bicikl, a 5% samo pješači. Vjerojatno i kao posljedica visokog udjela osobnog automobila u dolasku u destinaciju, najviše turista (75%) za kretanje u destinaciji koristi vlastiti, a 6% unajmljeni automobil.

Za vrijeme putovanja i boravka u destinaciji, gosti informacije najčešće traže na web tražilicama (49%) i aplikacijama za navigaciju (46%), a slijede društvene mreže (23%) i online turističke agencije (23%). Gosti se, iako u nešto manjoj mjeri, oslanjaju i na preporuke lokalnih stanovnika (15%) te domaćina u smještajnom objektu (15%).

Turisti koji su boravili u Hrvatskoj od lipnja 2022. do lipnja 2023. godine bili su izrazito zadovoljni ukupnim boravkom – 92% turista iskazalo je vrlo visok stupanj zadovoljstva ukupnim boravkom. Nešto niži stupanj zadovoljstva u kontinentalnoj Hrvatskoj iskazali su jedino za sljedeće elemente ponude: ponudu organiziranih izleta u okolicu, informacije/edukaciju u zaštićenim prirodnim područjima, prilagođenost destinacije osobama s posebnim potrebama, ponudu zabave te besplatni internet u destinaciji. Gotovo sigurnu namjeru preporuke destinacije iskazalo je oko 77% turista.

Prosječna dnevna potrošnja turista u Hrvatskoj u razdoblju od lipnja 2022. do lipnja 2023. godine iznosila je 140 eura. U strukturi prosječnih dnevnih izdataka, 48% se odnosilo na uslugu smještaja s povezanom hranom, 20% na uslugu hrane i pića izvan usluge smještaja, a 32% na sve ostale usluge. Prosječna dnevna potrošnja turista u kontinentalnim destinacijama iznosila je 136 eura po osobi.

Najveće izdatke ostvaruju hotelski gosti (195 eura na dan), a potom gosti u obiteljskom smještaju (139 eura), hostelima (90 eura) i kampovima (84 eura). Udio izdataka za usluge ugostiteljstva, odnosno usluge smještaja te hrane i pića, u strukturi dnevnih izdataka turista koji su boravili u hotelima iznosi 72%, 68% u kampovima, 66% u obiteljskom smještaju i 60% u hostelima. Prosječni dnevni izdaci prema zemlji porijekla gostiju kreću se u rasponu od 106 eura, koliko prosječno dnevno izdvajaju gosti iz Slovenije, do 299 eura za goste iz SAD-a. Natprosječno troše i gosti iz Velike Britanije (232 eura), Španjolske (220 eura), Francuske (200 eura), skandinavskih zemalja (198 eura), Srbije (173 eura), Švicarske (166 eura) te azijskih zemalja (155 eura). Razlike u prosječnim izdacima odraz su korištene vrste smještaja, ali i izdataka na različite destinacijske usluge.

6.2.2. Analiza ciljanih tržišta

Svaki turistički proizvod potrebno je plasirati na tržište, i to točno određenom ciljanom potrošaču. Ciljni marketing predstavlja suvremeni pristup tržištu te tako prezentiraju proizvod koji može najbolje zadovoljiti potrebe kupca. Proces ciljnog marketinga sastoji se od tri međusobno povezane aktivnosti: segmentacija tržišta, identifikacija tržišnih segmenata i podjela tržišta na različite kupce koji zahtijevaju posebne turističke proizvode.

Prilikom identifikacije tržišnih segmenata moguće je koristiti više različitih kriterija: geografski, demografski, psihografski, učestalost uporabe… Svaki segment je potrebno i profilirati da bi se upoznale karakteristike uobičajenog potrošača. Izbor ciljnog tržišta – postupak provjere i odabira jednog ili nekoliko tržišnih segmenata koje će se opsluživati, a nužno je vrednovati definirane tržišne segmente turističke destinacije. Pozicioniranje – postupak formuliranja odgovarajućeg konkurentskog položaja organizacije ili njezine ponude za svako ciljno tržište. Pozicioniranje se provodi na tržištima na kojima postoji konkurencija. Broj turističkih destinacija na turističkom tržištu stalno raste te je potrebno pravovremeno odgovoriti na zahtjeve tržišta i pozicionirati turistički proizvod da bi se polučili očekivani rezultati. Cilj pozicioniranja je postići pozitivnu percepciju i preferiranje turističkog proizvoda na turističkom tržištu. Za kvalitetno pozicioniranje potrebno je utvrditi trenutnu i željenu poziciju turističke destinacije na turističkom tržištu te odabrati koncept za postizanje željene pozicije. Pozicioniranje se određuje temeljem konkurentskih prednosti, stoga je potrebno utvrditi konkurentske prednosti turističkog proizvoda na ciljnom tržištu. Da bi se pozicioniranje uspješno provelo, odabrani koncept je potrebno komunicirati odabranom ciljnom tržištu i dionicima turističke destinacije. Prilikom definiranja i analize ciljnih tržišta potrebno je uzeti u obzir činjenicu da suvremeno turističko tržište zahtijeva konstantno prilagođavanje potrebama i željama potencijalnih turista. Odabir ciljnih tržišta ovisi o turističkim proizvodima i ciljevima razvoja turizma do 2029. godine.

Strategija ciljnih tržišta odnosi se na privlačenje tradicionalnih geografskih tržišta (Mađarska, Njemačka, Poljska, Češka), turista koji pretežito koriste automobil kao prijevozno sredstvo do odredišta.

U nastavku su identificirana tržišta s opisom i potrebama prema pojedinim interesnim skupinama.

Tablica 8. Opis tržišta prema interesnim skupinama

Interesne skupine	Korisnici	Opis potreba
TURISTI NA ODMORU KULTURNI TURIZAM	• Visokoobrazovani muškarci i žene / stariji parovi dobrih primanja bez djece • Zrela dob (50 do 65 godine) • Treća dob (66 + godina)	Ova skupina nije više vezana uz potrebe svoje djece te imaju osigurana financijska sredstva za putovanja. Žele si priuštiti ugodan odmor te uglavnom traže intelektualno stimulativna putovanja (upoznavanje kulture i baštine) uz mirno prirodno okruženje, traže kvalitetan smještaj.
LJUBITELJI GASTRONOMIJE	• Zrela dob (50 do 65 godine) • Srednja dob (40 do 50 godina) • Treća dob (66 + godina)	Zainteresirani za obilazak destilerija i degustaciju te posjete restoranima. Očekuju obilaske informativnog karaktera s obzirom na to da posjeduju određena znanja o destilatima i gastronomiji. Spremni su kupiti domaće proizvode.

ACTIVE BASED TURIZAM	• Osobe srednje dobi (36 do 54) • Osobe mlađe dobi (20 do 35), parovi bez djece	Traže dodatne sadržaje na odmoru (biciklizam, pješačenje, planinarenje). Važna im je kvaliteta smještaja i ponuda sportskih sadržaja. Najvažnija im je atraktivnost okoliša.
JEDNODNEVNI POSJETITELJI I IZLETNICI	• Srednja dob (35-50 godina) • Zrela dob (50-56)	Gosti koji borave u bližim destinacijama, poput Nacionalnog parka Plitvička jezera, i u drugim destinacijama u Hrvatskoj. Najveći broj putuje tijekom ljeta, a informacije prikupljaju preko turističkih info punktova / preporuka, internet foruma te časopisa.

Izvor: primarno i sekundarno istraživanje

Identifikacija ciljnih potrošačkih segmenata važna je za valorizaciju ukupnih turističkih resursa koji postoje na području destinacije Slunj Rastoke. S obzirom da svaka interesna skupina ima svoja obilježja, potrebno je uskladiti turističku ponudu prema potražnji.

Na temelju provedene analize, identificirani su ključni faktori koji značajno utječu na uspjeh razvoja turizma u destinaciji Slunj Rastoke, a mogu se grupirati u sljedeće četiri kategorije:

- Ekološka svijest
- Sadržajnost i atraktivnost destinacije
- Kvaliteta smještajne ponude
- Kvaliteta prometne infrastrukture
- Digitalizacija

Ekološka svijet podrazumijeva rješavanje pitanja otpada, odvodnje, kontinuirano informiranje građana o mogućnostima zbrinjavanja otpada te njegovu smanjenju, štednji energije te korištenju alternativnih izvora energije.

Sadržajnost i atraktivnost destinacije ovisi o raspoloživosti i kvalitete sadržaja te uređenosti i općoj atmosferi mjesta. Sadržajnost destinacije ogleda se u kulturnim i prirodnim atakcijama, štenicama i biciklističkim stazama, gastronomskoj ponudi te ponudi vina i destilata, sadržajima za djecu, ponudi vođenih pješačkih šetnji te spoju kulture i baštine kroz ponudu različitih manifestacija tijekom cijele godine.

Kvaliteta smještajne ponude ovisi o ponudi različitih tipova smještajnih kapaciteta u destinaciji koji nude posebnost, odnosno doprinose atmosferi i osjećaju autentičnosti mjesta. Također, na kvalitetu smještajne ponude uvelike utječe stručnost i ljubaznost osoblja, prilagođavanje potrebama gostiju te kontinurirano inoviranje sadržaja i usluga.

Kvaliteta prometne infrastrukture, uz kvalitetu cesta, odnosi se na uspostavu pješakih zona, adekvatnom rješavanju parkirališta te signalizaciji u prometu.

Digitalizacija podrazumjeva daljni razvoj i primjenu digitalnih rješenja kao što su mobilne aplikacije, online kupovina ulaznica i naplata parkiranja, kao i integracija informacijskih centara s multimedijskim sadržajima, omogućavaju posjetiteljima jednostavan pristup informacijama i poboljšavaju ukupno iskustvo destinacije. Ova kategorija ima ključnu ulogu u pozicioniranju Slunja Rastoka kao moderne i pristupačne destinacije na globalnom turističkom tržištu.

6.3. Strateški pravaci i prioritet

Strateški ciljevi proizlaze iz prepoznatih ključnih izazova i razvojnih potreba. Na temelju definiranih ciljeva prepoznaju se prioritetna područja. Prema Strategij razvoja održivog turizma Republike Hrvatske do 2030. godine (Narodne novine, 2/2023), strateška ciljevi i prioritetna područja na nacionalnoj razinu su:

1. CJELOGODIŠNJI I REGIONALNO URAVNOTEŽENIJI PRISTUP
- Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma
- Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet
- Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda
- Unapređenje domaće i međunarodne prometne povezanosti
- Repozicioniranje Hrvatske kao cjelogodišnje autentične destinacije održivog turizma
- Stvaranje boljih uvjeta života i rada

2. TURIZAM UZ OČUVAN OKOLIŠ PROSTOR I KLIMU
- Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu
- Smanjenje negativnog utjecaja turizma na prostor
- Smanjenje utjecaja turizma na klimu

3. KONKURENTAN I INOVATIVAN TURIZAM
- Jačanje ljudskih potencijala u turizmu
- Unapređenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta
- Osiguranje poticajnoga poslovnog okruženja
- Poticanje inovacije i digitalne transformacije turizma

4. OTPORAN TURIZAM
- Unapređenje zakonskog okvira
- Unapređenje sustava turističkih zajednica
- Unapređenje sustava praćenja podataka
- Odgovor na promjene trendova i potreba
- Jačanje mehanizma za osiguravanje sigurnosti

Plan razvoja Karlovačke županije za razdoblje 2021.-2027. definira posebne ciljeve razvoja turizma koji su usklađeni s Nacionalnom razvojnom strategijom do 2030. godine i sektorskim strategijama. Među ključnim posebnim ciljevima razvoja turizma u tom planu su:

- Poticanje ulaganja u održivi, niskougljični razvoj turizma.
- Povećanje multiplikacijskih učinaka turizma na povezane sektore poput poljoprivrede, digitalizacije, prometa, energije, okoliša, sporta i kreativnih industrija.
- Razvoj funkcionalnih i održivih turističkih regija radi cjelovitog turističkog doživljaja i produljenja turističke sezone kroz ulaganja u javnu turističku infrastrukturu i promociju.
- Integralno upravljanje destinacijama s ciljem pronalaženja specijalizacija, dodatnih sadržaja i produljenja sezone.
- Turistička valorizacija i prezentacija kulturne i prirodne baštine, gastronomske i enološke ponude.
- Prijelaz prema nišama s većom dodanom vrijednošću, uz naglasak na rast kvalitete ponude, digitalizaciju, inovacije i povećanje ponude smještajnih kapaciteta visoke kvalitete.

Ovi ciljevi predstavljaju strateški okvir za razvoj turizma na regionalnoj razini u Karlovačkoj županiji, što je relevantno za oblikovanje strateškog pravca i prioriteta u planu upravljanja destinacijom Slunj Rastoke, koji se nalazi unutar te županije

Preduvjeti za turistički razvoj određene su vrijednostima lokalne zajednice koja teži očuvanju i zaštiti tradicionalnih vrijednosti područja (infrastrukture i kulture) te ekološkoj očuvanosti područja. Koncept turističkog razvoja valja zasnivati u prvom redu na nastavku uvođenja aktivnosti ili događanja ravnomjerno raspoređenih tijekom većeg dijela godine, a namijenjenih različitim ciljnim skupinama u segmentima kulturnog, održivog, gastro, aktivnog i zdravstvenog turizma.

Imajući na umu implikacije pojedinih razvojnih scenarija na turističku budućnost, turistički imidž i ključne razlikovne elemente grada Slunja, tj. destinacije Slunj Rastoke, dugoročni **pravci i prioriteti za upravljanje budućim turističkim razvitkom su**:

1. **Zaštita okoliša**
   Prostran, čist, nezagađen i relativno rijetko naseljen prostor predstavljaju ključne strateške prednosti slunjskog kraja te ih valja dugoročno štititi ne samo na dobrobit turističkog razvoja, već i ukupne kvalitete života cjelokupnog stanovništva. U tom smislu, u promišljanju budućeg turističkog razvoja, valja se voditi načelom održivosti.
2. **Isticanje komparativnih prednosti ovog prostora**
   U skladu s principima zaštite i očuvanja okoliša, kvaliteta i različitost prirodne i/ili kulturne resursno-atrakcijske osnove nude mogućnost uspostavljanja većeg broja različitih, međusobno komplementarnih turističkih doživljaja i/ili iskustava. Samim tim, turizam valja razvijati nudeći jedinstvene, autentične i tematizirane doživljaje prilagođene interesima različitih potrošačkih segmenata, ali i dobu godine.
3. **Zauzimanje za turistički razvoj prilagođen tržišnim trendovima**
   Vizija razvoja turizma mora biti u funkciji povećanja kvalitete života lokalnog stanovništva, što implicira ne samo povećanje današnje razine primanja, već zaposlenih i otvaranje novih radnih mjesta, kao i povećanje raznolikosti društvenog i kulturnog života. Da bi se to osiguralo, bit će potrebno razvijati/poticati turističku industriju, koja je sposobna prilagođavati se globalnim tržišnim trendovima, stvarajući doživljaje, proizvode i usluge koji će zadovoljiti očekivanja ne samo izabranih/ciljanih tržišnih segmenata, već (jednim dijelom) i lokalnog stanovništva.
4. **Zauzimanje za stvaranje društvene klime koja podržava razvoj turizma**
   U cilju stvaranja ključnih pretpostavki za postupno napuštanje još uvijek dominantnog modela (masovnog) sezonskog turizma, valja promicati kao temelj za uspješnu realizaciju razvojne vizije:
   - inovativnost u razvoju i tržišnoj komercijalizaciji proizvoda – kao preduvjet produljenja sezone i privlačenja većeg broja različitih potrošačkih segmenata;
   - cjeloživotno obrazovanje – kako bi se osiguralo da se turistički proizvodi i/ili usluge kontinuirano usavršavaju i prilagođavaju zahtjevima sve probirljivije turističke potražnje;
   - timski rad i partnerstvo – kao preduvjet za dobar destinacijski menadžment i pružanje obećanih jedinstvenih turističkih doživljaja,
   - uzajamno povjerenje – kao preduvjet za uspostavljanje cjelovitog turističkog lanca vrijednosti.

Najveći broj turističkih proizvoda potrebno je temeljiti na prednostima SWOT matrice, odnosno geoprometnog položaja Slunja, a to je blizina Nacionalnog parka Plitvička jezera, Zagreba i susjednih zemalja. Također, turistički je proizvod potrebno temeljiti na resursno-atrakcijskoj osnovi destinacije (kulturna i povijesna tradicija područja, gastronomska tradicija) te na rastućem potencijalu kulturnih, zabavnih, sportskih i zdravstvenih događanja.

Kako bi se definirala vizija razvoja destinacije Slunj Rastoke, potrebno je definirati željeni razvojni smjer i odgovoriti na sljedeća pitanja:

- Koje su konkurentske prednosti destinacije Slunj Rastoke?
- Koje turističke proizvode destinacija Slunj Rastoke nudi?
- Kako destinaciju Slunj Rastoke učiniti prepoznatljivom na tržištu, uz istovremeno osiguranje održivog turizma?

Sažimajući prethodne odrednice, definirana je vizija upravljanja turizmom destinacije Slunj Rastoke:

„Destinacija za osobno nadahnuće i iskonski odmor, prepoznatljiva po vrijednoj kulturnoj baštini i doživljaju vode, koja svojim očuvanim prirodnim krajobrazom privlači zaljubljenike u prirodu, aktivan odmor, meditaciju i domaću hranu.“

Za ostvarenje ovako zadane vizije, u okruženju rastuće konkurencije i sve zahtjevnijeg tržišta, ***potrebno je stvoriti poticajnu atmosferu za razvoj temeljen na povjerenju i suradnji između turističkih aktera i lokalne zajednice na području Slunja***.

6.4. Identificiranje ciljeva turizma destinacije Slunj Rastoke

Razvojni smjerovi moraju se pridržavati osnovnih razvojnih smjernica i trebaju:

- usko korespondirati sa zacrtanom razvojnom vizijom,
- biti jasni i nedvosmisleni,
- imati pobliže specificirane učinke/rezultate koji se žele postići.

Zadatak Plan upravljanja destinacijom Slunj Rastoke je dati odgovor na pitanje: Na koji način će ti razovjni ciljevi biti ispunjeni za destinaciju Slunj Rastoke.

Uvažavajući odrednice vizije turizma destinacije Slunj Rastoke, treba težiti razvoju uravnoteženog turizma, kako bi ekonomski, društveni, kulturni i politički aspekti bili usklađeni s aspektima zašite okoliša, socijalnog i kulturnog identiteta. Polazeći od navedenog, prepoznata su 4 prioritetna cilja turizma destinacije Slunj Rastoke koji služe ispunjenju stateških ciljeva i prioriteta zadanih nadređenim aktima strateškog planiranja na nacionalnog i regionalnoj razini:

Cilj 1. Održivi turistički razvoj

Održivo korištenje krajolika i pravednost i jednakost u očuvanju prirodne i kuturne baštine postaju prioritet u razvoju ruralnih područja gdje su mještani dio strategije. Kroz zaštitu prirodne i kulturne baštine mogu se smanjiti utjecaji uzrokovani turizmom. S druge strane, zaštićeni krajolici privlače posjetitelje. Više raspoloživh sredstava od turizma, Slunj treba koristiti za poboljšanje infrastrukture i usluga te za prelazak na održive tehnologije i traženje dugoročnih rješenja koja će koristiti ljudima i okolišu. Turizam stvara prilike za pristojan rad, gospodarski rast i dovođenje sredstava koja bi inače bila nedostižna, zapošljava žene i često je prvo radno iskustvo mladih ljudi.

Kako bi se potaknuo odgovorniji i skladniji odnos između turizma, lokalne zajednice i okoliša, Slunj treba nastaviti širiti politike i inicijative usmjerene na **očuvanje i promicanje svojih materijalnih i nematerijalnih kulturnih i prirodnih dobara i osiguranju koristi od turizma za stanovništvo**, stoga Grad, zajedno s Turističkom zajednicom treba:

- Poticati zaštitu prirodne i kulturne baštine na području destinacije Slunj Rastoke
- Obnovljati i revitalizirati kulturnu baštinu
- Sudjelovati u razvoju tematskih ruta i staza
- Podržati lokalne proizvođače promoviranjem lokalnih proizvoda i organizacijom manifestacija koje predstavljaju lokalne proizvođače
- Inicirati uključivanje stanovništva u kreiranje sadržaja destinacije
- Ulagati u edukaciju dionika destinacije Slunj Rastoke povezanih s turizmom

Cilj 2. Poboljšanje povezanosti i infastrukture

Stalnim ulaganjem u infrastrukturu unaprijedit će se dobrobit zajednice, razvoj poslovanja, kao i iskustvo posjetitelja. Stoga, kako bi se poboljšali povezanost i infrastruktura koju koriste i stanovništvo i turisti, Slunj treba:

- Ulagati u projekte fizičke i digitalne infrasturkture
- Uređivati i održavati šetnice i staze za hodanje i bicikliranje
- Ulagati u projekte turističke signalizacije i projekte označavanja
- Razvoj dodatnih turističkih sadržaja i usluga koji će povećati atraktivnost destinacije i zadovoljstvo posjetitelja
- Povezivanje destinacije s okolnim atrakcijama

Cilj 3. Promicanje inovativne turističke ponude i projektata usmjerenih na jačanje kompetencija

Pozitivan utjecaj turizma na razvoj destinacije ogleda se u podizanju svijesti o vrijednosti okoliša, stvaranju prilika za gospodarski rast, stjecanju znanja i poboljšanju vještina članova zajednice. Isto se može postići organiziranjem edukacija, umrežavanjem dionika destinacije i stvaranjem poticajnog okruženja koje podržava turistički razvoj.

Kako bi se valorizirala prirodna i kulturna baština, Slunj treba:

- Promicati inovativne turističke ponude poput ribolova, kanuinga, raftinga, pješačenja, planinarenja, biciklizma, jahanja, wellbeinga
- Promicati edukativne rute i projekte usmjerene na jačanje kompetencija
- Razvijati digitalne alate za promociju destinacije.

Cilj 4. Jačanje brenda, prepoznatljivosti i poželjnosti destinacije .

Razvoj i jačanje brenda destinacije Slunj Rastoke ključni su za pozicioniranje destinacije kao atraktivnog i prepoznatljivog mjesta za boravak, uživanje u prirodi, kulturi i autentičnom doživljaju. Brend Slunj Rastoke temelji se na vrijednostima neočekivane ljepote, tišine, izbjegavanja gužvi, jedinstvenog doživljaja vode, blizine, raznolikosti aktivnosti, čistoće okoliša te spoja kulture i prirode. Ove vrijednosti čine okosnicu komunikacije prema posjetiteljima, lokalnom stanovništvu, poduzetnicima i medijima, te su glavni podsjetnik svim dionicima u turizmu kako dosljedno i sustavno prenositi priču destinacije.

Trenutno je Slunj Rastoke često tranzitna destinacija ili slučajno otkrivena za kraći boravak, no cilj je postati odabrana destinacija za višednevni posjet (2-3 noći), osobito za goste koji preferiraju boravak u prirodi i aktivni odmor. Poseban naglasak stavlja se na privlačenje domaćih gostiju u vansezonskim razdobljima.

Kako bi se ostvario ovaj cilj, destinacija treba poticati i provoditi sljedeće smjernice i aktivnosti:

- **Poticanje suradnje** javnog i privatnog sektora te lokalne zajednice u razvoju i promociji destinacije, uključujući ugostitelje, prijevoznike, turističke vodiče i druge dionike. Time se osigurava zajednički nastup, jača konkurentnost i potiče inovativnost u turističkoj ponudi.

- **Korištenje digitalnih kanala** i modernih marketinških alata za promociju destinacije na domaćim i inozemnim tržištima, s posebnim naglaskom na online kampanje, društvene mreže i specijalizirane turističke platforme. Time se povećava vidljivost, privlače ciljane skupine gostiju i podupire digitalna transformacija destinacije.
- **Unapređenje komunikacije i oglašavanja** kroz jasno definirane aktivnosti izravno pridonosi jačanju brenda, produljenju turističke sezone i povećanju prepoznatljivosti. Uspješnost se prati kroz kvantitativne i kvalitativne pokazatelje turističkog prometa, dosega i percepcije destinacije.
- **Razvoj i promocija raznovrsnih događanja** obogaćuje turističku ponudu, jača brend destinacije, produljuje sezonu te povećava vidljivost na tržištu. Podrška organizaciji i promociji takvih događanja izravno doprinosi ostvarivanju nacionalnih i lokalnih strateških ciljeva održivosti, konkurentnosti i cjelogodišnjeg turizma.
- **Podrška razvoju turističkih događanja** uključuje financijsku i organizacijsku pomoć, razvoj potrebne infrastrukture, promociju i aktivno uključivanje lokalne zajednice, uz stalno povezivanje s nacionalnim i lokalnim strateškim ciljevima razvoja turizma.
- **Članstvo u međunarodnim i domaćim turističkim i strukovnim organizacijama** omogućuje pristup suvremenim znanjima, jačanje stručnosti, poticanje inovacija i povećanje međunarodne vidljivosti destinacije, čime se dodatno podupire održivi razvoj i konkurentnost.

Provedbom ovih aktivnosti i smjernica, destinacija Slunj Rastoke jača svoj brend, postaje prepoznatljivija i poželjnija na domaćem i inozemnom tržištu, privlači veći broj gostiju za višednevni boravak te osigurava ravnotežu između gospodarskog rasta, zaštite okoliša i očuvanja lokalnog identiteta.

6.5. Mjere i aktivnosti

Definiranje mjera ovisi o rezultatima analize stanja, trendova u okruženju, analize konkurencije, pokazateljima održivosti kao i SWOT analizi. Mjere proizlaze iz strateških ciljeva, koji su prethodno opisani u poglavlju 6.4.

U nastavku, kroz tablicu 9., dat je prikaz mjera i aktivnosti destinacije Slunj Rastoke za provedbu u vremenskom periodu od 2025. do 2029. godine. Svrha prikaza je u prvom redu definiranje konkretnih koraka vezanih uz prioritetne razvojne potrebe svih dionika turističke strukture destinacije Slunj Rastoke. Kroz istu tablicu, mjere i aktivnosti destinacije Slunj Rastoke povezane su sa strateškim prioritetima i izvorom financiranja, definiranim nositeljima provedbe i planiranim rokovima izvršenja.

Tablica 9. Mjere i aktivnosti

Strateški cilj iz Nacionalne strategije razvoja	Cilj iz Plana upravljanja destinacijom	Mjera	Aktivnost	Projekt	Prijedlog nositelja	Izvor financiranja	Pokazatelj	Rok izvršenja (godina)			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	2026	2027	2028	2029
CJELOGODIŠNJI I REGIONALNO URAVNOTEŽEN TURIZAM	**1. ODRŽIVI TURISTIČKI RAZVOJ**	**1.1.Zaštita i valoriziranje kulturne baštine**	***1.1.1 Obnavljanje i revitaliziranje kultutrne baštine***	Revitalizacija kuturne baštine Trg Zrinskih i Frankopana	Grad Slunj	Grad Slunj, nacionalno financiranje, Ministarstvo kulture, EU fondovi	Uređen javni prostor Trga Zrinskih i Frankopana			x	
				Stari grad Slunj	Grad Slunj	Grad Slunj, nacionalno financiranje, EU fondovi	Obnovljen i stavljen u funkciju Stari grad			x	
				Utvrda kulture	Grad Slunj	Grad Slunj, nacionalno financiranje, EU fondovi	Realizirana obnova objekta na adresi Trg Zrinskih i Frankopana 19			x	
		1.2. Diverzifikacija turističkih proizvoda i atrakcija	***1.2.1 Sudjelovanje u razvoju tematskih ruta i staza***	Podizanje razine doživljaja kulturne baštine	TZ Slunj	TZ Slunj	Organizirane najmanje 2 vođene tematske ture (s naglakom na baštinu Slunja i/ili povijesnu ličnost vezanu uz Slunj)	x	x	x	x
OTPORAN TURIZAM		**1.3. Stvaranje poticajnog socijalnog okruženja koje će podržavati turistički razvoj**	***1.3.1 Organizacija edukacija za turističke poslovne subjekte***	Upravljanje kvalitetom u destinaciji	TZ Slunj	TZ Slunj	Održana minimalno 1 edukacija i/ili radionica za dionike s područja destinacije Slunj Rastoke	x	x	x	x
			1.3.2 Iniciranje uključivanja stanovništva u kreiranje sadržaja destinacije	Dani mlina	TZ Slunj	TZ Slunj, Grad Slunj, Karlovačka županija, Fond za nerazvijene	Minimalno 4 domaćinstva i/ili privatna subjekta i/ili obrtnika s područja grada Slunja su uključeni u program Dana mlina	x	x	x	x
		1.4 Zaštita i valorizacija prirodne baštine	***1.4.1 Ulaganje u edukaciju dionika destinacije Slunj Rastoke povezanih s turizmom***	Edukacije	TZ Slunj	Fond za nerazvijene	Organizirane edukacije i/ili radionice za razvoj inovativnih oblika ponude (kao šumska kupka, meditacija, šumsko bilje, wellbeing i sl.)	x			
			1.4.2 Suradnja s nadležnim institucijama i nevladinim organizacijama na zaštiti biološke raznolikosti	Poticanje na očuvanje i uređenje okoliša	TZ Slunj, Grad Slunj, Komunalno društvo Lipa	TZ Slunj, Fond za nerazvijene, Grad Slunj	Održana minimalno 1 ekološka akcija tijekom koje je prikupljen i pravilno zbrinut otpad	x	x	x	x

TURIZAM UZ OČUVAN OKOLIŠ, PROSTOR I KLIMU	**2. PROMICANJE INOVATIVNE TURISTIČKE PONUDE I PROJEKTATA**	**2.1 Zaštita i valoriziranje prirodne baštine**	***2.1.1 Promicanje inovativne turističke ponude poput ribolova, kanuinga, raftinga, pješačenja, planinarenja, biciklizma, jahanja, veslanja na dasci, fotografiranja, wellbeinga***	Wellbeing na vodi	TZ Slunj Privatni investitori	Fond za nerazvijene	Za turiste i stanovništvo organiziran minimalno 1 program iz područja wellbeinga i aktivnog odmora u prirodi	x			
	3. POBOLJŠANJE POVEZANOSTI I INFRASTRUKTURE	**3.1 Razvoj fizičke i digitalne infrastrukture**	***3.1.1 Ulaganje u projekte fizičke infrastrukture***	Viseći pješački most Slovin	Grad Slunj	Grad Slunj, nacionalno financiranje, EU fondovi	Izgrađen viseći pješaki most				x
				Autobusni prometni kolodvor	Grad Slunj	Grad Slunj, nacionalno financiranje, EU fondovi	Izgrađen autobusni kolodvor			x	
			3.1.2 Ulaganje u projekte turističke signalizacije i projekte označavanja	Uspostova sustava turističke siganlizacije	TZ Slunj	Grad Slunj, Karlovačka županija, TZ Slunj	Postavljena nova turistička smeđa signalizacija	x	x	x	x
		3.2. Diverzifikacija turističkih proizvoda i atrakcija	***3.2.1 Ulaganje u projekte turističke signalizacije i projekte označavanja***	Rastoke outdoor	TZ Slunj	TZ Slunj, Fond za nerazvijene	Izrađena i postavljene nove oznake za hodanje i bicikliranje	x	x		
KONKURENTAN I INOVATIVAN TURIZAM	**4. JAČANJE BRENDA, PREPOZNATLJIVOSTI I POŽELJNOSTI DESTINACIJE**	***4.1 Razvoj i promocija destanicijskog proizvoda***	***4.1.1 Podrška razvoju i promociji događanja koji obugaćuju turističku ponudu, jačaju brend destinacije, produljuju sezonu, povećavaju vidljivost na tržištu i uključuju lokalnu zajednicu*** ***4.1.2 Podržavanje lokalnih proizvođača***	Podrška razvoju turističkih događanja	Grad Slunj, TZ Slunj, POU Slunj	TZ Slunj, Fond za nerazvijene, Grad Slunj, Ministarstvo kulture i medija RH	Pružanje financijske i/ili organizacijske pomoći za minimalno 1 kulturno ili sportsko ili zabavno ili gastro ili edukativno događanje po sezoni Organiziran minimalno 1 sajam ili događaj na kojem se kroz štandove promoviraju proizvodi s područja grada Slunja	x x	x x	x x	x x
			4.1.3 Izrada i distribucija promotivnih materijala (brošure, letci, video sadržaji, fotografije), suradnja s	Komunikacija i oglašavanje	TZ Slunj	TZ Slunj, Fond za nerazvijene	Distribuirano minimalno 1000 kom promotivnih materijala i objaveljena minimalno 1 objava o	x	x	x	x

			influencerima, novinarima i javnim osobama radi promocije destinacije na ciljanim tržištima, redovito ažuriranje i optimizacija službene web stranice destinacije i društvenih mreža, provedba ciljanih digitalnih kampanja				destinaciji Slunj Rastoke u nacionalnim medijima				
OTPORAN TURIZAM	**4. JAČANJE BRENDA PREPOZNATLJIVOSTI I POŽELJNOSTI DESTINACIJE**	**4.2 Jačanje kapaciteta suradnje**	***4.2.1 Kreiranje zajedničkog destinacijskog proizvoda koji povezuje destinaciju Slunj Rastoke, Plitvičke doline i Općinu Cetingrad u zajedničku turističku ponudu naglašavajući prirodne ljepote, kulturno-povijesne vrijednosti i autentičnost.*** ***4.2.2 Korištenje digitalnih kanala i modernih marketinških alata za promociju na domaćim i inozemnim tržištima, s naglaskom na online kampanje, društvene mreže i specijalizirane turističke platforme*** ***4.2.3 Produkciju / reprint informativnog materijala - kreiranje brošura, letaka, karata područja, izrada banke fotografij, promo videa***	Around Plitvice	TZ Slunj	Fond za udružene turističke zajednice, TZ Slunj, TZP Plitvičke doline, Općina Cetingad	Odrađena minimalno 1 zajednička marketinška kampanja ili snimljen minimanlo 1 promo video ili izrađena minimalno 1 brošura	x	x	x	x

			4.2.4 Pridruživanje i održavanje članstva u ključnim međunarodnim organizacijama, aktivno sudjelovanje na radnim skupinama i edukacijama koje organiziraju članice strukovnih organizacija, razmjena iskustava i praksi s drugim destinacijama i stručnjacima kroz mreže i platforme strukovnih organizacija, korištenje dostupnih istraživanja, izvještaja i trendova iz organizacija za unapređenje upravljanja destinacijom i razvoj turističke ponude, te promocija destinacije Slunj-Rastoke kroz kanale i događanja koje organiziraju strukovne organizacije.	Članstvo u strukovnim organizacija-ma	TZ Slunj, Grad Slunj	TZ Slunj, Grad Slunj	Članstvo u 1 domaćoj i 1 međunarodnoj strukovnoj organizaciji	x	x	x	x

7. SMJERNICE I PREPORUKE ZA DIONIKE RAZVOJA

Plan upravljanja destinacijom mora sadržavati prijedlog smjernica i preporuka za razvoj ili unapređenje destinacije u skladu s definiranim ciljevima, pokazateljima održivosti i razvojnim smjerom, za dionike u sustavu turizma i dionike u sustavu upravljanja turizmom. S obzirom na kratak rok izrade Plana upravljanja destinacijom, za lokalne turističke zajednice razvrstane u kategoriju III, IV i 0 indeksa turističke razvijenosti, koji je određen Zakonom o turizmu, te činjenice da je temeljna podloga za izradu Plana upravljanja destinacijom, tj. Pravilnik o metodologiji izrade plana upravljanja destinacijom, na snagu stupio tek 1. listopada 2024. godine, određeni vrlo važni podaci za izradu se nisu mogli prikupiti na vrijeme.

Uvažavajući sve gore navedeno, date smjernice i preporuke bit će općenitog karaktera, a detaljnije i konkretnije smjernice za dionike destinacije Slunj Rastoke će se dati prvim izmjenama i dopunama Plana upravljanja destinacijom.

7.1. Smjernice i preoporuke za jedinicu lokalne samouprave

Lokalna samouprava, odnosno Grad Slunj, može imati značajnu ulogu u razvoju turizma kroz strateško planiranje, usmjeravanje lokalnih resursa te poticanje suradnje među dionicima.

Poznavanje lokalnih potreba, izazova i potencijala omogućuje pravovremeno prepoznavanje prilika i iniciranje razvojnih procesa. Kroz koordinaciju aktivnosti i podršku razvojnim inicijativama, lokalna uprava pridonosi stvaranju povoljnog okruženja za turistički razvoj. Uspješan turistički razvoj temelji se na usklađenosti s interesima lokalne zajednice i očuvanju prostora, prirodne i kulturne baštine.

Kao partner u turističkom razvoju, Grad Slunj može u okviru svojih nadležnosti i u suradnji s Turističkom zajednicom provoditi sljedeće aktivnosti:

- sudjelovati u pripremi prostorno-planskih i projektnih dokumenata nižeg reda, koji su temelj za razvoj prioritetnih turističkih zona i lokaliteta;
- podržavati aktivnosti usmjerene na jačanje svijesti lokalnog stanovništva o vrijednosti turizma i ulozi zajednice u stvaranju pozitivnog doživljaja destinacije;
- kontinuirano raditi na poboljšanju komunalne infrastrukture, s naglaskom na sustave odvodnje, čistoću javnih površina, zbrinjavanje otpada i uređenje naselja;
- uključivati se u organizaciju kulturnih manifestacija koje obogaćuju turističku ponudu i jačaju lokalni identitet;
- surađivati na razvoju tematskih ruta i staza koje povezuju prirodne, kulturne i povijesne lokalitete, čime se doprinosi atraktivnosti ponude i produženju boravka posjetitelja;
- promovirati lokalne proizvođače i domaću eno-gastronomiju kroz podršku manifestacijama i tržišnim inicijativama;
- podržavati aktivnosti neformalne edukacije i stručnog usavršavanja u turizmu, u suradnji s vanjskim partnerima i institucijama;
- sudjelovati u razvoju i primjeni digitalnih alata za promociju destinacije i dostupnost informacija turistima.

Kroz usklađeno djelovanje s Turističkom zajednicom i drugim dionicima, Grad Slunj može doprinijeti razvoju održivog, kvalitetnog i uključivog turizma koji donosi dugoročne koristi zajednici, bez narušavanja okoliša i lokalnih vrijednosti.

7.2. Smjernice i preporuke za turističku zajednicu

Turistička zajednica grada Slunja ima ključnu ulogu u daljnjem razvoju turizma destinacije Slunj Rastoke. Važno je razvijati nove turističke proizvode, kao što su:

- tematske ture – kreiranje tematskih tura koje će se fokusirati na povijest, umjetnost, gastronomiju ili prirodu,
- doživljaji – organiziranje doživljaja, kao što su kuhanje s lokalnim stanovništvom, berba drenka ili grožđa, umjetničke radionice ili radionice izrade suvenira,
- aktivni odmor – promoviranje aktivnog odmora poput biciklizma, trčanja, pješačenja, raftinga, jahanja.

U vidu poticanja održivosti i zaštite okoliša, Turistička zajednica mora poticati razvoj ekološki prihvatljivih oblika turizma, kao što je smještaj u eko-objektima. U suradnji s Gradom Slunjom treba raditi na očuvanju povijesne jezgre i tradicionalnih običaja te poticati lokalno stanovništvo i posjetitelje na recikliranje i smanjenje upotrebe plastike. Isto tako, treba nastaviti aktivno koristiti društvene mreže za promociju destinacije i dalje razvijati mobilnu aplikacije koja će turistima pružiti sve potrebne informacije o destinaciji. Radi općeg zadovoljstva turizmom, nužno je uključivanje lokalnog stanovništva u turističke aktivnosti, kako bi se osjećali kao dio priče te promoviranje lokalnih proizvoda i organiziranje manifestacija koje predstavljaju eno-gastronomske specijalitete. S ciljem produženja turističke sezone, organizirati kulturna, sportska i gastronomska događanja u kasnu jesen i rano proljeće, a destinaciju Slunj Rastoke promovirati kao destinaciju za odmor tijekom jeseni i proljeća. Jednako važno je uvođenje sustava praćenja i evaluacije, tj. redovito praćenje broja posjetitelja, njihovog zadovoljstva i ekonomskog utjecaja turizma, kako bi se Plan upravljanja destinacijom prilagodio na temelju dobivenih podataka. Destinacija Slunj Rastoke ima veliki potencijal za daljnji razvoj turizma. Kroz fokusiranje na svoje jedinstvene karakteristike, razvoj novih proizvoda, održivost i digitalnu transformaciju, Turistička zajednica može učiniti destinaciju Slunj Rastoke još atraktivnijiom za posjetitelje. Uloga turističke zajednice institucionalno je povezana organiziranom i sustavnom promocijom destinacijskih turističkih proizvoda. Osim toga, uloga turističkih zajednica je i unapređenje općih uvjeta boravka turista, podizanje kvalitete turističkih usluga, razvijanje svijesti o gospodarskim i ostalim učincima turizma i sl. Ove institucije, donošenjem Zakona o turizmu, dobivaju „ingerenciju“ nad razvojem i upravljanjem kako pojedinačnim turističkim resursima, tako i nad upravljanjem pojedinim turističkim mjestima i/ili mikrolokalitetima, međutim i dalje im nedostaje financijskih sredstava. Stoga se turistička zajednica svodi na inicijatore aktivnosti, a uspješnost njihovih inicijativa ovisi o spremnosti ostalih aktera – predstavnika javne vlasti i privatnih turističkih poduzeća – da surađuju na razvoju pojedinačnih projekata, kako stručno, tako i financijski, bitno su različite.

Lokalne turističke zajednice imaju znatno veću ulogu i puno veću odgovornost po novom Zakonu:

- kreiranje i promicanje prepoznatljivog turističkog imidža
- sudjelovanje u kreiranju i izradi popratnih promotivnih materijala (osobito u funkciji promocije novih turističkih proizvoda);
- pojačanu suradnju s turističkim zajednicama drugih jedinica lokalne samouprave u cilju bolje prezentacije integralnog sustava turističkih doživljaja cijelog slunjskog kraja s okolicom, kao i u cilju efikasnijeg trošenja raspoloživih financijskih sredstava;

- pojačanu promociju raspoloživog sustava turističkih iskustava i za tržište spremnih proizvoda i pojedinih njegovih karakterističnih proizvoda odabranim tržišnim nišama na geografski najinteresantnijim tržištima, ali i stanovnicima i poslovnim subjektima Zagreba i drugih velikih gradova RH;
- izrada Plana upravljanja destinacijom i praćenje provođenja istog.

7.3. Smjernice i preporuke zadruge dionike u trizmu i upravljanju turizmom u destinaciji

Ključni dionici u turizmu destinacije Slunj Rastoke su lokalno stanovništvo, poduzetnici, iznajmljivači, vodiči, civilne i udruge za kulturu. Lokalno stanovništvo temelj je svake uspješne turističke destinacije, a njegovo sudjelovanje u donošenju odluka i uključivanje u turističke aktivnosti, je ključno. Poduzetnici (ugostitelji, trgovci suvenirima i drugi poduzetnici) trebaju biti podržani u razvoju kvalitetnih usluga i proizvoda, a vinari i proizvođači destilata i brašna poticani za kvalitetnu in house prezentaciju, jer su oni prvi dojam turista o destinaciji.

Razvoj turizma u destinaciji Slunj Rastoke treba biti održiv i usmjeren na očuvanje njegove autentičnosti. Kroz suradnju svih dionika moguće je stvoriti još atraktivniju destinaciju koja će privlačiti sve više posjetitelja.

8. POPIS PROJEKATA

Plan upravljanja destinacijom kao svoj sastavni dio sadrži popis projekta koji pridonose provedbi mjera potrebnih za doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti na razini destinacije te popis projekata od posebnog značaja za razvoj destinacije.

8.1. Projekti koji pridonose provedbi mjera potrebnih za doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti

IZGRADNJA PRILAZNE CESTE OD D1 DO UREĐAJA ZA PROČIŠĆAVANJE OTPADNIH VODA GRADA SLUNJA			
OPIS PROJEKTA	Izgradnja pristupne ceste planiranom uređaju za pročišćavanje otpadnih voda Slunj.		
SVRHA PROJEKTA	Svrha projekta je uređenje prilazne ceste od D1, koja bi služila kao adekvatna pristupna cesta koja je nužna radi realizacije projekta izgradnje uređaja za pročišćavanje otpadnih voda Slunj		
DOPRINOS OSTVARENJU POKAZATELJA ODRŽIVOSTI	Kroz izgradnju komunalne infrastrukture postiže se povećanje komunalnog standarda, zaštita okoliša i energetska učinkovitost		
NOSITELJ PROVEDBE	Grad Slunj	LOKACIJA	Grad Slunj
POČETAK PROVEDBE	2025.	ZAVRŠETAK PROVEDBE	2026.
KLJUČNE TOČKE OSTVARENJE PROJEKTA	Kupnja zemljišta, izgradnja i uređenje pristupne prometnice		
VRIJEDNOST PROJEKTA	1.300.000,00€	VLASTITA SREDSTVA / SUFINANCIRANJE	Vlastita sredstva / EU fondovi / nacionalna sredstva
POTREBNA STUDIJSKA PROJEKTA/DOKUMENTAICJA	DA		

SOKOLAC FURJAN			
OPIS PROJEKTA	Konszervacija objekta u turističke svrhe		
SVRHA PROJEKTA	Projektom se predviđa sanacija ostataka utvrde radi korištenja objekta za posjećivanje		
DOPRINOS OSTVARENJU POKAZATELJA ODRŽIVOSTI	Izgraditi prilagodljivu infrastrukturu, promovirati uključivu i održivu industrijalizaciju i poticati inovativnost Učiniti gradove i naselja uključivim, sigurnim, prilagodljivim i održivim		
NOSITELJ PROVEDBE	Grad Slunj	LOKACIJA	Grad Slunj
POČETAK PROVEDBE	2026.	ZAVRŠETAK PROVEDBE	2029.
KLJUČNE TOČKE OSTVARENJE PROJEKTA	Stabilizirani i sanirani ostaci utvrde, postavljena interpretacija i uređen pristup građevini		

VRIJEDNOST PROJEKTA	1.500.000,00€	VLASTITA SREDSTVA / SUFINANCIRANJE	Vlastita sredstva / EU fondovi / nacionalna sredstva
POTREBNA STUDIJSKA PROJEKTA/DOKUMENTAICJA	NE		

CJELOVITA OBNOVA ZGRADE ŠKOLSKA 1			
OPIS PROJEKTA	Projekt obuhvaća cjelovitu obnovu zgrade, koja je detaljnim pregledom nakon potresa u prosincu 2020. godine te u svibnju 2024. godine procijenjena kao privremeno neuporabljiva. Potrebno je sanirati zgradu u cijelosti, poboljšati energetsku učinkovitost, te riješiti dostupnost za osobe smanjene pokretljivosti		
SVRHA PROJEKTA	Realizacijom projekta osigurava se siguran prostor za korisnike usluga Crvenog križa, HZZO-a, HZZ-a, HZMO-a kao institucija čije je redovno funkcioniranje važno za sve stanovnike grada Slunja		
DOPRINOS OSTVARENJU POKAZATELJA ODRŽIVOSTI	Projektom se poboljšava statička stabilnost i otpornost objekta, smanjuje potrošnja energije, produžuje vijek trajanja zgrade, smanjuju izdatci za održavanje zgrade, smanjuje potrošnje energije, smanjuje emisije CO2		
NOSITELJ PROVEDBE	Grad Slunj	LOKACIJA	Grad Slunj
POČETAK PROVEDBE	2024.	ZAVRŠETAK PROVEDBE	2027.
KLJUČNE TOČKE OSTVARENJE PROJEKTA	Cjelovita obnova zgrade na adresi Školska 1, Slunj		
VRIJEDNOST PROJEKTA	900.000,00 €	VLASTITA SREDSTVA / SUFINANCIRANJE	Vlastita sredstva / EU fondovi / nacionalna sredstva
POTREBNA STUDIJSKA PROJEKTA/DOKUMENTAICJA	DA		

MANIFESTACIJE I RAZVOJ TURISTIČKIH SADRŽAJA			
OPIS PROJEKTA	Organizacija različitih kulturnih, sportskih, zabavnih događanja, sadržaja, manifestacija i sl.		
SVRHA PROJEKTA	Kulturnim, zabavnim sportskim manifestacijama obogatiti postojeće sadržaje, stvariti razlog za produžetak boravka gostiju		
DOPRINOS OSTVARENJU POKAZATELJA ODRŽIVOSTI	Izgraditi prilagodljive i interesantne sadržaje koji će doprinositi produžetku boravka i zadovoljstvu gostiju		
NOSITELJ PROVEDBE	Grad Slunj, TZ Slunj	LOKACIJA	Grad Slunj
POČETAK PROVEDBE	2026.	ZAVRŠETAK PROVEDBE	2029.
KLJUČNE TOČKE OSTVARENJE PROJEKTA	Uvođenje novih, kvalitetnih, inovativnih i višereneracijskih sadržaja i aktivnosti		

VRIJEDNOST PROJEKTA	500.000,00 €	VLASTITA SREDSTVA / SUFINANCIRANJE	Vlastita sredstva / EU fondovi / nacionalna sredstva
POTREBNA STUDIJSKA PROJEKTA/DOKUMENTAICJA	NE		

RASTOKE OUTDOOR			
OPIS PROJEKTA	Kroz projekt Rastoke outdoor unaprijedit će se postojeće aktivnosti, osmisliti i uvesti nove, a koje obuhvaćaju uređenje i označavanje bike i hike staza, podizanje razine sigurnosti na istima, ažuriranje baze podataka o bike i trail stazama, nadopuna uništene signalizacije i organizaciju wellbeing programa.		
SVRHA PROJEKTA	S obzirom da se na području destinacije sve više razvija aktivni turizam te postoji zanimanje gostiju za outdoor aktivnosti, kroz projekt Razvoj outdoor proizvoda planiraju se sredstava za unapređenje tih aktivnosti kako bismo kao destinacija opravdali vjerodostojnost i opredijeljenost kvalitetnom i odgovornom turizmu.		
DOPRINOS OSTVARENJU POKAZATELJA ODRŽIVOSTI	Diverzifikacije i povezivanja turističkog proizvoda		
NOSITELJ PROVEDBE	TZ Slunj	LOKACIJA	Grad Slunj
POČETAK PROVEDBE	2022.	ZAVRŠETAK PROVEDBE	2026.
KLJUČNE TOČKE OSTVARENJE PROJEKTA	Postavljena putokazi za hodanje i bicikliranje Organizirani wellbeing program		
VRIJEDNOST PROJEKTA	70.000,00 €	VLASTITA SREDSTVA / SUFINANCIRANJE	Vlastita sredstva / EU fondovi / nacionalna sredstva
POTREBNA STUDIJSKA PROJEKTA/DOKUMENTAICJA	NE		

TURISTIČKA SIGNALIZACIJA			
OPIS PROJEKTA	Turistička signalizacija se postavlja radi obavještavanja o kulturnim, povijesnim, prirodnim i turističkim znamenitostima te ostalim objektima I sadržajima u destinaciji. Za područja destinacije Slunj Rastoke je nužna nadopuna nove siganlizacije.		
SVRHA PROJEKTA	Projekt predstavlja još jedno ulaganje u javnu turističku infrastrukturu destinacije. Unificirana signalizacija će pomoći posjeitelima u snalaženju mjestom i time utjecati na ukupan dojam destinacije.		
DOPRINOS OSTVARENJU POKAZATELJA ODRŽIVOSTI	Diverzifikacije i povezivanja turističkog proizvoda		
NOSITELJ PROVEDBE	TZ Slunj, Grad Slunj	LOKACIJA	Grad Slunj
POČETAK PROVEDBE	2022.	ZAVRŠETAK PROVEDBE	2029.
KLJUČNE TOČKE OSTVARENJE PROJEKTA	Postavljena putokazi za hodanje i bicikliranje Organizirani wellbeing program		

VRIJEDNOST PROJEKTA	50.000,00 €	VLASTITA SREDSTVA / SUFINANCIRANJE	Vlastita sredstva / nacionalna sredstva
POTREBNA STUDIJSKA PROJEKTA/DOKUMENTAICJA	DA		

DANI MLINA			
OPIS PROJEKTA	Inicijativa koja u fokus stavlja ljude i tradiciju mlinarenja. Manifestacija povezuje. Manifestacija objedinjuje više događanja: Tjedan restorana, Priče iz mlina, e-bike tura, likovno umjetničke performansi i zabavni program. Vrhunac događanja je vođena tura tijekom koje se posjetitelji imaju priliku obići mlnice, dvorišta i imanja koja u ostatku godine nisu otvorena za posjetitelje i čuti prče o Rastokama i obiteljskim mlinicama direktno od stanovnika.		
SVRHA PROJEKTA	Uključivanje stanovnika u očuvanje i prezentaciju tradicije		
DOPRINOS OSTVARENJU POKAZATELJA ODRŽIVOSTI	Povećanje stupnja zadovoljstva posjetitelja i stanovnika, očuvanje kulturne baštine		
NOSITELJ PROVEDBE	TZ Slunj	LOKACIJA	Grad Slunj
POČETAK PROVEDBE	2022.	ZAVRŠETAK PROVEDBE	2029.
KLJUČNE TOČKE OSTVARENJE PROJEKTA	Održana manifestacija Dani mlina		
VRIJEDNOST PROJEKTA	120.000,00 €	VLASTITA SREDSTVA / SUFINANCIRANJE	Vlastita sredstva / / nacionalna sredstva
POTREBNA STUDIJSKA PROJEKTA/DOKUMENTAICJA	NE		

EDUKACIJA ZA TURISTIČKE POSLOVNE SUBJEKTE			
OPIS PROJEKTA	U razvoj turističke destinacije potrebno je uključiti I stjecanje i usavršavanje novih znanja i vještina svih dionika turizma I njihovu primjenu u turističkoj ponudi. Sadržajno tematizirani edukacije s naglaskom na praktičnom dijelu vrlo su bitne za prepoznavanje aktualnih potreba tržišta na kojem je destinacija Slunj Rastoke pristna. Dodatan poticaj za sudjelovanje je činjenica da će edukacije biti besplatne i sostupne svim dionicima turističke ponude destinacije Slunj Rastoke		
SVRHA PROJEKTA	Cilj organizacije edukacija jest podizanje razine znanja i vještina turističkih poslovnih subjekata koji će novostečena znanja moći implementirati u sovje poslovanje I podići razinu usluge. Time će utjecati na opći dojam I zadovoljstvo gostiju i stvoriti preduvjete za jačanje glavne te pred I posezone		
DOPRINOS OSTVARENJU POKAZATELJA ODRŽIVOSTI	Povećanje stupnja zadovoljstva posjetitelja i stanovnika		
NOSITELJ PROVEDBE	TZ Slunj	LOKACIJA	Grad Slunj
POČETAK PROVEDBE	2025.	ZAVRŠETAK PROVEDBE	2029.
KLJUČNE TOČKE OSTVARENJE PROJEKTA	Organizirani edukacijaski programi Sudjelovanje djelatnika TZ Slunj na edukacijama		

VRIJEDNOST PROJEKTA	20.000,00 €	VLASTITA SREDSTVA / SUFINANCIRANJE	Vlastita sredstva / / nacionalna sredstva
POTREBNA STUDIJSKA PROJEKTA/DOKUMENTAICJA	NE		

AROUND PLITVICE			
OPIS PROJEKTA	Turistička zajednica grada Slunja neformalno je udružena s Turističkom zajednicom područja Plitvičke doline i Općinom Cetingrad. Kako bi se što bolje povezala promocija raznolikih sadržaja, nastavit će se s projektom Around Plitvice, započetim u 2024. godini. Naglasak će se staviti na outdoor doživljaje, očuvanje prirodne i kulturne baštine te podizanje razine kvalitete outdoor proizvoda. Koristeći komparativne prednosti ovog kraja kreirala kreirali bi se sadržaji i zajednički promovirala područje Slunj, Rakovice, Saborskog i Cetingrada.		
SVRHA PROJEKTA	Ovim aktivnostima, na sva tri neformalno udružena područja, ojačala bi se svijesti o zaštiti i očuvanju okoliša te bi se inicirali novi projekti sa svrhom zaštite i njege okoliša te uspješnog suživota čovjeka i prirode. Osim promocije prirodne baštine, ova aktivnost doprinijet će održivosti destinacija.		
DOPRINOS OSTVARENJU POKAZATELJA ODRŽIVOSTI	Umrežavanje, podizanje razine zadovoljstva stanovništva I turista.		
NOSITELJ PROVEDBE	TZ Slunj	LOKACIJA	Grad Slunj
POČETAK PROVEDBE	2024.	ZAVRŠETAK PROVEDBE	2029.
KLJUČNE TOČKE OSTVARENJE PROJEKTA	Održana zajednička marketinška kampanja, izraženi zajednički promotivni materijali i sadržaji.		
VRIJEDNOST PROJEKTA	100.000,00 €	VLASTITA SREDSTVA / SUFINANCIRANJE	Vlastita sredstva / nacionalna sredstva
POTREBNA STUDIJSKA PROJEKTA/DOKUMENTAICJA	NE		

8.2. Projekti posebnog značenja za razvoj destinacije

REVITALIZACIJA KULTURNE BAŠTINE TRG ZRINSKIH I FRANKOPANA			
OPIS PROJEKTA	Projekt revitalizacije kulturne baštine Trga Zrinskih i Frankopana u Slunju posvećen je očuvanju i obnovi povijesnog ambijenta trga, ističući bogatu kulturnu ostavštinu i identitet zajednice. Cilj projekta je oživjeti prostor kroz restauraciju značajnih arhitektonskih i povijesnih elemenata, stvarajući mjesto okupljanja koje promiče povijest, kulturu i turizam Slunja.		
SVRHA PROJEKTA	Svrha projekta je očuvati i unaprijediti povijesnu vrijednost Trga Zrinskih i Frankopana u Slunju, kroz obnovu kulturnih spomenika i stvaranje atraktivnog javnog prostora, čime će se potaknuti lokalni turizam, očuvanje kulturnog identiteta i društvena povezanost zajednice.		
DOPRINOS OSTVARENJU POKAZATELJA ODRŽIVOSTI	Izgraditi prilagodljivu infrastrukturu, promovirati uključivu i održivu industrijalizaciju i poticati inovativnost. Učiniti gradove i naselja uključivim, sigurnim, prilagodljivim i održivim. Očuvanje kulturne baštine.		
NOSITELJ PROVEDBE	Grad Slunj	LOKACIJA	Grad Slunj
POČETAK PROVEDBE	2024.	ZAVRŠETAK PROVEDBE	2028.
KLJUČNE TOČKE OSTVARENJE PROJEKTA	Uređenje javnog prostora trga Zrinskih i Frankopana		
VRIJEDNOST PROJEKTA	5.308.913,00 €	VLASTITA SREDSTVA / SUFINANCIRANJE	Vlastita sredstva / nacionalno financiranje / Ministarstvo kulture / EU fondovi
POTREBNA STUDIJSKA PROJEKTA/DOKUMENTAICJA	NE		

VISEĆI PJEŠAČKI MOST SLOVIN			
OPIS PROJEKTA	Projekt predstavlja izgradnju kvalitetnog rješenja za komunikaciju stanovnika grada Slunja i svih posjetitelja grada preko rijeke Slunjčice (unutar Značajnog krajobraza Slunjčica - Natura 2000), a u blizini kulturne baštine - stare jezgre grada, Starog grada Slunaj i trga Zrinskih i Frankopana.		
OPIS PROJEKTA	Poboljšanje sigurnosti u prometu. Podizanje turističkog standarda grada. Stvaranje dodatnih turističkih šetnica i atrakcija grada Slunja.		
DOPRINOS OSTVARENJU POKAZATELJA ODRŽIVOSTI	Izgraditi prilagodljivu infrastrukturu, promovirati uključivu i održivu industrijalizaciju i poticati inovativnost. Učiniti gradove i naselja uključivim, sigurnim, prilagodljivim i održivim.		
NOSITELJ PROVEDBE	Grad Slunj	LOKACIJA	Grad Slunj
POČETAK PROVEDBE	2026.	ZAVRŠETAK PROVEDBE	2029.
KLJUČNE TOČKE OSTVARENJE PROJEKTA	Izgrađen viseći pješački most		
VRIJEDNOST PROJEKTA	2.654.457,00 €	VLASTITA SREDSTVA / SUFINANCIRANJE	Vlastita sredstva / nacionalno financiranje/ EU fondovi
POTREBNA STUDIJSKA PROJEKTA/DOKUMENTAICJA	NE		

AUTOBUSNI PROMETNI KOLODVOR			
OPIS PROJEKTA	Predmetna autobusna postaja je predviđena kao multimodalni prometno putnički terminal koji obuhvaća stajalište autobusa i taxi-ja te javnu garažu na više podzemnih etaža. U sklopu autobusne postaje se mogu smjestiti i sadržaji poslovne namjene, koji upotpunjuju osnovnu namjenu.		
SVRHA PROJEKTA	Rješenje za pristajanje autobusa. Uspostava redovitih linija prema Slunju. Povećanje trgovačkih i turističkih sadržaja.		
DOPRINOS OSTVARENJU POKAZATELJA ODRŽIVOSTI	Izgraditi prilagodljivu infrastrukturu, promovirati uključivu i održivu industrijalizaciju i poticati inovativnost. Učiniti gradove i naselja uključivim, sigurnim, prilagodljivim i održivim.		
NOSITELJ PROVEDBE	Grad Slunj	LOKACIJA	Grad Slunj
POČETAK PROVEDBE	2025.	ZAVRŠETAK PROVEDBE	2028.
KLJUČNE TOČKE OSTVARENJE PROJEKTA	Izgrađen autobusni kolodvor		
VRIJEDNOST PROJEKTA	6.772.500,00€	VLASTITA SREDSTVA / SUFINANCIRANJE	Vlastita sredstva / nacionalno financiranje / EU fondovi
POTREBNA STUDIJSKA PROJEKTA/DOKUMENTAICJA	NE		

STARI GRAD			
OPIS PROJEKTA	Ovim projektom predviđena je kompletna rekonstrukcija Starog grada Slunja, odnosno rekonstrukcija i gradnja ulaznog čardaka, rekonstrukcija vanjskog i unutrašnjeg prstena zidova, rekonstrukcija, gradnja i uređenje prostora unutar unutrašnjeg prstena zidova, gradnja septičke jame te gradnja parkinga sa potrebnim tehničkim blokom.		
SVRHA PROJEKTA	Svrha projekta je kompletna rekonstrukcija Starog grada Slunja i stavljanje u funkciju prostora i okoliša. Stvaranje multifunkcionalne građevine s pozornicom, ugostiteljskim objektom, muzejom i gledalištem.		
DOPRINOS OSTVARENJU POKAZATELJA ODRŽIVOSTI	Izgraditi prilagodljivu infrastrukturu, promovirati uključivu i održivu industrijalizaciju i poticati inovativnost. Učiniti gradove i naselja uključivim, sigurnim, prilagodljivim i održivim.		
NOSITELJ PROVEDBE	Grad Slunj	LOKACIJA	Grad Slunj
POČETAK PROVEDBE	2025.	ZAVRŠETAK PROVEDBE	2028.
KLJUČNE TOČKE OSTVARENJE PROJEKTA	Revitalizacija, obnova i stavljanje u funkciju Starog grada Zrinskih i Frankopana		
VRIJEDNOST PROJEKTA	6.614.736,74€	VLASTITA SREDSTVA / SUFINANCIRANJE	Vlastita sredstva / nacionalno financiranje/ ITU financiranje
POTREBNA STUDIJSKA PROJEKTA/DOKUMENTAICJA			

UTVRDA KULTURE			
OPIS PROJEKTA	Projektom se obnavlja i oprema zapuštena kuća tradicionalne gradnje sa dvorištem u centru grada Slunja, za potrebe uspostave jedinstvenog lokalnog kulturnog centra, pod nazivom Utvrda kulture Slunj. Obnova i opremanje temeljeni su na Planu kulturnih aktivnosti, dokumentu sastavljenom od strane svih relevantnih kulturnih dionika slunjskog kraja, s ciljem kreiranja kulturnih sadržaja za povećanje pristupačnosti i sudjelovanja stanovništva u kulturnom životu. Sa svojim sadržajima i mogućnostima razvoja, Utvrda kulture Slunj lokalnom će stanovništvu, posebice ranjivim skupinama, značajno podići kvalitetu života i doprinijeti društvenom i gospodarskom razvoju cijelog kraja te očuvanju i prepoznatljivosti lokane kulturne baštine.		
SVRHA PROJEKTA	Svrha projekta je podizanje kvalitete života i doprinos društvenom i gospodarskom razvoju područja grada Slunja i okolice. Utvrda kulture Slunj je centralno mjesto pružanja/odvijanja kulturnog sadržaja dostupnog svima, svim građanima grada Slunja, uže i šire okolice te svim posjetiteljima grada. Novi multifunkcionalni prostor, suvremeno opremljen i tematski uređen, nadomjestit će nedostajuće prostorne kapacitete koje trenutno imaju pružatelji kulturnih sadržaja u gradu Slunju. Na taj način stvorit će se novi prostor djelovanja za kvalitetnije odvijanje postojećih, i brojne nove i inovativne usluge u kulturi. Novi kulturni sadržaj biti će objekt sam po sebi, obzirom da se rekonstruira stara povijesna kuća, tradicionalne gradnje, tematski uređena prema liku i djelu dvaju slunjskih velikana.		
DOPRINOS OSTVARENJU POKAZATELJA ODRŽIVOSTI	Izgraditi prilagodljivu infrastrukturu, promovirati uključivu i održivu industrijalizaciju i poticati inovativnost. Učiniti gradove i naselja uključivim, sigurnim, prilagodljivim i održivim.		
NOSITELJ PROVEDBE	Grad Slunj	LOKACIJA	Grad Slunj
POČETAK PROVEDBE	2025.	ZAVRŠETAK PROVEDBE	2028.
KLJUČNE TOČKE OSTVARENJE PROJEKTA	Realizirana obnova objekta na adresi Trg Zrinskih i Frankopana 19		
VRIJEDNOST PROJEKTA	2.365.049,5€	VLASTITA SREDSTVA / SUFINANCIRANJE	Vlastita sredstva / nacionalno finanaciranje / EU fondovi
POTREBNA STUDIJSKA PROJEKTA/DOKUMENTAICJA	NE		

AKCENTNA RASVJETA U RASTOKAMA	
OPIS PROJEKTA	Projektom je obuhvaćena javna i dekorativna rasvjeta kompletnog naselja Rastoke. Javna rasvjeta obuhvaća rasvjetu prometnice D1 u predjelu Karlovac - Slunj te rasvjetu lokalnih prometnica i parkirališta te pješačkih zona kroz naselje Rastoke. Dekorativna rasvjeta obuhvaća osvjetljenje zelenih površina te vodopada u svrhu isticanja prirodnih ljepota, te osvjetljenje mostova preko preko rijeko Slunjčice i Korane - tzv. Tonkovićevi mostovi).

SVRHA PROJEKTA	Projekt ima za cilj unaprijediti javnu i dekorativnu rasvjetu naselja Rastoke kako bi se poboljšala sigurnost i estetski dojam, te povećala atraktivnost ovog turističkog odredišta. Javna rasvjeta obuhvaća prometnice, lokalne ceste, parkirališta i pješačke zone, dok dekorativna rasvjeta ističe prirodne ljepote Rastoka, uključujući zelene površine, vodopade i mostove. Ovaj projekt također ima za cilj produljiti boravak posjetitelja, koji će, nakon obilaska naselja tijekom dana, imati mogućnost u noćnom obilasku doživjeti naselje i vodene atrakcije.		
DOPRINOS OSTVARENJU POKAZATELJA ODRŽIVOSTI	Izgraditi prilagodljivu infrastrukturu, promovirati uključivu i održivu industrijalizaciju i poticati inovativnost Učiniti gradove i naselja uključivim, sigurnim, prilagodljivim i održivim		
NOSITELJ PROVEDBE	Grad Slunj	LOKACIJA	Grad Slunj
POČETAK PROVEDBE	2027.	ZAVRŠETAK PROVEDBE	2029.
KLJUČNE TOČKE OSTVARENJE PROJEKTA	Postavljena akcentna rasvjeta u Rastokama i na glavnoj prometnici, te ostalim javnim površinama u naselju Rastoke koja pridonosi smanjenju svjetlosnog onečišćenja		
VRIJEDNOST PROJEKTA	2.000.000,00€	VLASTITA SREDSTVA / SUFINANCIRANJE	Vlastita sredstva / nacionalno finanaciranje / EU fondovi
POTREBNA STUDIJSKA PROJEKTA/DOKUMENTAICJA	DA		

UREĐENJE NERAZVRSTANIH CESTA NA PODRUČJU GRADA SLUNJA			
OPIS PROJEKTA	Projektom je obuhvaćeno uređenje nerazvrstanih cesta, pri čemu se kao rezultat predviđa novih 10 km asfaltiranih nerazvrstanih cesta na području Grada Slunja		
SVRHA PROJEKTA	Cilj projekta je unaprjeđenje javne infrastrukture uređenjem i osuvremenjavanjem nerazvrstanih cesta na području Grada Slunja kako bi se poboljšala lokalna infrastruktura koju koriste svi građani, podigla razina sigurnosti prometa, unaprijedili uvjeti života i stanovanja, sve u cilju sprječavanja daljnje depopulacije.		
DOPRINOS OSTVARENJU POKAZATELJA ODRŽIVOSTI	Kvalitetne prometnice preduvjet su za dolazak gostiju, a razina njihove uređenosti izravno se odražava na zadovoljstvo posjetitelja.		
NOSITELJ PROVEDBE	Grad Slunj	LOKACIJA	Grad Slunj
POČETAK PROVEDBE	2025.	ZAVRŠETAK PROVEDBE	2027.
KLJUČNE TOČKE OSTVARENJE PROJEKTA	Uređenje nerazvrstanih cesta na području Grada Slunja		
VRIJEDNOST PROJEKTA	1.200.000,00€	VLASTITA SREDSTVA / SUFINANCIRANJE	Vlastita sredstva / nacionalno

			finanaciranje / EU fondovi
POTREBNA STUDIJSKA PROJEKTA/DOKUMENTAICJA	NE		

UREĐENJE GRADSKOG KUPALIŠTA NA RIJECI KORANI U SLUNJU, FAZA 4			
OPIS PROJEKTA	Kroz projekt se planira nastavak uređenja gradskog kupališta i to izgradnja ugostiteljskog objekta i parkirališta, vidikovca, izgradnja sportskih rekreacijskih sadržaja, uređenje okoliša i prostora stare Škrile		
SVRHA PROJEKTA	Svrha projekta je uređenje koje će imati pozitivan utjecaj na sam okoliš te značajan društveni učinak na populaciju grada Slunja ali i strane posjetitelje koji svoj ljetni boravak ne rijetko fokusiraju na aktivan odmor, kupanje i boravak u prirodi.		
DOPRINOS OSTVARENJU POKAZATELJA ODRŽIVOSTI	Projekt doprinosi održivosti na više razina. Ekološki, koristi se ekološki prihvatljivim materijalima i tehnologijama za očuvanje bioraznolikosti i upravljanje vodnim resursima. Ekonomski, projekt povećava turističku atraktivnost, što ima pozitivan utjecaj na lokalno gospodarstvo. Socijalno, stvara prostor za aktivan odmor, socijalnu interakciju i poboljšanje kvalitete života. Kulturno, projekt promiče očuvanje lokalnog identiteta, a dugoročno osigurava održivost kroz kvalitetnu infrastrukturu i nisku potrebu za obnovama.		
NOSITELJ PROVEDBE	Grad Slunj	LOKACIJA	Grad Slunj
POČETAK PROVEDBE	2025.	ZAVRŠETAK PROVEDBE	2027.
KLJUČNE TOČKE OSTVARENJE PROJEKTA	Uređenje prostora gradskog kupališta, uređenje okoliša, izgradnja ugostiteljskog objekta i parkirališta, uređenje kupališnih zona, igrališta i dodatnih sadržaja za djecu.		
VRIJEDNOST PROJEKTA	1.000.000,00€	VLASTITA SREDSTVA / SUFINANCIRANJE	Vlastita sredstva / nacionalno finanaciranje / EU fondovi
POTREBNA STUDIJSKA PROJEKTA/DOKUMENTAICJA	DA		

VATROGASNI CENTAR	
OPIS PROJEKTA	Projekt podrazumijeva izgradnju suvremenog objekta koji će služiti kao središte vatrogasnih aktivnosti, opremljeno svim potrebnim prostorijama za obuku, skladištenje opreme i smještaj osoblja.
SVRHA PROJEKTA	Ovaj projekt doprinosi poboljšanju sigurnosti zajednice, omogućujući brži i učinkovitiji odgovor na izvanredne situacije, dok istovremeno pruža

	vatrogascima bolje uvjete za obavljanje njihovih važnih zadataka. Kroz ovu investiciju, jačaju se kapaciteti za zaštitu ljudi i imovine, čime se povećava opća sigurnost.		
DOPRINOS OSTVARENJU POKAZATELJA ODRŽIVOSTI	Izgradnjom objekta za smještaj jedne od izuzetnovažnih ingerventnih službi osigurava sa pravodobna i kvalitetna reakcija u slučaju bilo kakove ugroze.		
NOSITELJ PROVEDBE	Grad Slunj	LOKACIJA	Grad Slunj
POČETAK PROVEDBE	2025.	ZAVRŠETAK PROVEDBE	2027.
KLJUČNE TOČKE OSTVARENJE PROJEKTA	Izgrađen i opremlje objekat u kojem su stvoreni uvjeti za provedbu svih preventivnih i redovnih aktivnosti DVDa Slunj		
VRIJEDNOST PROJEKTA	2.000.000,00€	VLASTITA SREDSTVA / SUFINANCIRANJE	Vlastita sredstva / EU fondovi
POTREBNA STUDIJSKA PROJEKTA/DOKUMENTAICJA	DA		

UREĐENJE GRADSKOG PARKA			
OPIS PROJEKTA	Projekt obuhvaća uređenje površine parka, odnosno obnovu šetnica i staza, obnovu parkove opreme, obnovu biljaka, obnovu i izgradnju nove komunalne infrastrukture, te postavljanje novih sadržaja u parku		
SVRHA PROJEKTA	Svrha projekta je uređenje staza, osuvremenjavanje opreme i infrastrukture, uvođenje novih sadržaja, hortikulturno uređenje u cilju povećanja atraktivnost prostora, te stvaranje kvalitetnijih preduvjeta za organizaciju kulturnih i društvenih događaja		
DOPRINOS OSTVARENJU POKAZATELJA ODRŽIVOSTI	Projekt doprinosi održivosti jer je usmjeren na korištenje energetski učinkovitih, ekološko prihvatljivih i dugoročnih rješenja.Uključuje primjenu modernih građevinskih tehnika, naprednih elektroinstalacija, sustava za pametno upravljanje resursima i održivih hortikulturnih rješenja. Socijalno povećava kvalitetu života stanovnika Slunja i jača turističku privlačnost grada kroz stvaranje javnog prostora za rekreaciju, druženje i održavanje kulturno-zabavnih događanja.		
NOSITELJ PROVEDBE	Grad Slunj	LOKACIJA	Grad Slunj
POČETAK PROVEDBE	2026.	ZAVRŠETAK PROVEDBE	2028.
KLJUČNE TOČKE OSTVARENJE PROJEKTA	Unapređenje zelene infrastrukture gradskog parka, razvoj sadržaja za sve dobne skupine poput igrališta za djecu te zona za opuštanje, povećanje pristupačnosti parka osobama s invaliditetom, postavljanje urbane opreme, stvaranje prostora za održavanje kulturnih i društvenih događaja.		
VRIJEDNOST PROJEKTA	1.025.000,00€	VLASTITA SREDSTVA / SUFINANCIRANJE	Vlastita sredstva / EU fondovi
POTREBNA STUDIJSKA PROJEKTA/DOKUMENTAICJA	DA		

ŠETNICA RASTOKE (3. FAZA)			
OPIS PROJEKTA	Projekt obuhvaća izgradnju šetnice na desnoj obali rijeke Korane koja se nadovezuje na postojeću stazu. Pored izrade šetnice predviđeno je i postavljanje adekvatne rasvjete koja odgovara prirodnom okruženju staze.		
SVRHA PROJEKTA	Svrha projekta je podići razinu i atraktivnosti sadržaja, unaprijediti sigurnost posjetitelja, urediti i kultivirati zapuštene prostore.		
DOPRINOS OSTVARENJU POKAZATELJA ODRŽIVOSTI	Projekt doprinosi održivosti kroz unapređenje javnog prostora, poticanje održivog turizma i očuvanje prirodnih resursa. Ugradnjom ekološki prihvatljivih materijala, implementacijom zelenih površina i stvaranjem pješačkih zona, projekt doprinosi smanjenju urbanog zagađenja, poboljšanju kvalitete zraka i promicanju održivog mobiliteta. Time se povećava kvaliteta života građana i posjetitelja te doprinosi očuvanju lokalne ekološke ravnoteže.		
NOSITELJ PROVEDBE	Grad Slunj	LOKACIJA	Grad Slunj
POČETAK PROVEDBE	2026.	ZAVRŠETAK PROVEDBE	2027.
KLJUČNE TOČKE OSTVARENJE PROJEKTA	Uređenje novih pješačkih zona, postavljanje rasvjete, održavanje postojećih zelenih površina, poboljšanje pristupa i sigurnosti za pješake		
VRIJEDNOST PROJEKTA	300.000,00€	VLASTITA SREDSTVA / SUFINANCIRANJE	Mehanizam za oporavak i otpornost, nacionalna, županijska i lokalna sredstva
POTREBNA STUDIJSKA PROJEKTA/DOKUMENTAICJA	NE		

UREĐAJ ZA PROČIŠĆAVANJE OTPADNIH VODA GRADA SLUNJA			
OPIS PROJEKTA	Projekt obuhvaća izgradnju uređaja za pročišćavanje otpadnih voda koji će omogućiti učinkovito zbrinjavanje otpadnih voda čime se izravno doprinosi smanjenju zagađenja vodotoka, zaštiti zdravlja i okoliša.		
SVRHA PROJEKTA	Svrha je poboljšanje kvalitete pitke vode i zaštita okoliša kroz učinkovito pročišćavanje otpadnih voda. Projekt će osigurati siguran pristup pitkoj vodi, smanjiti zagađenje i doprinijeti održivom upravljanju vodenim resursima.		
DOPRINOS OSTVARENJU POKAZATELJA ODRŽIVOSTI	Izgradnja pročišćivača doprinosi zaštiti okoliša, osigurava dugoročno korištenje i zaštitu vodenih resursa, poboljšava kvalitetu pitke vode, optimizira proces upravljanja vodnim resursima.		
NOSITELJ PROVEDBE	Vodovod i kanalizacija Karlovac	LOKACIJA	Grad Slunj
POČETAK PROVEDBE	2025.	ZAVRŠETAK PROVEDBE	2027.
KLJUČNE TOČKE OSTVARENJE PROJEKTA	Izgradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda		

VRIJEDNOST PROJEKTA	4.100.000,00€	VLASTITA SREDSTVA / SUFINANCIRANJE	Vlastita sredstva / EU fondovi / nacionalna sredstva
POTREBNA STUDIJSKA PROJEKTA/DOKUMENTAICJA	NE		

REKONSTRUKCIJA ULICE RADOSLAVA LOPAŠIĆA			
OPIS PROJEKTA	Kompletna rekonstrukcija prometnice, točnije rješenje odvodnje oborinske vode, asflatiranje, postavljanje bankine, te uvođenje digitalizacije procesa kroz uspostavu "Smart road control system rješenja za pametno upravljanje cestama"		
SVRHA PROJEKTA	Ublažavanje nepovoljnih demografskih kretanja na ruralnom području Grada, kroz rekonstrukciju će se ostvariti viša razina komunalnog standarda, ulica je na raspolaganjju svim osobama na proputovanju povećati razina zadovoljstva životnim uvjetima te kvaliteta života stanovnika Grada Slunja		
DOPRINOS OSTVARENJU POKAZATELJA ODRŽIVOSTI	Kroz rekonstrukciju postiže se povećanje komunalnog standarda, zaštita okoliša, sigurnost u prometu te životni uvjeti		
NOSITELJ PROVEDBE	Grad Slunj	LOKACIJA	Grad Slunj
POČETAK PROVEDBE	2025.	ZAVRŠETAK PROVEDBE	2027.
KLJUČNE TOČKE OSTVARENJE PROJEKTA	Rekonstrukcija Ulice Radoslava Lopašića		
VRIJEDNOST PROJEKTA	321.367,65€	VLASTITA SREDSTVA / SUFINANCIRANJE	Vlastita sredstva / EU fondovi / nacionalna sredstva
POTREBNA STUDIJSKA PROJEKTA/DOKUMENTAICJA	DA		

SANACIJA ODLAGALIŠTA OTPADA PAVLOVAC	
OPIS PROJEKTA	Projekt obuhvaća izvođenje radova sanacije na zatvorenom odlagalištu, njegovo zatvaranje te hortikulturno uređenje saniranog odlagališta. Predviđa se ugradnja baklje za spaljivanje otpada i aktivnog sustava otplinjavanja i spaljivanja odlagališnog plina
SVRHA PROJEKTA	Svrha projekta je sprječavanje daljnjeg onečišćenja zraka, tla i vode kako bi se smanjile emisije stakleničkih plinova te onemugućilo onečišćenje podzemnih i površinskih voda štetnim tvarima koje su nastale tijekom rada odlagališta.
DOPRINOS OSTVARENJU POKAZATELJA ODRŽIVOSTI	Sanacija odlagališta otpada Pavlovac doprinosi održivosti smanjenjem onečišćenja okoliša, zaštitom zdravlja ljudi i očuvanju prirodnih resursa. Projekt potiče prelazak na kružno gospodarstvo, čime se smanjuje količina

	otpada, povećava recikliranje i doprinosi dugoročno održivom gospodarenju otpadom u regiji.		
NOSITELJ PROVEDBE	Grad Slunj	LOKACIJA	Grad Slunj
POČETAK PROVEDBE	2025.	ZAVRŠETAK PROVEDBE	2025.
KLJUČNE TOČKE OSTVARENJE PROJEKTA	Sanacija zatvorenog komunalnog odlagališta otpada, te regeneriranje zemljišta na prostoru odlagališta Pavlovac koje se više neće koristiti u svrhu odlaganja otpada, već će biti ozelenjena površina		
VRIJEDNOST PROJEKTA	1.564.376,31€	VLASTITA SREDSTVA / SUFINANCIRANJE	Vlastita sredstva / EU fondovi / nacionalna sredstva
POTREBNA STUDIJSKA PROJEKTA/DOKUMENTAICJA	DA		

IZMJENE I DOPUNE PROSTORNOG PLANA GRADA SLUNJA			
OPIS PROJEKTA	Glavna aktivnost projekta je izrada izmjene i dopune prostornog plana i njegova transformacija u digitalni plan ("ePlan")		
SVRHA PROJEKTA	Realizacijom projekta prostorni plan postaje javno dostupan putem nacionalne digitalne platforme čime se unapređuje pružanje elektorničkih javnih usluga, unapređuju uvjeti rada i poslovanja		
DOPRINOS OSTVARENJU POKAZATELJA ODRŽIVOSTI	Projekt doprinosi ostvarivanju pokazatelja održivosti kroz digitalizaciju i modernizaciju procesa prostornog planiranja, što će olakšati i unaprijediti pružanje javnih usluga. Korištenjem elektroničkog sustava "ePlanovi", smanjuje se administrativno opterećenje za građane, investitore i poslovne subjekte. Time će se ubrzati izdavanje akata za gradnju i realizaciju investicija. Projekt također doprinosi digitalnoj transformaciji društva i javne uprave, posebno unaprjeđenjem sustava prostornog uređenja i graditeljstva.		
NOSITELJ PROVEDBE	Grad Slunj	LOKACIJA	Grad Slunj
POČETAK PROVEDBE	2024.	ZAVRŠETAK PROVEDBE	2026.
KLJUČNE TOČKE OSTVARENJE PROJEKTA	Izrada izmjena i dopuna, te transformacija prostornog plana, unaprjeđenje javnih usluga, ubrzanje izdavanja akata za gradnju i realizaciju investiciija, smanjenje administrativnog opterećenja		
VRIJEDNOST PROJEKTA	30.000,00 €	VLASTITA SREDSTVA / SUFINANCIRANJE	Vlastita sredstva / EU fondovi / nacionalna sredstva
POTREBNA STUDIJSKA PROJEKTA/DOKUMENTAICJA	DA		

SLUNJ SMART CITY	
OPIS PROJEKTA	Projektom se unapređuje i transformira proces iz cjelokupne gradske nadležnosti tako da se uz digitalizaciju samih sustava, otvaranje posebnih

	kanala komunikacije i povećanja dostupnosti reguliraju javni i turistički sadržaji, osigurava javni prostor, modernizira usluga parkiranja, osigurava se kontorola kvalitete zraka, brojenje posjetitelja i automobila, implementira se GIS sustav, postavljaju se kamere, uređaji i senzori u naseljenijim i turistički atraktivnijim područjima Grada		
SVRHA PROJEKTA	Svrha je zadovoljenje potreba građana i posjetitelja te unapređenje učinkovitosti gradskih usluga, povećanje efikasnosti, ponuda novih i modernijih sadržaja, povećanje sigurnosti te poboljšanje kvalitete života na prostoru Grada.		
DOPRINOS OSTVARENJU POKAZATELJA ODRŽIVOSTI	Izgraditi prilagodljivu infrastrukturu, promovirati uključivu i održivu industrijalizaciju i poticati inovativnost. Učiniti gradove i naselja uključivim, sigurnim, prilagodljivim i održivim.		
NOSITELJ PROVEDBE	Grad Slunj	LOKACIJA	Grad Slunj
POČETAK PROVEDBE	2022.	ZAVRŠETAK PROVEDBE	2027.
KLJUČNE TOČKE OSTVARENJE PROJEKTA	Digitalizacija postojeće parking i IT infrastrukture Implementacija GIS sustava Postavljanje e-punionica Izrada web i mobilnih aplikacija		
VRIJEDNOST PROJEKTA	157.193,58 €	VLASTITA SREDSTVA / SUFINANCIRANJE	Vlastita sredstva / EU fondovi / nacionalna sredstva
POTREBNA STUDIJSKA PROJEKTA/DOKUMENTAICJA	DA		

OPREMANJE I UREĐENJE GRADSKOG KUPALIŠTA			
OPIS PROJEKTA	Projektom će se izgraditi i urediti dodatni sadržaji i ponuda, zamijeniti i unaprijediti postojeća oprema i infrastrukura na gradskom kupalištu		
SVRHA PROJEKTA	Svrha projekta je osiguravanje svim dobnim skupinama lokalnog stanovništa i svim gostima sigurno, kvalitetno, sadržajno i atraktivno mjesto okupljanja, druženja i rekreacije tijekom ljetnih mjeseci		
DOPRINOS OSTVARENJU POKAZATELJA ODRŽIVOSTI	Projekt doprinosi ostvarenjima pokazatelja učinkovitosti stvaranjem prostora koji potiče fizičku aktivnost i socijalizaciju u prirodnom okruženju. Kroz osiguranje sigurne i kvaltietne infrastrukture, projekt doprinosi inkluziji, smanjenju rizika od ozljeda i jačanju zajedništva unutar lokalne zajednice.		
NOSITELJ PROVEDBE	Grad Slunj	LOKACIJA	Grad Slunj
POČETAK PROVEDBE	2025.	ZAVRŠETAK PROVEDBE	2026.
KLJUČNE TOČKE OSTVARENJE PROJEKTA	Postavljanje objekata i opreme, unapređenje postojeće infrastrukture, postavljanje dodatnih sadržaja		

VRIJEDNOST PROJEKTA	150.000,00 €	VLASTITA SREDSTVA / SUFINANCIRANJE	Vlastita sredstva / EU fondovi / nacionalna sredstva
POTREBNA STUDIJSKA PROJEKTA/DOKUMENTAICJA	DA		

9. MJERENJE NAPRETKA I IZVJEŠĆIVANJE O PROVEDBI PLANA UPRAVLJANJA DESTINACIJOM SLUNJ RASTOKE

Izvješćivanje ima za cilj pravovremeno i transparentno praćenje realizacije mjera i aktivnosti definiranih u Planu upravljanja destinacijom Slunj Rastoke. Omogućuje pravovremeno praćenje napretka, identifikaciju izazova i donošenje odluka o potrebnim prilagodbama kako bi se ostvarili postavljeni ciljevi održivog razvoja destinacije.

Glavni nositelj izvješćivanja o provedbi plana upravljanja destinacijm Slunj Rastoke je Turistička zajednica Slunj u suradnji s Gradom Slunjem i ostalim relevantnim dionicima uključenim u provedbu pojedinih mjera i aktivnosti.

Izvješća se izrađuju godišnje, s mogućnošću dodatnih kvartalnih izvještaja prema potrebi ili zahtjevima nadležnih tijela.

Izvješće treba obuhvatiti:

- Status provedbe svake mjere i aktivnosti (provedeno, djelomično provedeno, nije provedeno)
- Ostvarene rezultate i pokazatelje uspješnosti
- Razloge za eventualna odstupanja od plana
- Financijsko izvješće o utrošenim sredstvima po aktivnostima
- Prijedloge za daljnje korake, prilagodbe ili dopune Plana

Izvještavanje se temelji na standardiziranoj tablici mjera i aktivnosti u kojoj se prate ključni parametri: nositelj, partneri, rokovi, financiranje, pokazatelji i status provedbe.

Predložak tablice (obrazac izvješćivanja):

Redni broj	**Mjera / Aktivnost**	**Nositelj provedbe**	**Partneri**	**Rok realizacije**	**Potrebna sredstva (eur)**	**Status provedbe***	**Opis rezultata i postignuća**	**Razlozi za odstupanje (ako ih ima)**	**Prijedlog daljnjih koraka / korektivnih mjera**
1	Primjer mjere ili aktivnosti	Naziv organizacije	Naziv partnera	Datum	Iznos	Provedeno / Djelomično / Nije provedeno	Kratki opis konkretnih rezultata i učinaka	Obrazloženje za eventualna odstupanja od plana	Preporuke za nastavak, izmjene ili dodatne aktivnosti
2									
...									

*Status provedbe može se označiti kao:

- Provedeno – aktivnost u potpunosti realizirana prema planu
- Djelomično provedeno – aktivnost realizirana djelomično, s određenim odstupanjima
- Nije provedeno – aktivnost nije realizirana u predviđenom roku ili opsegu

Kako koristiti tablicu:

- Redni broj služi za lakšu referencu i praćenje stavki.
- Mjera / Aktivnost jasno opisuje što se provodi.
- Nositelj provedbe je organizacija ili osoba odgovorna za realizaciju.
- Partneri su svi uključeni dionici koji sudjeluju u provedbi.
- Rok realizacije definira vremenski okvir za završetak aktivnosti.
- Potrebna sredstva prikazuju planirani ili utrošeni financijski iznos.
- Status provedbe daje pregled koliko je aktivnost realizirana.
- Opis rezultata i postignuća daje sažetak učinaka i konkretnih ishoda.
- Razlozi za odstupanje objašnjavaju zašto aktivnost nije provedena po planu (ako je primjenjivo).
- Prijedlog daljnjih koraka / korektivnih mjera usmjerava buduće aktivnosti i prilagodbe.

Obrazac izvjšća (tablica) treba biti popraćeno kratkim sažetkom glavnih postignuća i izazova. Po potrebi, uz izvješće se mogu priložiti dodatni dokumenti, fotografije ili statistički podaci.

Turističko vijeće Turističke zajedenice grada Slunja izvješće o provedbi plana upravljanja destinacijom za prethodnu godinu dostavlja Gradskom vijeću Grada Slunja do 31. ožujka tekuće godine i objavljuje na službenim mrežnim stranicama Turističke zajednice grada Slunja radi transparentnosti i informiranja javnosti.

Na temelju dostavljenih izvješća, Gradsko vijeće Grada Slunja donosi odluke o potrebnim izmjenama, dopunama ili novim smjernicama za razvoj destinacije.

10. ZAKLJUČAK

Plan upravljanja destinacijom Slunj Rastoke predstavlja važan strateški dokument koji usmjerava razvoj destinacije prema viziji mjesta osobnog nadahnuća i iskonskog odmora, prepoznatljive po vrijednoj kulturnoj baštini i jedinstvenom doživljaju vode. Očuvani prirodni krajobraz, bogatstvo rijeka i slapova te autentična domaća hrana čine destinaciju Slunj Rastoke privlačnim odredištem za zaljubljenike u prirodu, aktivan odmor, meditaciju i kvalitetna gastronomska iskustva.

Ovaj Plan daje smjernice i mjere koje podržavaju održivi razvoj turizma, poštujući zakonske okvire, prostorno planiranje i zaštitu kulturne baštine. Posebno se ističe važnost suradnje i zajedničkog djelovanja svih relevantnih dionika – lokalne zajednice, turističkih subjekata i javnih institucija – što doprinosi kvaliteti, održivosti i uspješnosti razvoja destinacije.

Sustavno praćenje i izvješćivanje o provedbi Plana omogućuju pravovremenu evaluaciju rezultata, prepoznavanje izazova i prilagodbu mjera u skladu s promjenama tržišnih uvjeta i potrebama destinacije. Na taj način doprinosi se dugoročnoj održivosti, konkurentnosti i kvaliteti turističke ponude, što pozitivno utječe na dobrobit lokalne zajednice i zadovoljstvo posjetitelja.

Plan upravljanja destinacijom Slunj Rastoke razvijen je u skladu sa smjernicama Ministarstva turizma i Zakonom o turizmu, te predstavlja temelj za donošenje odluka i mjera koje će podržati razvoj destinacije usmjeren na održivost, zaštitu okoliša i kulturne baštine, kao i unapređenje kvalitete života lokalnog stanovništva.

Ovim Planom destinacija Slunj Rastoke potvrđuje svoju predanost održivom razvoju turizma, stvaranju autentičnih i inovativnih turističkih iskustava te očuvanju svojih jedinstvenih vrijednosti, čime se nastoji pozicionirati kao poželjno i prepoznatljivo odredište na nacionalnoj i međunarodnoj turističkoj karti.

Popis tablica:

Tablica 1. Turistički promet 2022., 2023., 2024. godine u destinaciji Slunj Rastoke 13
Tablica 2. Turistički promet u destinaciji Slunj Rastoke 2024. godine po zemlji podrijetla turista 13
Tablica 3. Turistički promet 2024. godine u destinaciji Slunj Rastoke po mjesecima 15
Tablica 4. Udio noćenja prema dobi u destinaciji Slunj Rastoke u 2024. godini 16
Tablica 5. Trenutno stanje i potencijal za razvoj turističkih proizvoda 66
Tablica 6. Popis i metodološka tablica obveznih pokazatelja održivosti koii mjere utjecaj turizma na društvene aspekte održivosti i izračun (vrijednosti) za destinaciju Slunj Rastoke za 2024. godinu 70
Tablica 7. SWOT analiza 85
Tablica 8. Opis tržišta prema interesnim skupinama 90
Tablica 9. Mjere i aktivnosti 97

Popis grafikona:

Graf 1. Turistički promet 2024. godine u destinaciji Slunj Rastoke po mjesecima 16

Popis karata:

Karta 1. Administrativne granice Grada Slunja 5
Karta 2. Naselja na području Grada Slunja 6
Karta 3. Zaštićena kulturna baština na području Grada Slunja 31
Karta 4 Zaštićeni dijelovi prirode i prostora 39
Karta 5. Slunjsko pobrđe 40
Karta 6. Područje vojnog poligona "Eugen Kvaternik" 41

Popis slika:

Slika 1. Slunj 11
Slika 2. Prikaz nematerijalne baštine u sklopu manifestacije Izložbeni korzo 22
Slika 3. Radionice izrade tijesta 23
Slika 4. Prvi plan Starog grada Slunja, ... 25
Slika 5 Detaljan pogled na Slunj sa sjevera (veduta: Martin Stier, 1660) 26
Slika 6. Slunj - prikaz grada i šira sutuacija 26
Slika 7. Slunj - detalj prikaza grada i šira situacija autor Johann Andreas Schillinger (1746.) 27
Slika 8. Slunj - detalj prikaza grada i šira situacija (oznaka B - naselje vodenica) 27
Slika 9. Plan okolice Slunja na ušću Korane i Slunjčice s rijedlogom utvršivanja 27
Slika 10. Plan vodopada Slunjčice sa okolicom iz oko 18/10. godine nepoznatog autora 28
Slika 11. Katastarski plan iz 1864. godine 29
Slika 12. Habsburgovška državna topografska izmjera razdoblja od 1869. do 1887. godine 29
Slika 13. Karta iz razdoblja 1976. /1977. 30
Slika 14. Rastoke 33
Slika 15. Tradicionalna kuhinja 36

Slika 16 Mjesto za odmor uz rijeku Slunjčicu – Stara centrala.....44
Slika 17. Šterna iz 1877. – besplatna pitka voda na Trgu Zrinskih i Frankopana.....48
Slika 18. Zeleni otoci.....49
Slika 19. Državna cesta D1 51
Slika 20 Vodič na Brailleovu pismu i interpretativne ploče prilagođene za slijepe osobe 55
Slika 21. Logo - Slunj Best Tourism Village 2023. by UN Tourism.....62

Popis literature:

Strateški dokumenti i dokumenti planiranja:

1. Konzervatorske podloge za Urbanistički plan uređenja kulturno-povijesne urbanističke cjeline Slunj, Tablinum d.o.o., 2019.
2. Konzervatorske podloge za Urbanistički plan uređenja povijesne-ruralne cjeline Rastoka, Tablinum d.o.o., 2019.
3. Krovni interpretacijski plan Grada Slunja, 2017.
4. Projekt brendiranja – Destinacija Slunj Rastoke,
5. Projekt Hike&Bike Slunj-Rastoke, 2024.
6. Projekt ukupnog razvoja grada Slunja i općina Cetingrad, Josipdol, Plaški, Rakovica, Saborsko i Tounj, Hrvatski farmer d.d., 2006.
7. Projekt razova širokopojasnog pirstupa na području Grada Slunja i Općina Cetingrad, Rakovica i Saborsko, Karlovačka županija
8. Prostorni plan uređenja Grada Slunja, Glasnik Karlovačke županije 23/06, 09/12; Službeni glasnik Grada Slunja 08/20, 02/21, 04/21, 10/24 i 11/24
9. Provedbenog programa Grada Slunja za razdoblje 2021. – 2025.
10. Strategija razvoja pametnog Grada Slunja do 2026. godine
11. Strategiija zelene urbane obnove Grada Slunja, Level project d.o.o., 2023.
12. Urbanistički plan uređenja grada Slunja "Službeni glasnik Grada Slunja" br 11/24. od 29.11.2024.
13. Zajednički akcijski plan energetski i klimatski održivog razvitka Grada Slunja, Općine Rakovica i Općine Cetingrad, Regionalna energetska agencija Sjeverozapadne Hrvatske, 2022.

Stručni članci i djela:

14. Kruhek Milan, Horvat Zorislav Stari grad Slunj: od knezova Krčkih-Frankopana do krajiške obrambene utvrde. Mala biblioteka godišnjaka zaštite spomenika kulture Hrvatske, Zagreb, 1993.
15. Kunst, Ivo Hrvatski turizam i EU integracije, Jesenski i Turk, Institut za turizam, 2012
16. Magaš D.: Turistička destinacija, Sveučilište u Rijeci, Hotelijerski fakultet, Opatija, 1997.
17. Tomas Hrvatska 2022./2023. Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj u 2022. i 2023. godini, Institut za Turizam
18. Žalac, Toma Rastoke - Na slapovima Slunjčice, Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture, Zagreb, 1990
19. Mrežničko-koransko pobrđe, https://www.dinarskogorje.com/mre382ni269ko-koransko-pobr273e.html#vodic (14.1.2025.)

Mrežne stranice:

20. Buljan, Josip (2022). Povijesne lokacije Slunja; članak Prvog hrvatskog vojnostručnog magazina. https://hrvatski-vojnik.hr/povijesne-lokacije-slunja/ (24.1.2025.)

Zakoni i pravilnici:

21. Zakon o turizmu (NN 1546/2023)
22. Pravilnik o metodologiji izrade plana upravljanja destinacijom (NN 112/24)

Formatted: Font: 11 pt

Formatted: Font: 11 pt

Formatted: Font: 11 pt, Croatian (Croatia)

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, 11 pt, Croatian (Croatia)

23. Pravilnik o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma (NN 112/24)
24. Smjernice i upute za izradu plana upravljanja destinacijom, https://mint.gov.hr/alati-za-upravljanje-razvojem-turizma-u-destinaciji/23970 (21.10.2024.)
25. Smjernice za provođenje istraživanja zadovoljstva cjelokupnim boravkom u destinaciji, https://mint.gov.hr/alati-za-upravljanje-razvojem-turizma-u-destinaciji/23970 (4.11.2024.)
26. Smjernice za provođenje istraživanja stavova lokalnog stanovništva o turizmu i utjecaju turizma na kvalitetu života, https://mint.gov.hr/alati-za-upravljanje-razvojem-turizma-u-destinaciji/23970 (4.11.2024.)

Formatted: Font: 11 pt